Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESLISSING
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

nota

Actieve openbaarmaking nota's Miljoenennota

Directie Algemene Financiële en Economische Politiek

Persoonsgegevens

Datum
16 september 2022

Notanummer
2022-0000231107

Bijlagen
geen

Aanleiding

In navolging van de Beleidslijn actieve openbaarmaking nota's 2022 van 13 juni 2022 bieden wij u bij deze de beslisnota's behorend bij de begrotingsstukken van de Miljoenennota 2023 aan.

Beslispunt

- Bent u akkoord met het op deze manier openbaar maken van de gepresenteerde nota's?
- We vragen uw aandacht specifiek voor het MR advies in nota nummer 78.

Kern

- Met ingang van Prinsjesdag 2022 worden zowel beslisnota's als begrotingsstukken openbaar aangeboden. De samenstelling van de nota's is gebeurd op basis van dezelfde selectie als bij de Voorjaarsnota.
- Dat betekent dat niet alle tussenstanden van de pakketten worden gepresenteerd. In het voorjaar is een enkele tussenstand opgenomen (maar niet alle tussenstanden). Bij de openbaarmaking van de formatie is ook gekozen om geen tussenstanden op te nemen.
- De begrotingsstukken vallen onder categorie E van de Beleidslijn, namelijk de begrotingen en wijzigingen daarvan, inclusief de miljoenennota en het belastingplan.
- Wat betreft de uitgavenkant zijn de overkoepelende nota's in de set conform de lijn van het afgelopen voorjaar. Met het oog op afspraken rondom eenheid in kabinetsbeleid zijn discussies met vakministers niet in set opgenomen of gelakt. De vakdepartementen zullen conform de afgesproken beleidslijn vooralsnog ook niks openbaar maken.
- Achter deze nota vindt u de sets nota's zoals samengesteld door AFEP en DGRB. De set nota's vanuit het Belastingplan wordt separaat aangeleverd.
- Afdeling Communicatie heeft aangegeven geen opvallende risico's te hebben aangetroffen in bijgevoegde sets.
- Dit weekend wordt ambtelijk ook nog een laatste keer goed gekeken naar de sets.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESLISSING
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Algemene Financiële en Economische Politiek

Persoonsgegevens

nota

Actieve openbaarmaking nota's Miljoenennota

Datum
16 september 2022

Notanummer
2022-0000231107

Bijlagen
geen

17.09.22
Akkoord
Mec.

Aanleiding
In navolging van de Beleidslijn actieve openbaarmaking nota's 2022 van 13 juni 2022 bieden wij u bij deze de beslisnota's behorend bij de begrotingsstukken van de Miljoenennota 2023 aan.

Beslispunt
- Bent u akkoord met het op deze manier openbaar maken van de gepresenteerde nota's?
- We vragen uw aandacht specifiek voor het MR advies in nota nummer 78.

Kern
- Met ingang van Prinsjesdag 2022 worden zowel beslisnota's als begrotingsstukken openbaar aangeboden. De samenstelling van de nota's is gebeurd op basis van dezelfde selectie als bij de Voorjaarsnota.
- Dat betekent dat niet alle tussenstanden van de pakketten worden gepresenteerd. In het voorjaar is een enkele tussenstand opgenomen (maar niet alle tussenstanden). Bij de openbaarmaking van de formatie is ook gekozen om geen tussenstanden op te nemen.
- De begrotingsstukken vallen onder categorie E van de Beleidslijn, namelijk de begrotingen en wijzigingen daarvan, inclusief de miljoenennota en het belastingplan.
- Wat betreft de uitgavenkant zijn de overkoepelende nota's in de set conform de lijn van het afgelopen voorjaar. Met het oog op afspraken rondom eenheid in kabinetsbeleid zijn discussies met vakministers niet in set opgenomen of gelakt. De vakdepartementen zullen conform de afgesproken beleidslijn vooralsnog ook niks openbaar maken.
- Achter deze nota vindt u de sets nota's zoals samengesteld door AFEP en DGRB. De set nota's vanuit het Belastingplan wordt separaat aangeleverd.
- Afdeling Communicatie heeft aangegeven geen opvallende risico's te hebben aangetroffen in bijgevoegde sets.
- Dit weekend wordt ambtelijk ook nog een laatste keer goed gekeken naar de sets.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Inventarislijst beslisnota's Miljoenennota 2023

Datum	Naam Document	Toelichting
31-05-2022	Onderwerpen Miljoenennota 2023	
31-05-2022	Outline Miljoenennota 2023	bijlage
22-06-2022	Nota Julibrief 2022	reactie minister
22-06-2022	Julibrief 2022	aanbiedingsbrief Ministerraad
08-07-2022	Oplegnotitie concept Miljoenennota 2023	reactie staatssecretaris F&B
08-07-2022	Oplegnotitie concept Miljoenennota 2023	reactie staatssecretaris T&D
10-08-2022	Tweede conceptversie Miljoenennota 2023	email
10-08-2022	Oplegnota tweede versie Miljoenennota 2023	bijlage
16-08-2022	Nota actualisatie rijksregelingen Oekraïne	
16-08-2022	Voorbereiding overleg begrotingsonderhandelingen augustus	email met 8 bijlagen
--	Bijlage 0. Bespreekpunten augustusbesluitvorming	
--	Bijlage 1. Pakketten koopkracht en vermogen	
--	Bijlage 2. Uitgavenbeeld augustusbesluitvorming	
--	Bijlage 2.a Bijlage Verdeelsleutels	
--	Bijlage 2.b Bijlage Kasschuiven	
--	Bijlage 2.c. Bijlage dekkingsopties sociale zekerheid en zorg	
--	Bijlage 3.a DNB over begrotingsbeleid	
--	Bijlage 3.b Opiniestuk begrotingsbeleid	
16-08-2022	Nota BZ MR-versie Miljoenennota 2023	
19-08-2022	CPB cijfers	email met 2 bijlagen
19-08-2022	Bijlage cMEV notitie	oplegnota CPB (cMEV) raming 2022-2023
19-08-2022	Bijlage Spreeklijn minister MR	CPB-raming
23-08-2022	Nota meerjarenraming cMEV 2022	reactie minister
23-08-2022	Nota meerjarenraming cMEV 2022	reactie staatssecretaris T&D
23-08-2022	Nota meerjarenraming cMEV 2022	reactie staatssecretaris F&B
25-08-2022	Nota verzoek aanvullende budgettaire ruimte	reactie minister
25-8-2022	Nota verzoek aanvullende budgettaire ruimte	reactie staatssecretaris F&B
30-08-2022	Oplegnota Miljoenennota 2023 + aanbiedingsbrieven RvS en KvdK	
30-08-2022	Aanbiedingsbrief (concept) Miljoenennota 2023	Raad van State
30-08-2022	Aanbiedingsbrief (concept) Miljoenennota 2023	Kabinet van de Koning
09-09-2022	Nota samenvatting Miljoenennota	
13-09-2022	Nota politiek hoor en wederhoor Raad van State	adviezen RvS
14-09-2022	Oplegnota Augustusbesluitvorming in Miljoenennota 2023	
15-09-2022	Nota Miljoenennota 2023	

N.B. Bij de selectie van de beslisnota's zijn dezelfde uitgangspunten genomen als die bij de Voorjaarsnota. Hiervoor was veel handwerk nodig. Mocht er onverhoopt nog additionele informatie

worden gevonden die deze actieve openbaarmaking betreft, wordt deze uiteraard alsnog aan u toegestuurd.

Toelichting actieve openbaarmaking beslisnota's Begrotingsstukken

Deze actieve openbaarmaking van de beslisnota's behorend bij de Miljoenennota 2023 is nieuw en een nadere uitwerking van de *Beleidslijn actieve openbaarmaking nota's* d.d. 13 juni 2022. Binnen de *Beleidslijn* vallen onder categorie E. begrotingsstukken: begrotingen en wijzigingen daarvan, inclusief de Miljoenennota en het Belastingplan.
Het betreft principaal nota's waarin beleidskeuzes worden voorgelegd of gevraagd aan de bewindspersonen; concept-versies van de Miljoenennota worden daarom bijvoorbeeld niet opgenomen.
Tegelijk met de beslisnota's van de Directie Begrotingszaken van het Ministerie van Financiën over de Miljoenennota worden tevens de beslisnota's van de Directie Algemene Financiële en Economische Politiek en het Belastingplan in separate sets aangeboden. Tezamen bieden zij een getrouw beeld van de dilemma's en keuzes die schuilgaan achter de inkomsten en uitgaven voor de Rijksbegroting van Nederland.

Proces totstandkoming Miljoenennota

De Miljoenennota beschrijft de verwachte ontwikkelingen, belangrijkste plannen en keuzes van het kabinet voor het komende (begrotings)jaar. De Miljoenennota is een budgettaire nota en beschrijft wat die plannen kosten en geeft de financiële- en economische situatie van Nederland weer.
De Miljoenennota geeft een overzicht van het budgettaire beleid voor het volgende begrotingsjaar (inclusief de meerjarige doorwerking daarvan) en van bijstellingen in de begrotingen over het lopende jaar.
De Miljoenennota wordt geschreven onder verantwoordelijkheid van de minister (en staatssecretaris) van Financiën. Dat wil overigens niet zeggen dat andere ministeries niet bij de totstandkoming betrokken zijn. Zij leveren cijfers en stukken over hun eigen departement aan en bespreken dat met de minister van Financiën. Over de uiteindelijke vaststelling van de Miljoenennota wordt iedere zomer door het kabinet beslist.
De eerste conceptversie is voor het zomerreces (begin juli) gereed en wordt ingeleid met de Julibrief. Dit is een kabinetsinterne brief met als oorspronkelijke doel de laatste uitvoeringsinformatie voor de begroting te verwerken. De Julibrief vormt het uitgangspunt voor de cMEV-raming van het CPB. Op basis van deze raming en uitvoeringsinformatie die in augustus beschikbaar komt, wordt in de tweede helft van augustus de besluitvorming over het koopkracht- en lastenbeeld en de ontwerpbegrotingen voor 2023 afgerond. Pas wanneer de

augustusbesluitvorming is afgelopen worden de definitieve stukken opgesteld. De aanbieding van de Miljoenennota op Prinsjesdag gebeurt tegelijk met het Belastingplan.

do. 2/6, 14.00-14.30 uur

Ministerie van Financiën

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK
HEDEN
TER BESPREKING DONDERDAG 2/6, 14.00-14.30 UUR
Aan
de minister

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Onderwerpen Miljoenennota 2023

Datum
31 mei 2022

Notanummer
2022-0000159282

Bijlagen
1. Outline Miljoenennota 202:

Aanleiding

Hierbij ontvangt u de concept-outline voor de Miljoenennota 2023. Op donderdag 2 juni bespreken wij graag de voorgestelde opbouw en keuze van onderwerpen met u.

Bespreekpunten

Bent u akkoord met de voorgestelde opbouw en onderwerpen (zie kernpunten)? In het bijzonder willen we stilstaan bij de volgende keuzes:

1. Focus op een aantal kernthema's in hoofdstuk 1 over de brede welvaart en de economie/economische onzekerheden, in plaats van over veel onderwerpen een brede schets geven.
2. Bij de begroting in hoofdstuk 2 nadrukkelijker de link te leggen met brede welvaart. Daarbij wordt in hoofdstuk 2, naast de beschrijving van de besluitvorming, ook stilgestaan bij de risico's voor de overheidsbegroting volgend uit de economische onzekerheden (zoals rente).
3. Om in het strategiehoofdstuk (hoofdstuk 3) echt te kiezen voor enkele thema's.

Outline

1. Outline (zie bijlage voor meer detail)

Hoofdstuk 1: Welvaart en overheidsfinanciën

- Het eerste hoofdstuk gaat in op de actualiteit en de Nederlandse economie. Na een introductie over de oorlog in Oekraïne, worden er twee thema's expliciet uitgelicht: inflatie en risico op recessie en arbeidsmarktkrapte.
- Inflatie staat na een lange periode weer hoog op de agenda. Dit blok gaat in op de oorzaken, risico's en gevolgen van inflatie voor de reële economie. Hierbij wordt de link gelegd met de oorlog en de onzekerheid rondom de ontwikkeling van inflatie benadrukt. Daarnaast worden de ontwikkelingen in historisch perspectief geplaatst, specifiek het risico op een loon-prijsspiraal zoals in jaren '70 en '80. De boodschap hiervan is dat het risico momenteel beperkt is, waardoor er ruimte is voor loongroei zonder de economie te schaden. Tegelijkertijd zijn er ook nog veel andere onzekerheden die de economische ontwikkeling kunnen beïnvloeden (rentebeleid, verloop oorlog Oekraïne etc).

- De arbeidsmarkt is historisch krap. Deze ontwikkeling wordt geïllustreerd en het handelingsperspectief voor de overheid daarbij. De boodschap is dat er vooral gekeken wordt naar de overheid om met oplossingen te komen, terwijl juist ook de werkgevers hier een bijdrage aan kunnen leveren door via loonsverhogingen de arbeidsmarkt weer (meer) in evenwicht te brengen. Hierbij geldt dat de ambitieuze investeringsagenda van het kabinet op de diverse terreinen natuurlijk ook bijdraagt aan de krapte op de arbeidsmarkt.
- De staatsschuld in verhouding tot het bbp staat er nog goed voor. Het saldo is daarentegen wel negatief en de schuldquote zou (verder) kunnen oplopen als economische risico's materialiseren.
- Om de internationale economische omgeving te duiden worden economische fundamentals over de Eurozone vergeleken en een analyse gemaakt van de kwetsbaarheden en risico's.
- Het hoofdstuk sluit af met een schets van de stand van de brede welvaart. De brede welvaartsprioriteiten uit het coalitieakkoord worden kort genoemd, waarna er specifiek aandacht is voor de onderstaande thema's. De gedachte hierachter is dat deze nauw aansluiten bij de ontwikkelingen die worden geschetst in dit hoofdstuk, zoals de oorlog of inflatie. Overige thema's, zoals gezondheid, spelen dit jaar een minder prominente rol dan in andere jaren.
  - Democratische rechtsorde
  - Veiligheid en sterke samenleving
  - Bestaanszekerheid en kansengelijkheid

1. Bedrijvigheid / inv. klimaat ?
2. arbeids ongelijkheid ?
3. kansen / toekomst (innovatie, onderwijs etc)

Hoofdstuk 2: Begroting 2023

- Het tweede hoofdstuk geeft standaard een breed overzicht van de overheidsfinanciën, zoals de ontwikkeling van de lasten en uitgaven.
- Het voorstel is om dit explicieter te koppelen aan brede welvaart dan in eerdere jaren is gedaan. Dit komt overeen met de lijn die is uitgezet in de brief 'Brede welvaart in de begrotingssystematiek' (van 23 mei 2022). Hierin staat dat in de Miljoenennota meer aandacht wordt besteed aan brede welvaart. Dit gebeurt onder andere door de keuzes van het coalitieakkoord in de context van brede welvaart te plaatsen.
- De risico's voor de overheidsbegroting en gevoeligheidsanalyse rente voor begroting/schuld worden ook uiteengezet, conform een toezegging aan TK. De bredere beschouwing van de overheidsfinanciën in internationaal perspectief komt aan de orde in het eerste hoofdstuk.

Hoofdstuk 3: Uitdagingen voor de toekomst

- In de introductie de themaselectie koppelen aan brede welvaart. Er worden twee thema's expliciet uitgelicht: de verhouding tussen de overheid en de markt en vermogen.
- Bij de verhouding tussen overheid en markt wordt stilgestaan bij de verdeling van risico's en verantwoordelijkheden. De overheid heeft de afgelopen jaren burgers en bedrijven actief gecompenseerd bij verschillende gelegenheden. Daarnaast wordt de overheid opgeroepen op steeds meer beleidsterreinen de regie te pakken. De insteek is om aan de hand van enkele gebeurtenissen te schetsen wanneer overheidsingrijpen noodzakelijk en productief is en wanneer het inefficiënt en kostbaar is. Dit speelt bijvoorbeeld duidelijk bij het compenseren van onverwachte kosten, waar we de volgende categorieën onderscheiden:
  - Herstel van overheidsfouten: denk aan Box 3, Groningen of de kinderopvangtoeslag. Dit vereist spoedig en passend herstel.
  - Omgang met exogene schokken: denk aan corona, energieprijzen of de overstromingen in Limburg. Dit vergt vooraf duidelijkheid over de verdeling van risico's.

- Mitigeren van financiële consequenties bij hervormingen: denk aan het pensioenakkoord en de studiefinanciering. Dit is kostbaar en kan hervormingen in de weg staan.

- De hoofdboodschap is dat een scherpe afbakening van overheidstaken leidt tot een beter werkende markt en een doelmatige overheid. Helder kiezen is cruciaal ook gegeven de rol van de overheid in de inzet op onder meer klimaat en stikstof. Hier moet van tevoren duidelijk over worden gecommuniceerd, zodat burgers en bedrijven zich erop in kunnen stellen. In deze Miljoenennota willen we het denken daarover op de agenda zetten.
- Vermogen heeft al meerdere jaren geen prominente plek gehad in de Miljoenennota. Dit jaar zijn er wel verschillende maatregelen om aan te kondigen op het terrein van vermogen, wat een aanleiding biedt om het belasten van vermogen breder te beschouwen. De insteek is om vanuit de doelen van belastingheffing iets te zeggen over de vormgeving van ons huidig belastingstelsel, de gevolgen daarvan en de vermogensverdeling.
  - Belang van een efficiënt belastingstelsel.
  - Onevenwichtigheden in de belastingheffing: box 2, box 3 en onroerend goed.
  - Gevolgen voor de maatschappij.

Proces

- Eerste conceptversie aan minister en staatssecretarissen (begin juli, voor zomerreces), gevolgd door bespreking 13 juli;
- Bespreking ambtelijke Vierhoek begin juli;
- Tweede conceptversie aan minister (medio augustus), gevolgd door bespreking op 16 augustus;
- Begin augustus interdepartementale ambtelijke afstemming via CEC/IOFEZ;
- De begrotingsraden vinden plaats van 23 t/m 31 augustus. Behandeling MN is voorzien op donderdag 25/8 en woensdag 31/8;
- Uiterlijk 31 augustus ontvangt de Raad van State de door de MR geaccordeerde MN;
- Wanneer de augustusbesluitvorming is afgelopen (en cijfers op stand MEV binnen zijn), staat eind augustus het budgettaire beeld voor de Miljoenennota stil en maken we de definitieve stukken op;
- Prinsjesdag valt dit jaar op dinsdag 20 september.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Hoofdstuk 1: Welvaart en overheidsfinanciën

De coronacrisis en de oorlog in de Oekraïne laten zien dat vrijheid, welzijn en welvaart in brede zin niet vanzelfsprekend zijn. We mogen dankbaar zijn dat we in Nederland een relatief hoge brede welvaart hebben, maar het is een uitdaging om dat ook te houden voor toekomstige generaties.

De oorlog in Oekraïne veroorzaakt onnoemelijk menselijk leed en heeft wereldwijd enorme impact. Ook in Nederland worden we hierdoor geraakt. Dit leidt tot een collectief welvaartsverlies.

1.1 Nederlandse economie

- De oorlog en corona leiden tot een bijzonder onzekere macro-economische omgeving.
- De hoge energieprijzen als gevolg van de oorlog tonen het belang aan van een duurzame energievoorziening. Dit heeft dit vraagstuk nog nadrukkelijker op de agenda gezet voor de komende jaren. Hier leggen we de link met investeringen (o.a. het klimaatfonds) in H2.
- De energieprijzen zijn de hoofdoorzaak van de hoge inflatie. We beschrijven de situatie en vooruitzichten, en duiden wat het effect kan zijn op burgers en bedrijven. Daarbij ook aangeven dat een oorlog alleen maar verliezers heeft, en dat niet iedereen kan worden gecompenseerd in koopkracht, maar dat het kabinet zich inspant om met name voor de kwetsbare groepen de gevolgen te mitigeren.
- Brede beschouwing over inflatie. We bespreken de andere oorzaken (zoals corona) en plaatsen de inflatie in historisch perspectief; daarbij kijken we naar de oliecrisis/jaren 80 en de gevolgen destijds en de reactie van het beleid. Daarbij hebben we aandacht voor het monetaire beleid, de afruil tussen inflatie en werkgelegenheid, de rol die overheidsuitgaven spelen en de beperkte rol die loongroei speelt.
- In tegenstelling tot de jaren 80 gaat de hoge inflatie gepaard met arbeidsmarktkrapte. Beschrijven van de situatie en het handelingsperspectief: op de korte termijn zijn het vooral werkgevers die de markt kunnen helpen om weer in evenwicht te komen (onder meer via loonverhoging, met kritische kanttekening voor wat betreft het mogelijke effect op inflatie). Vervolgens verwijzen naar hoofdstuk 3 over rol overheid en markt.

1.2 Overheidsfinanciën

- De coronacrisis en de oorlog in Oekraïne onderstrepen het belang van solide overheidsfinanciën. De staatsschuld in verhouding tot het bbp staat er goed voor. De schuld kan echter oplopen als economische risico's materialiseren (zie 1.1). Trendmatig begrotingsbeleid is erop ingericht on een ongunstige ontwikkeling van de economie op een goede manier te vangen.
- Het kabinet doet omvangrijke investeringen in onder meer klimaat, stikstof, onderwijs en veiligheid, juist ook voor toekomstige generaties. Het overheidssaldo verslechtert daarom deze kabinetsperiode. Het kabinet accepteert een tijdelijk hogere schuld en tekort om deze grote maatschappelijke problemen op te lossen. Op de langere termijn streeft het kabinet echter naar een dalend schuldpad, onder meer via het beperken van de groei van de zorgkosten. In H2 wordt hier verder op ingegaan.
- De voorgenomen grote investeringen brengen de dure verantwoordelijkheid met zich mee om ervoor te zorgen dat dit geld doelmatig wordt besteed en hiermee de doelen worden gehaald. Het is daarom belangrijk vast te houden aan de hoofdbesluitvormingsmomenten met integrale afweging van beleidskeuzes.
- Bespreking van de rechtmatigheid van de uitgaven, naar aanleiding van kritische kanttekening van de Algemene Rekenkamer. Verwijzen naar de acties die reeds zijn genomen (zoals benadrukken van budgetrecht van de Kamers en het plan om de kwaliteit van het financieel beheer te verbeteren) en aangeven dat de gehele Rijksoverheid hiermee aan de slag moet.
- Beschouwing van relatieve schuldpositie NL en stand overheidsfinanciën andere EMU-landen. Met onder meer:
    - Bespreking van de staatsschulden, de inflatie en de reële rente van individuele lidstaten. Daarbij is het de vraag of de EMU voorbereid is op de volgende crisis.
    - De verschillende financiële uitgangspunten van de diverse eurolanden brengen ook de Europese Centrale Bank in een lastige positie. Het huidige monetaire beleid

brengt risico's met zich mee zoals een hogere inflatie, en heeft geleid tot hogere schuldniveaus.
    - Sinds de staatsschuldencrisis in 2011-12 ontstond grotere divergentie tussen output gaps en werkloosheidpercentages van lidstaten en verschilt het economisch herstel in de jaren hierna sterk per lidstaat.
    - Buffers op nationaal niveau en instrumenten t.b.v. automatische stabilisatie verschillen sterk per land.
    - Er zijn verschillende manieren om de risico's in de EMU het hoofd te bieden. Enerzijds via meer beleidsharmonisatie en publieke risicodeling; anderzijds door meer nadruk te leggen op eigen verantwoordelijkheden.

1.3 Brede welvaart

Deze paragraaf schetst de stand van de brede welvaart en de uitdagingen voor de toekomst. Dit biedt een kapstok voor het bespreken van de begroting (H2) en de uitdagingen (H3)

- Er wordt een beeld geschetst van de stand van brede welvaart in Nederland. Hierbij zal worden aangesloten bij de huidige stand van zaken van de kernset van de planbureaus.
- De prioriteiten van dit kabinet uit het coalitieakkoord worden kort benoemd waarbij extra aandacht zal zijn voor een aantal thema's. Deze thema's zijn hieronder dikgedrukt.
- Alle prioriteiten van dit kabinet noemen (dus coalitieakkoord) en inzoomen op dikgedrukte thema's:
    - **Democratische rechtsorde**
    - Duurzaam land
    - **Veiligheid en sterke samenleving**
    - **Bestaanszekerheid en kansengelijkheid**
    - Welvarend land
    - Gezondheid
    - Internationaal

Hoofdstuk 2: Begroting 2023

Zaken als klimaat, stikstof, onderwijs en infrastructuur zijn van belang voor welvaart in brede zin. Daarom doet het kabinet in 2023 onder meer op deze dossiers investeringen. Ook laat de oorlog in Oekraïne het belang zien van het investeren in veiligheid en defensie. Daarnaast zijn er maatregelen genomen om de gevolgen van de inflatie op de koopkracht van huishoudens te beperken.

Deze ambitieuze investeringsagenda brengt ook verantwoordelijkheden met zich mee. De grenzen van wat budgettair verantwoord is, zijn met het coalitieakkoord bereikt. Het kabinet ziet het als zijn taak deze middelen zo doeltreffend en doelmatig mogelijk in te zetten, zodat de beoogde effecten van de investeringsagenda ook daadwerkelijk worden behaald. Daarbij werkt het kabinet zich in om de middelen van de begrotingsfondsen als incidenteel te houden, en werkt het aan de voorgenomen beperking van de groei van de zorgkosten met het oog op solide overheidsfinanciën op de lange termijn.

2.1 Inleiding

- Er wordt een koppeling gemaakt met hoofdstuk 1 ten aanzien van brede welvaart en het geschetste economische beeld. Wat is het belang van de voorgenomen uitgaven?
- Een doorkijk naar rest van het hoofdstuk met oog voor de uitdagingen voor de overheidsfinanciën.

2.2 Hoofdpunten van beleid begroting 2023 (zowel uitgaven als lasten)

- Specifiek aandacht voor de niet-reguliere uitgaven zoals de doorloop van sommige coronamaatregelen en uitgaven gerelateerd aan de oorlog in Oekraïne.
- Het 'overzicht budgettaire kerngegevens' bevat de kerngegevens van de begroting zoals een beknopt overzicht van de inkomsten en uitgaven, het EMU-saldo en de EMU-schuld (over een meerjarige periode).

- Dit wordt gevolgd door een 'overzicht budgettaire maatregelen'. Hierin worden de diverse maatregelen waarin het kabinet de komende jaren investeert, nader toegelicht. Het doel hierbij is waar mogelijk terug te verwijzen naar de ambities op vlak van brede welvaart uit 1.1.1.
- Enkele thema's die sowieso aan bod zullen komen:
    - Verwerking van de begrotingsfondsen met investeringen in klimaat- en stikstof
    - AOW
    - Afspraken met de medeoverheden
    - Augustusbesluitvorming, koopkracht.
    - Etc.

2.3 Horizontale ontwikkeling uitgaven

- Deze paragraaf bevat een vergelijking tussen de uitgaven per categorie tussen diverse jaren.
- Suggesties voor de categorieën, met uitleg over het horizontaal communiceren over de uitgaven (in figuren en uitleg):
    - Ontwikkeling Rijksuitgaven per begrotingshoofdstuk voor de periode 2022-2026.
    - Ontwikkeling uitgaven belangrijkste categorieën (bijv. zorg, defensie, etc.) voor de periode 2008-2026
    - Ontwikkeling investeringen voor de periode 2022-2026.
- Verdieping bij de ontwikkeling van de uitgaven, belang van doelmatige en doeltreffende besteding van middelen:
    - Toekomstige investeringen zijn niet zonder uitdagingen en de investeringsplannen van het kabinet zijn niet zonder risico's.
    - Het kabinet heeft ervoor gekozen een deel van de investeringen te laten lopen middels fondsen. De governance en de stand van zaken van deze fondsen wordt kort besproken.
    - Samenvatten van de aanbevelingen uit het interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) Publieke investeringen, zoals de ontwikkeling van een (investerings)monitor.

2.4 Horizontale ontwikkeling inkomsten en lasten

- Deze paragraaf geeft meer inzicht in de ontwikkeling van de inkomsten.
- Daarnaast laat de paragraaf de ontwikkeling van de beleidsmatige lasten over een meerjarige periode (bijvoorbeeld 2019-2023) zien.
- Algemeen lastenbeeld en koopkracht; wordt ingevuld na augustusbesluitvorming.

2.5 Uitdagingen voor de overheidsfinanciën

- Solide overheidsfinanciën zijn een randvoorwaarde vanuit de overheid om toekomstige uitdagingen het hoofd te bieden, juist ook op de lange termijn. Dit brengt diverse aandachtspunten mee zoals het verdelen van de financiële lasten over de huidige en toekomstige generaties en de doelmatige en doeltreffende besteding van middelen.
- De toekomstige houdbaarheid van de overheidsfinanciën:
    - Toelichten achtergrond begrippen financiële houdbaarheid (voor Nederland naar verwachting geen probleem) en verdeling financiële lasten huidige en toekomstige generaties.
    - Koppeling met 2.3 over zorguitgaven die een steeds groter hap nemen uit de begroting, tonen projecties grijze druk en vormen daarmee uitdaging voor toekomstige overheidsfinanciën.
    - Fancharts CPB van het EMU-saldo en EMU-schuld om de onzekerheden te tonen voor de korte termijn
    - Bespreking van onzekerheden langere termijn: schuldindicator 2060 met varianten van de rente (en groei), conform aangenomen motie van Houwelingen.
    - Conclusie: benadrukken belang dat met de begrotingsfondsen de 2030-doelen gehaald moeten worden, en uitwerken voorgenomen zorgombuigingen in relatie tot de schuld-2060 indicator.

Hoofdstuk 3: Uitdagingen voor de toekomst

3.1 Inleiding
Aangeven dat themaselectie volgt uit brede welvaartsuitdagingen geschetst in H1

3.2 Verhouding tussen overheid en markt

Overheid en markt hebben elkaar nodig voor efficiënt beleid

- Sinds de jaren 80 werd het marktdenken belangrijker in beleidsdiscussies. Dit was een reactie op de crisis van de jaren 80 en had zo zijn redenen. We bespreken kort deze historische ontwikkelingen.
- De laatste jaren is er steeds meer kritiek opgestoken over (de uitwassen van) het markt- en efficiency-denken. Hoewel deze kritiek niet ongegrond is, moet het kind niet met het badwater weggegooid.
- Efficiëntie is niet alleen iets van de markt, maar dient ook evengoed binnen de overheid te worden nagestreefd, vanuit de dure plicht dat het allemaal belastinggeld is en er met de aankomende vergrijzing/energietransitie/duurzaamheidstransitie zuiniger zal moeten worden omgesprongen met resources. We illustreren dit met casussen:
    - Verwijzen naar bespreking begrotingsfondsen H2
    - (Jeugd)zorg: op weg naar evidence bases interventies
    - Onderwijs: aansluiting met arbeidsmarkt
- Het gesprek over markt-overheid gaat vaak langs ideologische lijnen. In de meeste gevallen kan de een echter niet zonder de ander. Liever wil je daarom per thema overwogen kiezen waar je welke verantwoordelijkheid neer legt. Nu lopen die rollen op sommige vlakken door elkaar; de markt die de overheid vraagt om problemen op te lossen die onder het marktrisico vallen en de overheid die zich richt op microsturing i.p.v. de juiste condities.

Compensatiemaatschappij

- De coronasteun lijkt te hebben bijgedragen aan de trend waarbij de overheid voortdurend gevraagd wordt om (onverwachte) kosten te compenseren.
- Het doel is om te schetsen hoe de overheid in verschillende situaties met de vraag om compensatie om zou kunnen gaan. Het uitgangspunt is dat terughoudendheid op zijn plaats is. Compensatie voor de één is een belasting voor de ander. Compensatie is zelden perfect gericht en heeft daarmee ook onbedoelde verdelingseffecten. Grofweg kunnen er drie situaties onderscheiden worden:
    - De overheid is in de fout gegaan (Box 3, Groningen, toeslagenaffaire). In dit geval is compensatie volstrekt logisch.
    - Een schok doet zich voor. Hier kan gedacht worden aan de financiële crisis, maar ook iets als de plotselinge stijging van de energieprijzen en de overstromingen in Limburg. De overheid kan hier op verschillende manieren op reageren, afhankelijk van de risicodeling die wordt beoogd, de verzekerbaarheid van risico's en de (macro-)economische gevolgen.
    - De overheid besluit te hervormen met (financiële) consequenties voor inwoners en bedrijven. Compenseren bij elke nieuwe koers maakt dit duur, en staat hervormingen zo in de weg.

3.3 Vermogen

- Het Nederlandse belastingstelsel is van groot belang voor de herverdeling van inkomen en voor overheidsinkomsten die worden ingezet voor onder andere het Nederlandse onderwijs, het zorgstel en infrastructuur. Tegelijkertijd verstoren deze belastingen de invloed op keuzes en gedrag van mensen: wel of niet extra uren gaan werken? Toch die eigen onderneming starten? En wat doe ik met mijn spaargeld: beleggen of op de bank laten staan? Uiteindelijk zoekt de overheid constant een balans om deze verstoringen zo klein mogelijk te maken, het stelsel uitvoerbaar te houden en te kiezen voor een rechtvaardig stelsel.

- Wat voor land willen we zijn? Welke kant staan de prikkels op binnen het belastingsysteem.
- De hoofddoelstelling van de invoering van het huidige belastingstelsel in 2001 was een neutralere belastingheffing van verschillende soorten vermogens en een vergelijkbare behandeling van het belasten van verschillende type werkenden, waaronder werknemers, ZZP'ers en andere type ondernemers.
- Vandaag de dag is deze oorspronkelijke hoofddoelstelling niet meer van toepassing. De belastingen op inkomen uit vermogen hebben niet meer het juiste evenwicht. Het gaat dan om inkomen uit aanmerkelijk belang in een vennootschap (box 2), sparen en beleggen (box 3), de eigen woning, pensioenen en andere type vermogens.
- Overzicht van onevenwichtigheden:
    - In box 3 werd uitgegaan van een forfaitaire vermogenssamenstelling. Dit heeft ertoe geleidt dat er beleggingsvermogen is verondersteld bij spaarders, waardoor er belasting is geheven over een hoger forfaitair rendement dan werkelijk is behaald.
    - In box 2 wordt inkomen uit vermogen lager belast dan arbeidsinkomen. Dit zorgt voor een fiscale prikkel om zo veel mogelijk winst te kwalificeren als inkomen uit vermogen. De aandeelhouder kan er vervolgens voor kiezen wanneer de behaalde winst uit te keren, wat de belasting vatbaar maakt voor arbitrage over tijd. Tot slot kan de aandeelhouder lenen van de eigen vennootschap, waarover geen inkomstenbelasting is verschuldigd. Dit maakt lenen aantrekkelijk ten opzichte van dividend uitkeren.
    - Belastingen op de eigen woning en ander onroerend goed zijn weinig verstorend en een toekomstbestendige grondslag. De belastingdruk is daarentegen juist laag vergeleken andere grondslagen. Daarnaast zijn de lasten niet rechtvaardig verdeeld over de verschillende groepen op de woningmarkt.
- Een gebrek aan evenwicht heeft verschillende gevolgen voor de maatschappij.
    - De verschillen in fiscale behandeling zorgen ervoor dat vermogen niet op de optimale plek terechtkomt.
    - Onrechtvaardige en ondoelmatige verdeling van de lastendruk.
    - Onbedoelde scheefgroei van de vermogensverdeling.
    - Verstoort en remt investeringsbeslissingen van bedrijven en woningcorporaties.
    - Het bevorderen van aangaan van hoge hypotheekschulden leidt tot sterkere uitslagen in de conjunctuur.
    - Complex belastingstelsel op het terrein van vermogen staat ver af van de belevingswereld van burgers waardoor vermogensverdeling geen prominente plek inneemt in het beleidsdebat.
- Voorgenomen kabinetsmaatregelen koppelen in de tekst:
    - Box 2:
        - Twee schijven 26% en 29,5%
        - Doelmatigheidsmarge: 25% → 15%
        - Excessief lenen: 500.000 → 700.000
    - Box 3
        - Werkelijk rendement box 3
        - Leegwaarderatio box 3
        - Compensatie bezwaarmakers
        - Verhoging heffingsvrij vermogen terugdraaien
    - Eigen woning en ander onroerend goed:
        - Afschaffen verhuurderheffing
        - Verruimde schenkingsvrijstelling: verlagen → afschaffen.
        - OVB niet woningen: 9% → 10,1%
- PM beleidsopties die nog een stap verder gaan

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESLISSING
Aan
de minister

Directoraat-Generaal van de Rijksbegroting
Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Julibrief 2022

Datum
22 juni 2022

Notanummer
2022-0000175344

Bijlagen
1. Julibrief 2022

Aanleiding

Op vrijdag 1 juli staat de Julibrief geagendeerd in de MR. Uiterlijk vrijdag a.s. moet deze worden aangeleverd bij AZ.

Beslispunt

Bent u akkoord met de Julibrief en de verzending ervan naar AZ? Als u akkoord bent dan vragen wij u het MR-aanbiedingsformulier te ondertekenen.

Kernpunten

- De Julibrief is een kabinetsinterne brief en heeft oorspronkelijk tot doel de laatste uitvoeringsinformatie voor de begroting van 2023 te verwerken. Voorgaande jaren was sprake van budgettaire ontwikkelingen volgend uit de Juniraming. Het CPB heeft echter besloten geen Juniraming te publiceren.
- Deze Julibrief is daarom beleidsarm en bevat alleen de ontwikkeling van de Oekraïne-uitgaven, ramingsbijstellingen op de coronaregelingen, de overheveling vanaf de Aanvullende Post en een beperkt aantal technische mutaties die niet-relevant zijn voor het uitgavenplafond.
- De uitgavenraming voor Oekraïne stijgt ten opzichte van de VJN cumulatief tot en met 2027 met 808 mln. tot circa 3,7 mld., uitgaande van verlenging van de rijksregelingen tot eind 2022. In voorbereiding op de Augustusbrief worden de overige rijksregelingen geactualiseerd voor 2022 en een raming opgesteld uitgaande van verlenging voor de eerste zes maanden van 2023.
- De corona uitgaven worden met 500 mln. naar beneden bijgesteld. In voorbereiding op augustus worden alle ramingen opnieuw getoetst.
- Tot en met 2027 wordt cumulatief 12,9 mld. overgeheveld van de Aanvullende Post naar de departementale begrotingen voor de uitvoering van het Coalitieakkoord. Voor zover dit betrekking heeft op het lopend jaar zullen daar nog ISB's voor door departementen worden opgesteld. Aanvullend worden de bij VJN gereserveerde uitvoeringskosten van Box 3 en de intensivering voor Defensie overgeheveld.
- Ook is het voorstel voor de taakopdrachten voor Interdepartementale Beleidsonderzoeken (IBO) opgenomen.
- De brief sluit af met een doorkijk naar de Augustusbesluitvorming. Gezien de stijgende rente-uitgaven binnen het bij VJN vastgestelde uitgavenplafond moeten deze uitgaven worden ingepast en is er geen ruimte voor aanvullende uitgaven. De boodschap uit de VJN dat de budgettaire grenzen zijn bereikt wordt herhaald.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

De leden van de ministerraad

Directoraat Generaal Rijkbegroting

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Ons kenmerk
2022-0000175359

Bijlagen
3

Datum 22 juni 2022
Betreft Julibrief 2022

Beste collega's,

De Julibrief is een kabinetsinterne brief en heeft oorspronkelijk tot doel de laatste uitvoeringsinformatie voor de begroting van 2023 te verwerken. Voorgaande jaren was sprake van budgettaire ontwikkelingen volgend uit de Juniraming van het CPB. Het CPB heeft echter besloten geen Juniraming meer op te stellen. Deze Julibrief bevat daarom geen wijzigingen volgend uit het macro economisch beeld, saldo en schuldraming maar alleen de ontwikkeling van de Oekraïne-uitgaven, ramingsbijstellingen op de coronaregelingen, de overheveling vanaf de Aanvullende Post naar departementale begrotingen en een beperkt aantal technische mutaties die niet-relevant zijn voor het uitgavenplafond. Verder is het voorstel voor nieuwe Interdepartementale Beleidsonderzoeken (IBO) opgenomen en wordt een doorkijk naar de Augustusbesluitvorming gegeven.

In de bijlages zijn (I) de Generale Staat, (II) het uitgavenoverzicht Oekraïne en (III) de taakopdrachten van de IBO's ter vaststelling opgenomen.

I. Ontwikkeling Oekraïne

De rijksregelingen voor vluchtelingen uit Oekraïne worden verlengd tot en met 31 december van dit jaar en waar nodig wordt uitgegaan van een instroom van 75.000 vluchtelingen. Voor een aantal regelingen zijn de budgettaire gevolgen hiervan reeds verwerkt in de voorliggende Julibrief. Dit resulteert in de periode tot en met 2027 cumulatief in 841 miljoen euro extra uitgaven ten opzichte van de Voorjaarsnota, zoals weergegeven in tabel 1. Voor de Oekraïne is nu circa 3,7 miljard euro begroot. Over een aantal regelingen vindt nog overleg plaats. De uitkomst van deze overleggen wordt verwerkt in de Augustusbrief. De bijzondere status van vluchtelingen uit Oekraïne loopt tot en met 4 maart 2023. Het kabinet moet nog besluiten over een eventuele verlenging. In de ontwerpbegrotingen 2023 wordt daarom een raming opgenomen uitgaande van rijksregelingen voor de eerste zes maanden van 2023. Voor de periode daarna volgt besluitvorming bij Voorjaarsnota 2023.

Tabel 1. Oekraïne middelen								
bedragen in miljoenen euro's (+ = saldoverslechterend)			2022	2023	2024	2025	2026	2027
	Stand Voorjaarsnota		**729**	**2.775**	**-155**	**-156**	**-156**	**-156**
1.	Sanctiebeleid Rusland	BHOS	4					
2.	Subsidies NGO's*	JenV	26					
3.	Premieontvangsten garantie Gasunie	FIN	-1					
4.	Huisvesting doelgroepen	BZK	104	8				
5.	Basisregistratie Personen (BRP)*	BZK	1					
6.	Onderwijs vluchtelingen	OCW	132					
7.	Noodlocaties en Toelatingsexamens	OCW	250					
8.	Militaire goederen	DEF	-31	14	21	61	205	
9.	Kinderopvangtoeslag	SZW	28					
10.	Meerkostenregeling gemeentelijke zorg	VWS	21					
	Stand na Julibrief		**1.261**	**2.797**	**-134**	**-96**	**49**	**-156**

*Over verlening van deze regeling is reeds besloten, budgettaire verwerking vindt plaats bij Augustbrief.

1. Sanctiebeleid Rusland

Voor de uitvoering van het nieuwe sanctiebeleid tegen Rusland is 3,5 miljoen euro in 2022 toegevoegd aan de begroting van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking. Het gaat om uitgaven ten behoeve van werving en opleiding van personeel bij de Douane.

2. Subsidies NGO's voor inzet Oekraïne

Voor de ondersteuning van de opvang van Oekraïense ontheemden is de hulp ingeroepen van verschillende NGO's. Hiervoor is bij Voorjaarsnota 8,1 miljoen euro gereserveerd. In verband met de verlenging van de maatregelen en de hogere instroom wordt het budget met 25,9 miljoen euro aangevuld.

3. Premieontvangsten garantie Gasunie

Om de afhankelijkheid van aardgas uit Rusland snel te verminderen met behoud van leveringszekerheid, heeft Gasunie een tweede LNG-terminal gehuurd. De Nederlandse Staat geeft hiervoor een garantie af. Dit komt neer op een garantie van 40 miljoen euro. Voor het verlenen van de garantie betaald Gasunie een marktconforme premie van 1 miljoen euro.

4. Huisvesting doelgroepen

Voor de doorstroming van Oekraïense ontheemden van noodopvang naar reguliere huisvesting en voor andere doelgroepen, zijn op korte termijn extra woningen nodig. In lijn met het programma 'Een thuis voor iedereen' en het Woningbouwprogramma wordt vanuit de middelen voor de Woningbouwimpuls (100 miljoen euro) versneld ingezet op de transformatie van bestaande gebouwen en de bouw van nieuwe flexwoningen, ook bedoeld voor vergunninghouders. Daarnaast is 12 miljoen euro beschikbaar gesteld voor een taskforce versnelling tijdelijke huisvesting.

5. Basisregistratie Personen (BRP)

De Rijkdienst voor Identiteitsgegevens ontvangt een bijdrage van 0,5 miljoen euro voor haar werkzaamheden in verband met het registreren van ontheemden uit Oekraïne in de Basisregistratie Personen (BRP).

6. Onderwijs vluchtelingen

Om Oekraïense vluchtelingen onderwijs te kunnen bieden, wordt het budget van de bestaande reguliere nieuwkomersbekostiging verhoogd met 119 miljoen euro.

Daarnaast wordt de regeling voor leerlingenvervoer verlengd, waarvoor 12,8 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld.

7. Noodlocaties en Toelatingsexamens
Om Oekraïense vluchtelingen onderwijs te kunnen bieden, wordt de regeling voor huisvesting en noodlocaties in het primair en voortgezet onderwijs verlengd. Hiervoor wordt 249,9 miljoen euro beschikbaar gesteld. Ook wordt er 0,3 miljoen euro beschikbaar gesteld voor toelatingsexamens.

8. Militaire goederen
Defensie heeft steun verleend aan de Oekraïne door onder andere het leveren van militaire goederen. Hiervoor is bij Voorjaarsnota 73 miljoen euro geraamd. Deze middelen worden aangevuld met 270 miljoen euro. Tezamen omvat dit de stand tot en met 24 mei. Voor zover de leveringen uit eigen (operationele) voorraad hebben plaatsgevonden, is de vervangingswaarde geraamd en is er een inschatting gemaakt van het moment waarop vervanging plaats kan vinden. Eventuele bijstellingen of afwijkingen van deze ramingen komen ten gunste dan wel ten laste van het generale beeld.

9. Kinderopvangtoeslag
Met de maatregelen die het kabinet neemt, kunnen ontheemden uit Oekraïne aanspraak maken op kinderopvangtoeslag (KOT). De uitgaven aan de KOT worden met 27,6 miljoen euro verhoogd.

10. Meerkostenregeling gemeentelijke zorg
Als gevolg van de toestroom van Oekraïense ontheemden naar Nederland maken gemeenten extra kosten ten aanzien van de Wmo, Jeugdwet, Jeugdgezondheidszorg, het Rijksvaccinatieprogramma en het prenataal huisbezoek. Het kabinet compenseert gemeenten voor extra kosten in het jaar 2022 die zij ten aanzien van bovengenoemde taken maken. De compensatie wordt vastgesteld op basis van een raming gebaseerd op het daadwerkelijke aantal opgevangen Oekraïense ontheemden. Hiervoor wordt 20,5 miljoen euro beschikbaar gesteld. De komende periode wordt de compensatie en verdeling, in overleg tussen het Rijk en VNG, nader uitgewerkt.

II. Ramingsbijstellingen Corona-uitgaven

De maatregelen die de overheid de afgelopen jaren heeft genomen om de verspreiding van het virus tegen te gaan, zijn uitgefaseerd. Daarom worden de uitgaven die zijn geraamd voor diverse coronamaatregelen bijgesteld. In de tabel 2 worden de bijstellingen sinds de Voorjaarsnota gepresenteerd. Na deze bijstelling resteert nog ruim 22 mld. euro aan coronamiddelen op de begroting van 2022. Alle corona-gerelateerde regelingen worden opnieuw geactualiseerd voor de Augustusbesluitvorming.

Tabel 2. Corona-uitgaven						
bedragen in miljoenen euro's (+ = saldoverslechterend)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Corona-uitgaven VJN 2022	**22.755**	**4.737**	**54**	**-32**	**-51**	**-31**
1. Ramingsbijstelling TVL	-450	0	0	0	0	0
2. Belasting- en invorderingsrente	-12	10	25	37	39	13
3. Ongedekte Vaste kosten land- en tuinbouw (OVK)	0	13	0	0	0	0
4. Boekhandels	-8	0	0	0	0	0
5. Diversen	-3	0	0	0	0	0
Corona-uitgaven Julibrief 2022	**22.282**	**4.760**	**79**	**5**	**-12**	**-18**

1. Ramingsbijstelling Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL)

Vanwege een lagere realisatie dan geraamd, wordt de uitgavenraming van de TVL met 800 miljoen euro naar beneden bijgesteld. Ook worden minder terugvorderingen verwacht, waardoor de ontvangstenraming met 350 miljoen euro lager wordt. Dit resulteert in een netto bijstelling van 450 miljoen euro.

2. Belasting en invorderingsrente

In de Voorjaarsnota is gemeld dat de openstaande belastingschuld ten opzichte van de Miljoenennota is toegenomen. Hierdoor valt de raming van de invorderingsrente over de coronaschuld hoger uit. Het gaat hierbij om cumulatief 70 miljoen euro over de jaren 2022-2027. Daarnaast is in de Voorjaarsnota ook gemeld dat het kabinet nu uitgaat van een derving van 6 miljard euro voor corona gerelateerde belastingschuld, in plaats van de eerder geraamde derving van 1,5 miljard euro.[1] Hierdoor valt de raming van de invorderingsrente over de coronaschuld lager uit. Het gaat hierbij om cumulatief 182 miljoen euro over de jaren 2022-2027. Per saldo wordt de belasting- en invorderingsrente voor de ontwerpbegroting 2023 cumulatief met 112 miljoen euro verlaagd.

3. Ongedekte Vaste kosten land- en tuinbouw (OVK)

De regeling ongedekte vaste kosten land- en tuinbouwbedrijven COVID-19 (OVK) had als doel de maxima van het steunpakket voor landbouwbedrijven gelijk te trekken met niet-landbouwbedrijven (regeling tegemoetkoming vaste lasten). De regeling is op 1 april gesloten. Echter wordt 20% pas uitbetaald bij definitief vaststellen van de vergoeding in 2023, resulterend in 12,5 miljoen euro uitgaven in dat jaar.

4. Boekhandels

In de tiende Incidentele suppletoire begroting 2021 zijn extra middelen beschikbaar gesteld voor een steunpakket voor het boekenvak. De middelen uit dit steunpakket die niet tot besteding zijn gekomen vloeien, net als alle corona gerelateerde regelingen, terug naar de Staatskas.

5. Diversen

Op diverse regelingen zijn beperkte ramingsbijstellingen gedaan, zoals zorgregelingen en de tegemoetkoming voor telecom en netbeheer Caribisch Nederland.

[1] In de Voorjaarsnota 2022 (Kamerstukken II 2021-2022, 36 120, nr. 1.) is in de tekst op pagina 40 per abuis een bedrag aan derving van 7 miljard euro genoemd; dit moet 6 miljard euro zijn.

III. Aanvullende Post Coalitieakkoord

Met het coalitieakkoord is circa 75 miljard euro in deze kabinetsperiode vrijgemaakt voor belangrijke maatschappelijke opgaven. Een groot deel van de middelen is gereserveerd op de Aanvullende Post. In de Voorjaarsnota is de nadere uitwerking van een deel van de plannen gepresenteerd en een volgende update zal in de Miljoenennota worden opgenomen. Tabel 3 bevat een overzicht van coalitieakkoordmiddelen waarvoor de plannen sinds de Voorjaarsnota zijn uitgewerkt en getoetst. De bijbehorende middelen worden overgeheveld naar de departementale begrotingen. De resterende loon- en prijsbijstelling op coalitieakkoordmiddelen wordt gelijktijdig met de overheveling van middelen beschikbaar gesteld.

Tabel 3. Overheveling CA middelen sinds Voorjaarsnota

in miljoenen euro's	2022	2023	2024	2025	2026	2027	naar hst.
Caribisch Nederland Envelop	7	5	2	2	2	2	13
Sociale advocatuur	0	10	30	90	90	90	6
Veiligheid overig	10	20	45	45	45	45	6
Algoritme waakhond	0	1	2	3	4	4	6
Versterken justitiële keten (OM/ZM)	50	100	130	200	200	200	6
Versterken politieorganisatie	50	100	150	200	200	200	6
Modernisering wetboek van strafvordering	0	136	150	150	0	0	6
Tegengaan ondermijning	0	40	80	100	100	100	6
Verstreken preventieaanpak	50	100	150	150	150	150	6
Inlichtingendiensten	0	24	58	58	58	72	6
Samen tegen mensenhandel	0	2	2	2	2	2	6
Regiodeals	0	284	0	0	0	0	7
Woningbouwimpuls	0	227	5	5	5	5	7
Vervolgopleidingen	0	18	15	9	5	5	8
Klimaatuitgaven	0	2	2	2	2	2	12
Kinderopvang werkenden (95%)	0	10	123	1.558	1.873	2.081	15
Envelop arbeidsmarkt, armoede en schulden	0	25	34	33	19	18	15
Dienstverlening/WaU/ICT	15	25	22	24	23	23	7
Dienstverlening/WaU/ICT	83	367	398	410	413	411	diversen
Loon- en prijsbijstelling	17	25	32	32	28	0	diversen
Totaal	**282**	**1.521**	**1.431**	**3.073**	**3.219**	**3.410**	

IV. Aanvullende Post Voorjaarsnota

In de Voorjaarsnota zijn middelen gereserveerd voor de compensatie van bezwaarmakers binnen het box 3 arrest. De uitvoeringskosten worden overgeheveld naar de begroting van Financiën.

Het kabinet heeft bij de Voorjaarsnota structureel 2 miljard euro gereserveerd op de Aanvullende Post voor het verhogen van de Defensie-uitgaven. Bij deze Julibrief worden deze middelen, oplopend van 400 miljoen euro in 2023 naar 2 miljard euro structureel vanaf 2025, overgeheveld voor de ontwerpbegroting 2023 van Defensie. Als onderdeel van het voorstel in de Voorjaarsnota wordt ten minste 0,2 miljard euro van de huidige uitgaven op de rijksbegroting toegerekend aan de criteria van de NAVO-norm. Dit bedrag is aanvullend op de huidige toerekening van uitgaven buiten de Defensiebegroting aan de NAVO-norm. Deze afspraak wordt uitgewerkt voorafgaand aan de ontwerpbegroting 2023. Als

onderdeel van de afspraak over de toerekening wordt bezien of het regeringsvliegtuig kan worden overgeheveld van de IenW-begroting naar de begroting Defensie. De afspraak over de overheveling van het regeringsvliegtuig is opgenomen in de Voorjaarsnota (pagina 135), zoals behandeld in de Ministerraad van 20 mei maar bij de verwerking van enkele redactionele wijzigingen is de zin over het regeringsvliegtuig vervallen in het Kamerstuk voor het parlement. Om die reden wordt de afspraak over de overheveling van het regeringsvliegtuig in deze Julibrief herhaald.

Tabel 4. Overheveling VJN-middelen

in miljoenen euro's	2022	2023	2024	2025	2026	2027	naar hst.
Uitvoeringskosten Box 3	18	10	0	0	0	0	9B
Defensie 2% NAVO-norm	0	400	1.700	2.000	2.000	2.000	10
Totaal	**18**	**410**	**1.700**	**2.000**	**2.000**	**2.000**	

V. Besluitvorming Interdepartementale Beleidsonderzoeken (IBO's)

Uiterlijk oktober 2022 start een nieuwe ronde Interdepartementale Beleidsonderzoeken (IBO's). De rapporten worden uiterlijk juni 2023 opgeleverd. De taakopdrachten worden als bijlage bij de Miljoenennota gepubliceerd. Het voorstel is om deze ronde in ieder geval IBO's uit te voeren naar Biodiversiteit, Middelbaar Beroepsonderwijs (MBO) en Klimaat. Aanvullende onderwerpen volgen nog in augustus. De taakopdracht van het IBO Biodiversiteit is opgenomen in bijlage 3. Met deze Julibrief stemt de Ministerraad in met deze drie onderwerpen en de taakopdracht van het IBO Biodiversiteit. Het voorstel is verder om de taakopdrachten van de IBO's MBO en Klimaat bij de Augustusbrief voor te leggen voor besluitvorming. Daarnaast is het voorstel om in de ronde 2023/2024, die uiterlijk oktober 2023 start, in ieder geval IBO's uit te voeren naar in beginsel Hoger onderwijs en Bedrijfslevenfinanciering, over passende taakopdrachten wordt verder overlegd. Met deze Julibrief stemt de Ministerraad in met deze twee onderwerpen. Het voorstel is verder om de uitgewerkte taakopdrachten van deze IBO's voor besluitvorming uiterlijk voor te leggen bij de Augustusbrief 2023. Bijlage 3 bevat de toelichting op het onderwerp bedrijfslevenfinanciering.

VI. Doorkijk naar augustusbesluitvorming

De Julibrief vormt het beleidsuitgangspunt voor de cMEV-raming van het CPB. Op basis van deze raming en uitvoeringsinformatie die in augustus beschikbaar komt, wordt in de tweede helft van augustus de besluitvorming over het koopkracht- en lastenbeeld en de ontwerpbegrotingen voor 2023 afgerond. Bij Voorjaarsnota zijn het uitgavenplafond en inkomstenkader vastgesteld. Dit is het budgettaire kader waarbinnen het beleid moet worden vormgeven. In augustus moet in ieder geval een besluit worden genomen over hoe de stijgende rente-uitgaven binnen het uitgavenplafond worden ingepast. Voor aanvullende uitgaven is in ieder geval geen ruimte binnen het budgettaire kader. In voorbereiding op de Augustusbesluitvorming zal daarom worden onderzocht of de huidige geraamde budgetten naar verwachting nog tot uitputting zullen komen. Zoals eerder verwoord in de Voorjaarsnota zijn de grenzen van wat budgettair verantwoord is met het coalitieakkoord bereikt.

Met vriendelijke groet,

de minister van Financiën,

Sigrid A.M. Kaag

Bijlage 1 – Generale Staat

In de generale staat worden alle generale mutaties toegelicht die sinds de Voorjaarsnota 2022 zijn verwerkt op het deelplafond Rijksbegroting en buiten het uitgavenplafond. De generale staat wordt gemaakt om de leden van de ministerraad inzicht te bieden in de mutaties op de begrotingen die een begrotingsoverstijgend effect hebben. Er wordt in dit overzicht geen ondergrens gehanteerd. Mutaties die met elkaar samenhangen zijn samengevoegd om het generale effect duidelijker toe te lichten. In tabel 1 zijn de generale uitgaven- en ontvangstenmutaties onder het plafond Rijksbegroting opgenomen. In tabel 2 de generale uitgaven- en ontvangstenmutaties buiten het uitgavenplafond.

Tabel 1. Generale mutaties onder deelplafond Rijksbegroting

(-= saldoverbeterend; += saldoverslechterend, bedragen in mln.)

Uitgaven	2022	2023	2024	2025	2026	2027
De Koning						
Nominale bijstelling	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties						
Herverkaveling loon- en prijsbijstelling Groningen	-64,6	-48,1	-45,4	-44,5	-44,4	-44,3
Economische Zaken en Klimaat						
Herverkaveling loon- en prijsbijstelling Groningen	64,6	48,1	45,4	44,5	44,4	44,3
Saldo	0,0	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6

(+= saldoverbeterend; -= saldoverslechterend, bedragen in mln.)

Ontvangsten	2022	2023	2024	2025	2026	2027
De Koning						
Nominale bijstelling ontvangsten	1,7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1
Saldo	1,7	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

De Koning

Nominale bijstelling

Dit betreft de nominale bijstelling van de grondwettelijke uitkeringen van de leden van het Koninklijk Huis.

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Herverkaveling loon- en prijsbijstelling Groningen

Bij het aantreden van het kabinet is besloten om de uitgaven en ontvangsten voor de schadeafhandeling en versterkingsoperatie in Groningen onder te brengen op één begroting. De LPO die voor de versterkingsoperatie op de BZK-begroting wordt uitgekeerd is overgeheveld naar de begroting van EZK.

Economische Zaken en Klimaat

Herverkaveling loon- en prijsbijstelling Groningen

Bij het aantreden van het kabinet is besloten om de uitgaven en ontvangsten voor de schadeafhandeling en versterkingsoperatie in Groningen onder te brengen op één begroting. De LPO die voor de versterkingsoperatie op de BZK-begroting wordt uitgekeerd is overgeheveld naar de begroting van EZK.

Tabel 2. Generale mutaties buiten het uitgavenplafond Rijksbegroting						
(-= saldoverbeterend; += saldoverslechterend, bedragen in mln.)						
Uitgaven	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties						
Tijdelijke huisvesting ontheemden Oekraïne	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Versnelling huisvesting ontheemden Oekraïne	4,0	8,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap						
Oekraïne vluchtelingen	250,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Financiën						
Aandelenemissie Air France - KLM	220,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Defensie						
Mislopen verkoopopbrengsten	-5,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Defensie materieel	-31,1	14,2	21,2	60,5	204,9	0,0
Diergezondheidsfonds						
Bijstelling prognose uitgaven bestrijding 2023 en verder	0,0	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9	-0,9
Bijstelling prognose uitgaven bewaking 2023 en verder	0,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Bijstelling prognose uitgaven overig 2023 en verder.	0,0	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
Saldo	537,9	21,5	20,4	59,8	204,1	-0,7

(+= saldoverbeterend; -= saldoverslechterend, bedragen in mln.)						
Ontvangsten	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties						
Bodemmaterialen ontvangsten 2021	7,5	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Diergezondheidsfonds						
Betreft prijsbijstellingstranche 2022	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Bijstelling ontvangsten van sector 2023 en verder	0,0	-4,2	-11,2	-11,2	-11,2	-11,2
Bijstelling prognose EU-ontvangsten	0,0	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
Bijstelling prognose sectorontvangsten crisisreserve 2023 en verder	0,0	10,4	10,4	10,4	10,4	10,4
Saldo	8,1	6,3	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Tijdelijke huisvesting ontheemden Oekraïne

Voor de doorstroming van Oekraïense ontheemden van noodopvang naar reguliere huisvesting, zijn op korte termijn extra woningen nodig. In lijn met het programma Een thuis voor iedereen en het Woningbouwprogramma wordt vanuit de middelen voor de Woningbouwimpuls (100 miljoen euro) versneld ingezet op de transformatie van bestaande gebouwen en de bouw van nieuwe flexwoningen. Op basis van het aantal ontheemden dat langer in Nederland verblijft (peildatum 1 januari 2024), worden deze kosten op een later moment (deels) generaal gecompenseerd. Op langere termijn kunnen de woningen beschikbaar komen voor andere doelgroepen. Met deze aanpak wordt verdringing van andere woningzoekenden zoveel mogelijk voorkomen.

Versnelling huisvesting ontheemden Oekraïne

Er wordt een taskforce versnelling tijdelijke huisvesting opgericht tot en met eind 2023, waarvoor 12 miljoen euro beschikbaar wordt gesteld.

Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

Onderwijs vluchtelingen

Om Oekraïense vluchtelingen onderwijs te kunnen bieden, wordt de regeling voor huisvesting en noodlocaties in het primair en voortgezet onderwijs verlengd. Hiervoor wordt 249,9 miljoen euro beschikbaar gesteld. Ook wordt er 0,3 miljoen euro beschikbaar gesteld voor toelatingsexamens.

Financiën

Aandelenemissie Air France – KLM

De Staat neemt deel in de aandelenemissie van Air France – KLM. Volgens de begrotingsregels zijn de daarmee samenhangende uitgaven niet relevant voor het EMU-saldo en voor het uitgavenkader. Wel leidt het tot schuldverhoging, waartegenover echter (aandelen)bezit staat.

Defensie

Verkoopopbrengsten

Dit betreft de misgelopen verkoopopbrengsten van goederen die aan Oekraïne zijn geleverd. Door deze goederen aan Oekraïne te schenken, heeft Defensie deze niet kunnen verkopen en hierdoor opbrengsten misgelopen.

Defensie materiaal

Dit betreft de uitgaven als gevolg van de levering van militaire goederen door Defensie aan Oekraïne. Het betreffende bedrag van 270 miljoen komt in aanvulling op de 73 miljoen die bij Voorjaarsnota is geboekt. Daarnaast wordt de eerdere raming herijkt. Tezamen omvat dit de stand tot en met 24 mei. Voor zover de leveringen uit eigen (operationele) voorraad hebben plaatsgevonden, is de vervangingswaarde geraamd en is er een inschatting gemaakt van het moment waarop vervanging plaats kan vinden.

Diergezondheidsfonds

Bijstelling prognose uitgaven

Dit betreft een verzamelmutatie van verschillende bijstellingen van prognoses. Zo betreft dit een verlaging van de uitgaven voor bestrijding van dierziekten. Deze verlaging wordt onder andere veroorzaakt door lagere uitgaven voor bestrijding van salmonella. Daarnaast betreft dit een verhoging van de uitgaven voor bewaking van dierziekten voor diverse bewakingsprogramma's. Ook is er sprake van lagere uitvoeringskosten voor het innen van heffingen, wat leidt tot lagere uitgaven.

Bijstelling prognose ontvangsten

Dit betreft een verzamelmutatie van onder andere het toevoegen van de prijsbijstellingstranche. Daarnaast betreft dit een verlaging van de reguliere ontvangsten van de sector. Dit wordt veroorzaakt doordat de sector in eerste instantie teveel heeft bijgedragen. Aan de andere kant wordt de bijdrage van de pluimveesector ten behoeve van de crisisreserve verhoogd. Verder is er sprake van lagere EU-ontvangsten.

Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Bodemmaterialen ontvangsten 2021

De definitieve afrekening van de ontvangsten bodemmaterialen heeft plaatsgevonden. Met deze mutatie worden de generale ontvangsten gecorrigeerd met het positieve saldo van 2021.

Bijlage 2 – Oekraïne

in miljoenen euro (+ = saldoverslechterend)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	N*	G*	S*
(J) wijzigingen Julibrieften op zichten van de Voorjaarsnota									
Buitenlandse Zaken / HGIS	**63,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**			
Mensenrechtenorganisaties	2,0							x	
Oekraïne veiligheidsdiensten	0,5							x	
Humanitaire uitgaven Oekraïne	57,0								x
Sanctiebeleid Rusland (J)	3,5							x	
Justitie en Veiligheid	**266,8**	**1.156,9**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**			
Gemeentelijke en particuliere opvang	119,5	1.075,5					x		
Gereedmaken Rijksvastgoed voor opvang	6,4	57,6					x		
Tolken	1,6						x		
Veiligheidsregio's en GGD'en	95,2	23,8					x		
Oprichting DG OEK en NOO	6,9						x		
Subsidies NGO's t.b.v. inzet Oekraïne	8,1						x		
Subsidies NGO's t.b.v. inzet Oekraïne (J)	25,9						x		
Gelijkstelling medische voorzieningen	3,2						x		
Financiën	**-0,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**			
Convertibiliteit Oekraïense hryvnia	0,5						x		
LNG invoercapaciteit in de Eemshaven		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0		x	
Premieontvangsten garantie Gasunie (J)	-1,0						x		
Binnenlandse Zaken	**107,7**	**8,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**			
Uitvoeringskosten Rijksvastgoedbedrijf opvang	1,2							x	
Verkenning tijdelijke uitvoeringsorganisatie	2,0								x
Realisatie van extra woningen (J)	100,0								x
Taskforce versnelling tijdelijke huisvesting (J)	4,0	8,0					x		
Basisregistratie Personen (BRP) (J)	0,5						x		
Onderwijs, Cultuur en Wetenschap	**612,9**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**			
Ondersteuning en uitvoering LOWAN	0,6							x	
Tijdelijke compensatie Oekraïense studenten	2,5						x		
Leerlingenvervoer	9,2							x	
Leerlingenvervoer (J)	12,8							x	
Ambulante begeleiding	3,0							x	
Nieuwkomersonderwijs	79,3							x	
Nieuwkomersonderwijs (J)	119,0							x	
Tijdelijke onderwijshuisvesting	136,3						x		
Tijdelijke onderwijshuisvesting (J)	249,9						x		
Faciliteren toelatingsexamens (J)	0,3						x		
Defensie	**41,8**	**14,2**	**21,2**	**60,5**	**204,9**	**0,0**			
Militaire goederen	64,2						x		
Militaire goederen (J)	-31,1	14,2	21,2	60,5	204,9		x		
Militaire goederen	8,7						x		
Economische Zaken en Klimaat	**0,0**	**623,3**	**-155,3**	**-156,0**	**-156,0**	**-156,0**			
Gasopslag Bergermeer		623,3	-155,3	-156,0	-156,0	-156,0	x		
Sociale Zaken en Werkgelegenheid	**91,6**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**			
Kostendelersnorm	0,0							x	
Werktijdverkorting	64,0							x	
Kinderopvangtoeslag (J)	27,6								
Volksgezondheid, Welzijn en Sport	**77,3**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**			
Coördinatie (LCPS)	1,8							x	
Transport medische evacuees	8,0							x	

Zorg aan onverzekerden (SOV)	47,0							x
Meerkostenregeling gemeentelijke zorg (J)	20,5							x
Aanvullende Post	**0,0**	**995,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**		
Reservering gemeentelijke en particuliere opvang		995,0					x	
Totaal	**1.260,5**	**2.797,4**	**-134,1**	**-95,5**	**48,9**	**-156,0**		

Toelichting Buitenlandse Zaken
Buitenlandse Zaken heeft ondersteuning geleverd aan mensenrechtenorganisaties en veiligheidsdiensten in Oekraïne. BHOS levert op verschillende manieren humanitaire hulp aan Oekraïne, o.a. via de VN. Daarnaast zijn er bijdragen geleverd aan hulporganisaties, zoals het Nederlandse Rode Kruis. De ODA-bijdrage aan de opvang vluchtelingen in Oekraïne wordt nog verwerkt in de begroting van JenV en is derhalve in dit overzicht nog niet opgenomen.

Toelichting Justitie en Veiligheid
De gemeentelijke en particuliere opvang betreft de compensatie voor gemeenten voor de realisatie van noodopvangplekken en verstrekkingen aan ontheemden. Dit bedrag is geraamd voor zes maanden, gezien de regeling voorzien wordt voor drie maanden met eventueel verlenging met drie maanden en uitgaande van 75.000 ontheemden. Voor de periode erna wordt een nieuwe regeling uitgewerkt. Met deze middelen betalen gemeenten ook de huur voor het Rijksvastgoed uit (zie post hieronder). Gemeenten mogen opvanglocaties tot 12 maanden vastleggen, de kostenraming hiervoor wordt meegenomen bij de uitwerking van bovenstaande regeling.

Het Rijksvastgoedbedrijf (RvB) zal in overleg met gemeenten bestaand Rijksvastgoed beschikbaar stellen voor de tijdelijke noodopvang van ontheemden uit Oekraïne. Om hen een waardig onderkomen en noodzakelijke voorzieningen te bieden, moeten aanpassingen worden gedaan aan de gebouwen.

De wet verplicht zorgverleners om begrijpelijk te communiceren met patiënten. Dat betekent dat bij een taalbarrière een professionele talentolk moet worden ingezet. Omdat de ontheemden uit Oekraïne niet onder het COA vallen, waar talentolken voor asielzoekers beschikbaar worden gesteld, wordt gebruikt gemaakt van het inkoopcontract van JenV om 1,6 miljoen euro hiervoor beschikbaar te stellen.

Voor de bedrijfsvoering en kosten voor GGD en veiligheidsregio's en gemeenten met een coördinerende taak moet een systeem voor vergoeding worden opgericht. Het gaat om kosten die bij reguliere asielzoekers via COA worden gefinancierd. Hieronder vallen in principe de extra kosten voor regie en coördinatie (een deel van de coördinatie zit in de reguliere bekostiging) en eerste medische zorg en tolken (die niet al via een andere route gefinancierd worden). Om de 25 veiligheidsregio's in de periode van 9,5 maanden (half maart t/m december) te kunnen ondersteunen is een bedrag van circa 500.000 euro per maand per regio geschat, wat de 119 miljoen euro maakt. Onderuitputting op budget vloeit terug naar de schatkist.

In de MCCb van 26 april is besloten tot oprichting van DGOek en NOO. DGOek wordt belast met beleidscoördinatie, ondersteuning en planvorming ten behoeve van de opvang van Oekraïense ontheemden. De NOO heeft als taak om bij te dragen aan het realiseren van voldoende opvanglocaties en het beschikbaar stellen van de benodigde basisvoorzieningen. Voor de eerste zes maanden heeft dit een budgettair beslag van 6,9 miljoen euro.

Voor de ondersteuning van de opvang van Oekraïense ontheemden is de hulp ingeroepen van verschillende NGO's. Vluchtelingenwerk Nederland is door JenV gevraagd om het particuliere hulpaanbod te coördineren en te faciliteren. De kosten hiervoor worden geraamd op 7,2 miljoen euro. Het Leger des Heils, Rode Kruis en TakeCareBNB helpen JenV om op een veilige en zorgvuldige manier gebruik te kunnen maken van particuliere opvang, om mensenhandel en

uitbuiting tegen te gaan en malafide huishoudens geen kans te geven. Voor deze opdracht is in twee fases 900.000 euro en 13,1 miljoen euro beschikbaar gesteld. Met deze middelen kan maximaal 32.250 ontheemden worden gekoppeld aan gasthuishoudens. Middelen die niet worden gebruikt vloeien terug naar de schatkist. Daarnaast ondersteunt het Rode Kruis de gemeentelijke opvanglocaties met uiteenlopende dienstverlening zoals Humanitaire Servicepunten, gespecialiseerd vervoer, hygiëne kits. De geraamde kosten voor laatst genoemde dienstverlening bedragen 12,8 miljoen euro.

Ontheemden hebben recht op hetzelfde voorzieningenniveau als asielzoekers. De Regeling Medische zorg Asielzoekers (RMA) bevat op bepaalde onderdelen een bredere dekking dan het basispakket. Het voorzieningenniveau gelijkstellen leidt naar verwachting tot extra zorgkosten. Tot en met het tweede kwartaal van 2022 worden deze geraamd op 3,2 miljoen euro. Dit kan budgettair verwerkt worden zodra het uitvoeringscontract gereed is.

Toelichting Financiën
Conform de raadsaanbeveling van de Europese Commissie wordt er een regeling opgezet voor Oekraïense ontheemden om Oekraïens contant geld (hryvnia's) om te kunnen wisselen voor euro's. Om de regeling in Nederland in werking te kunnen laten treden is naar verwachting een bedrag oplopend tot maximaal 23,3 miljoen euro nodig om de valuta te kunnen opkopen. Hier staat tegenover dat deze valuta verkocht zullen worden. Hierdoor komt de gesaldeerde reeks voor deze uitgaven op 0. Volgens de raadsaanbeveling dienen geen transactiekosten in rekening te worden gebracht. De uitvoeringskosten, onder andere transactiekosten en verwerkingskosten, worden geschat op 5 miljoen euro.

Om de leveringszekerheid voor gas in de winter van 2022/2023 te kunnen garanderen en de afhankelijkheid van Rusland voor levering van gas af te bouwen, heeft Gasunie een LNG-terminal gehuurd. Aan Gasunie wordt een garantie verstrekt van 160 miljoen euro voor een periode van 5 jaar voor de huur van een drijvende LNG-terminal om de potentiële negatieve exploitatiekosten te kunnen dekken. Gasunie zal gedurende de looptijd van de garantie een marktconforme premie van 4 miljoen euro per jaar betalen. Omdat de premieontvangsten worden gedoteerd in een begrotingsreserve, komt de gesaldeerde reeks in de tabel op 0 uit.

Om de afhankelijkheid van aardgas uit Rusland snel te verminderen met behoud van leveringszekerheid, heeft Gasunie een tweede LNG-terminal gehuurd. De Nederlandse Staat geeft hiervoor een garantie af. Dit komt neer op een garantie van 40 miljoen euro. Voor het verlenen van de garantie betaalt Gasunie een marktconforme premie van 1 miljoen euro.

Toelichting Binnenlandse Zaken
Om de extra werkzaamheden van het RVB mogelijk te maken zijn middelen nodig ten behoeve van projectleiding en juridische/contractuele werkzaamheden.

Verkenning tijdelijke uitvoeringsorganisatie betreft een onderzoek naar een organisatie die kan ondersteunen in het realiseren van tijdige en goede huisvesting voor vluchtelingen. Op basis van de verkenning is besloten om tot en met eind 2023 een taskforce versnelling tijdelijke huisvesting op te richten. De taskforce is bedoeld voor de operationele uitvoeringsondersteuning aan gemeenten en andere woningmarktpartijen bij deze opgave. Hiervoor wordt 12 miljoen euro beschikbaar gesteld.

Voor de doorstroming van Oekraïense ontheemden van noodopvang naar reguliere huisvesting, zijn op korte termijn extra woningen nodig. In lijn met het programma Een thuis voor iedereen en het Woningbouwprogramma wordt vanuit de middelen voor de Woningbouwimpuls (100 miljoen euro) versneld ingezet op de transformatie van bestaande gebouwen en de bouw van nieuwe flexwoningen. Op basis van het aantal ontheemden dat langer in Nederland verblijft (peildatum 1 januari 2024), worden deze kosten op een later moment (deels) generaal gecompenseerd. Een

deel van deze woningen zal beschikbaar komen voor andere doelgroepen zodat verdringing zoveel mogelijk wordt voorkomen.

De Rijkdienst voor Identiteitsgegevens ontvangt een bijdrage voor haar werkzaamheden in verband met het registreren van ontheemden uit Oekraïne in de Basisregistratie Personen (BRP).

Toelichting Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Om Oekraïense vluchtelingen onderwijs te kunnen bieden, is de reguliere nieuwkomersbekostiging uitgebreid zodat ook Oekraïense leerlingen onder de definitie vallen. Via LOWAN (de door OCW gesubsidieerde ondersteuningsorganisatie voor het nieuwkomersonderwijs) worden scholen ondersteund om kinderen uit Oekraïne zo snel mogelijk les te kunnen geven. Een aantal van de Oekraïense leerlingen komen nog op reguliere scholen terecht. Deze reguliere scholen zullen ambulante begeleiding ontvangen op het gebied van nieuwkomersonderwijs. In het hoger onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs krijgen zittende Oekraïense studenten in het studiejaar 2021 – 2022 indien noodzakelijk een compensatie voor leef- en studiegeld via de instellingen. Ook wordt er budget beschikbaar gesteld voor toelatingsexamens. Als laatste wordt budget beschikbaar gesteld aan gemeenten voor leerlingenvervoer en tijdelijke onderwijshuisvesting.

Toelichting Defensie
Defensie heeft steun verleend aan de Oekraïne door onder andere het leveren van militaire goederen. Hiervoor is bij Voorjaarsnota 73 miljoen euro geraamd. Deze middelen worden aangevuld met 270 miljoen euro. Tezamen omvat dit de stand tot en met 24 mei. Voor zover de leveringen uit eigen (operationele) voorraad hebben plaatsgevonden, is de vervangingswaarde geraamd en is er een inschatting gemaakt van het moment waarop vervanging plaats kan vinden.

Toelichting Economische Zaken en Klimaat
In de EU is voor het lopende jaar een vulgraadverplichting van 80% voor gasbergingen overeengekomen. Omdat in de huidige marktomstandigheden marktprikkels voor het vullen van de berging in Bergermeer kunnen ontbreken, zal het kabinet twee maatregelen nemen om deze vulgraad te behalen. Allereerst een subsidiemaatregel die marktpartijen voldoende stimulans geeft om Bergermeer alsnog te vullen in lijn met het hierboven genoemde EU-voorstel. Daarnaast is het kabinet voor de resterende vulbehoefte, die niet wordt gevuld door marktpartijen, voornemens om Energie Beheer Nederland (EBN) aan te wijzen als partij om gas op te slaan in Bergermeer. De totale uitgaven gemoeid met de twee maatregelen hangen grotendeels af van de uiteindelijke zomer-winter spread. De uitgaven worden momenteel geraamd op maximaal 623 miljoen euro, waarvan circa 366 miljoen euro voor de subsidieregeling en 257 miljoen euro voor de vergoeding aan EBN. De kosten die met deze maatregelen gemoeid zijn worden uiteindelijk verhaald op de gebruikers in Nederland en daarbuiten.

Toelichting Sociale Zaken en Werkgelegenheid
Het kabinet heeft besloten om Oekraïense vluchtelingen die in huis worden genomen door gastgezinnen, uit te zonderen van de kostendelersnorm. Dit heeft geen gevolgen voor de uitgaven. Daarnaast kunnen door de oorlog in Oekraïne mogelijk meer bedrijven aanspraak maken op de regeling werktijdverkorting. Hier wordt alvast rekening mee gehouden door het budget voor 2022 voor deze regeling aan te passen.

Het kabinet verbreedt de doelgroep van ouders die aanspraak kunnen maken op de kinderopvangtoeslag, zodat ook een ouder met een partner buiten de EU aanspraak kan maken op de KOT voor de opvang in Nederland, mits voldaan wordt aan de overige voorwaarden. Met deze maatregel kunnen ook Oekraïense ontheemden die gevlucht zijn met hun kinderen, maar waarvan de partner nog (noodgedwongen) in Oekraïne verblijft, aanspraak maken op KOT indien zij in Nederland gaan werken. Zodoende worden de uitgaven aan de KOT hoger inschat door de instroom van ontheemden uit Oekraïne. De verwachting is dat de uitgaven in 2022 hierdoor 27,6 miljoen euro hoger uitkomen.

Toelichting Volksgezondheid, Welzijn en Sport
Ontheemden uit Oekraïne die naar Nederland komen zijn momenteel onverzekerd voor medisch noodzakelijke zorg. Voor onverzekerden bestaat de SOV-regeling, op basis waarvan aanbieders gecompenseerd worden voor medisch noodzakelijke zorg die zij aan hen verlenen. Het kabinet heeft besloten de uitgaven in de SOV voor ontheemden uit Oekraïne generaal te compenseren tot en met het tweede kwartaal van 2022 en raamt het budgettaire beslag hiervan op 23 miljoen euro. Daarnaast is besloten tot het medisch evacueren van vluchtelingen uit buurlanden van Oekraïne. Deze zorgkosten verlopen ook via de SOV-regeling en het budgettair beslag is geraamd op 24 miljoen euro. Verder zijn middelen geraamd voor het landelijk coördinatie patiënten spreiding (LCPS) voor de coördinatie en 8 miljoen euro voor de transportkosten. Gemeenten maken extra kosten ten aanzien van de Wmo, Jeugdwet, Jeugdgezondheidszorg, het Rijksvaccinatieprogramma en het prenataal huisbezoek als gevolg van de instroom van ontheemden. Het kabinet heeft besloten om gemeenten te compenseren voor extra kosten in het jaar 2022 die zij ten aanzien van bovengenoemde taken maken en raamt het budgettaire beslag hiervan op 20,5 miljoen euro.

Toelichting Aanvullende Post
Op de aanvullende post is een extra bedrag voor de uitvoering van de gemeentelijke en particuliere opvang voor gemeenten gereserveerd.

Bijlage 3 - Taakopdrachten en toelichting IBO's

Taakopdracht IBO Biodiversiteit

Inleiding
In de periode tot en met 2023/2024 vinden zowel op Europees als mondiaal niveau onderhandelingen en besluitvorming plaats over nieuwe en meer afrekenbare biodiversiteitsdoelen (zoals 30% beschermd gebied en 10% strikt beschermd gebied). Hoewel deze doelstellingen deels nog in beweging zijn, zullen deze van aanzienlijke betekenis zijn voor het Nederlandse natuurbeleid en ook effect hebben op andere beleidsdomeinen, zoals klimaat, waterkwaliteit en luchtkwaliteit. Doelen worden daarbij vaak op EU/mondiaal-niveau afgesproken en pas later vertaald naar een lager bestuurlijk niveau (provinciaal, nationaal of Europees). Deze gang van zaken maakt het voor departementen lastig om tijdens besluitvorming de haalbaarheid, bredere maatschappelijke impact en budgettaire consequenties in kaart te brengen. LNV heeft aan de Tweede Kamer daarom toegezegd te zullen zorgen voor een betere verankering van Europese en internationale verplichtingen in nationaal beleid, uitgevoerd in samenspraak met provincies en andere overheden. Naast deze relevante ontwikkelingen op Europees en mondiaal niveau, is ook het nationale natuurbeleid volop in beweging, onder andere als gevolg van de uitspraak van de Raad van State over de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) in 2019 en de hieruit voortvloeiende stikstofaanpak van het kabinet (via o.a. het NPLG en het Transitiefonds).

Doelstelling
Het doel van dit IBO is tweeledig. Ten eerste brengt het IBO, waar mogelijk en relevant, verschillende scenario's in kaart van de mogelijke uitkomsten van de onderhandelingen en besluitvorming over de nieuwe doelstellingen. Ten tweede moet het IBO resulteren in concrete en doelmatige beleidsopties voor de invulling van de verschillende scenario's. Daarbij worden in ieder geval ook de haalbaarheid en budgettaire gevolgen van de verschillende scenario's in kaart gebracht.

Opdracht aan de werkgroep
Gegeven de doelstelling van dit IBO zijn de volgende vragen aan de orde:

<u>Scenario's</u>
- Welke scenario's zijn er denkbaar wat betreft de hoogte en aard van de Europese en mondiale doelen (op zowel land als zee) die gevolgen gaan hebben voor Nederland? En wat zijn de gevolgen ervan voor Nederland qua doelen, afspraken en verplichtingen? Deze aanpak heeft alleen meerwaarde voor de onderdelen waarvan het ten tijde van het IBO nog onzeker is hoe deze zullen uitpakken.
- Met betrekking tot de reeds overeengekomen doelen, afspraken en verplichtingen wordt ingegaan op de vraag: Aan welke en wat voor soort (bindend/vrijblijvend) doelstellingen heeft Nederland zich reeds gecommitteerd (op zowel land als zee) en welke aanvullende doelstellingen verwachten we nog tot 2030? Hierbij wordt ook gereflecteerd op de link met de stikstofcrisis en het ontstaan daarvan.
- Op welke wijze kunnen deze doelen worden gerealiseerd? Wat zijn hierbij de beleidsopties, het instrumentarium en de daarmee gemoeide kosten? Zie ook specificering hieronder.

<u>Concrete en doelmatige beleidsopties voor de meest waarschijnlijke scenario's</u>
Wat zijn mogelijke beleidsopties voor een effectieve implementatie van de meest waarschijnlijke scenario's en reeds overeengekomen doelen (incl. een budgetneutrale variant of levert efficiencyvoordelen voor de biodiversiteit op). De werkgroep wordt verzocht voor wat betreft het budget te kijken naar koppelkansen met het stikstoffonds en mogelijk andere middelen. Ook inhoudelijk wordt de werkgroep verzocht te kijken naar mogelijke koppelkansen met andere problematieken, zoals bijv. klimaat, waterkwaliteit en luchtkwaliteit.

Daarbij gelden in ieder geval de volgende aandachtspunten:
- Maak hierbij gebruik van bestaande beleidsopties en onderzoeken zoals opgenomen in de 'QuickScan Europese Biodiversiteitsstrategie', 'Nederlands natuurbeleid in internationale context' en de Europese impactassessments bij wetsvoorstellen.
- Breng concrete randvoorwaarden in kaart waar de beleidsopties aan moeten voldoen. Dit betekent bijvoorbeeld dat de beleidsopties rekening houden met de beschikbare budgetten, decentralisatie van het natuurbeleid, de mate van uitvoerbaarheid en de juridische grondslag.

- Wat is ervoor nodig om de verschillende doelstellingen in te vullen? Welke doelstellingen zijn uitvoerbaar binnen de huidige budgetten? En wat is hiervoor evt. aan beleidswijzigingen nodig? Welke doelstellingen zijn (deels) niet uitvoerbaar binnen de huidige budgetten? Zijn hier, naast aanvullende budgetten, beleidswijzigingen voor nodig? Specifiek worden de koppelkansen in relatie tot het stikstoffonds onderzocht.

Grondslag
De volgende uitgaven zijn de grondslag: de budgetten op de beleidsartikelen 21, 22 en 23 van de LNV-begroting (ca. 1 mld. struc.) en het transitiefonds (25 mld. t/m 2035). De budgetten die reeds gedecentraliseerd zijn door het Rijk worden ook meegenomen.

Het IBO neemt ten minste de doelen van de onderstaande beleidsambities mee:

Europees niveau
1. De *Europese Biodiversiteitsstrategie* (EBS) zal naar verwachting een grotere inzet van Nederland vragen, bijvoorbeeld ter uitvoering en handhaving van bestaande EU-milieuwetgeving, om bij te dragen aan de EU-doelen van 30% beschermd gebied op land en op zee (waarvan één derde strikt beschermd) en om te kunnen voldoen aan de nieuwe, wettelijk bindende natuurhersteldoelen. Deze laatste zullen niet alleen gaan gelden voor beschermde natuurgebieden, maar ook daarbuiten (landbouwgrond, steden, bossen). De nieuwe doelen en verplichtingen uit de EBS (of scenario's daarvoor) maken onderdeel uit van dit IBO.
2. Met de EU-*Bossenstrategie* moet het areaal bos in de EU uiterlijk in 2030 uitgebreid worden met 2 mld. bomen. De Nederlandse Bossenstrategie zou voldoende moeten zijn om hieraan bij te dragen, maar van de 37.000 ha extra bos is nog maar 18.000 ha gedekt met middelen. Dit IBO richt zich op de biodiversiteitskant van de Bossenstrategie. Klimaat (mitigatie en adaptatie) en houtproductie (en andere economische functies van bos) worden niet meegenomen.
3. Nationale ambities ten aanzien van het natuurbeleid.

Mondiaal niveau
De CBD, oftewel het verdrag inzake Biologische Diversiteit, kent drie hoofddoelstellingen: behoud van biologische diversiteit, het duurzaam gebruik ervan, en een eerlijke verdeling van de voordelen die het gebruik van genetische bronnen opleveren. Momenteel vinden er onderhandelingen plaats om te komen tot een nieuwe wereldwijd raamwerk voor biodiversiteit met ambitieuze, afrekenbare doelen en een sterk implementatiemechanisme. Scenario's voor de nieuwe doelen en afspraken over effectieve implementatie worden meegenomen in het IBO.

Organisatie van het onderzoek
De werkgroep bestaat uit vertegenwoordigers van FIN, LNV, BZ, AZ, EZK, BZK en IenW. Ook worden experts van het PBL verzocht deel te nemen in de werkgroep. Er zal ook een consultatie plaatsvinden met experts en relevante organisaties. De werkgroep staat onder leiding van een onafhankelijke voorzitter. De voorzitter wordt ondersteund door secretarissen van de ministeries van FIN en LNV. Het IBO start in oktober 2022. De werkgroep dient haar eindrapport uiterlijk mei 2023 in. De omvang van het rapport is niet groter dan dertig bladzijden plus een samenvatting van maximaal vijf bladzijden.

Toelichting IBO Bedrijfslevenfinanciering
Ondernemerschap is een belangrijke aanjager van innovatie en economische groei, en dus voor een sterke economie. Ook hebben ondernemers een belangrijke rol in het realiseren van de maatschappelijke uitdagingen (o.a. verduurzaming en digitalisering). Goede toegang tot financiering is een cruciale randvoorwaarde voor ondernemerschap. Daar waar de financieringsmarkt niet goed werkt (als gevolg van marktfalen en/of systeemfalen) en de markt dit zelf niet of onvoldoende oppakt, kan de overheid inspringen. Om de specifieke knelpunten in de financieringsmarkt gericht aan te pakken, bestaan er verschillende financieringsinstrumenten, elk met hun eigen aanleiding, opzet en doelen. In het IBO Bedrijfslevenfinanciering zal integraal gekeken worden naar hoe de specifieke knelpunten op de financieringsmarkt zo doelmatig en doeltreffend mogelijk aangepakt kunnen worden. Daarbij is het streven om te kijken wat een ideale inrichting van het publieke financieringsinstrumentarium zou kunnen zijn, met daarbij een open en realistische blik op het bestaande financieringsbeleid (financieringsinstrumenten), de (verdere) ontwikkeling van de financieringsmarkt en het institutionele kader.

Ministerie van Financiën

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK
HEDEN
TER BESPREKING MAANDAG 11/07, 09.30 – 10.15 UUR
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

DGRB
Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Oplegnotitie conceptversie Miljoenennota 2023

Datum
8 juli 2022

Notanummer
2022-0000187609

Bijlagen
1. Miljoenennota 2023

Aanleiding

Hierbij ontvangt u de conceptversie van de Miljoenennota 2023. Op maandag 11 juli om 09:30 uur bespreken we met u (minister) de eerste (technische) concepttekst van de Miljoenennota 2023.

Kernpunten

- Deze conceptversie van de Miljoenennota is op dit moment nog een **inhoudelijke, technische uitwerking** van de verschillende onderwerpen. In volgende versies zal dit qua toon (bijv. empathie) en leesbaarheid verder uitgewerkt worden. Daarnaast wordt de inleiding toegevoegd. H2 omvat de kern van de besluitvorming, die staat nu nog grotendeels op PM. We adviseren u voor nu te focussen op H1 en H3.
- Er zullen nog scenario's op basis van de volgende cMEV raming van het CPB worden toegevoegd voor de ontwikkeling van economische groei en saldo en schuldontwikkeling. Deze zijn nu nog niet voorhanden en staan daarom nog op PM. Daarnaast worden diverse rentescenario's gepresenteerd en de doorwerking daarvan op de overheidsschuld. Deze zijn nu in concept opgenomen, het CPB levert in augustus de doorrekeningen op.
- Graag bespreken we met u de hoofdlijnen zoals die nu in de conceptversie zijn opgenomen. De komende weken zullen we de conceptversie verder verfijnen en **afstemmen met andere departementen en planbureaus.** Dit zal nog tot de nodige tekstuele wijzigingen leiden.
- Tevens volgt er nog een **visuele samenvatting van de Miljoenennota** medio augustus waar onder meer **brede welvaart** op basis van de prioriteiten van het coalitieakkoord als kapstok zal worden gebruikt. Dit is in lijn met de bestaande opzet van de tekst: paragraaf brede welvaart (1.3), begroting 2023 (H2) en toekomstige uitdagingen (H3).

Graag vragen we uw aandacht voor de volgende passages

- In hoofdstuk 1 is de kernboodschap dat we er nog goed voor staan qua groei en korte termijn schuldontwikkeling, maar dat de risico's vooral neerwaarts zijn. En dat de uitdagingen op lange termijn wel aanzienlijk zijn (gestaafd door oa de rentescenario's). Vindt u dit afdoende naar voren komen?
- Paragraaf 1.2.2 staat een actualisatie van de schuldindicator 2060 van het CPB naar aanleiding van een aangenomen Kamermotie. Bij de huidige rente

10.07.22.

Dank

voor de toegestuurde suggestie, vraag & opmerking.

gaat **deze projectie al boven de 100 procent bbp uitkomen**. Eerder heeft het CPB een schuldprojectie van 92 procent gepresenteerd.
- De passage over het trendmatig begrotingsbeleid (niet inzetten van belastingmeevallers voor beleid).
- In paragraaf 1.2.4 staat een passage over Europa. Deze passage is een eerste concept, **voorstel is om een samenvatting in de Miljoenennota op te nemen van de Kamerbrief** waar ook deze zomer parallel aan het Miljoenennotaproces aan wordt gewerkt. Bijvoorbeeld de box met theoretische eindbeelden zal dan afhankelijk van de Kamerbrief wel of niet worden opgenomen.
- Graag uw aandacht voor H3:
    - Het belasten van vermogen
    - Verhouding overheid en markt
    - 'Compensatiemaatschappij'

Toelichting
De volledige tekst is nog een eerste conceptversie. Er staan nog onderdelen op PM in afwachting van (augustus)besluitvorming. Verschillende scenario's voor het economisch beeld en de overheidsfinanciën volgen ook nog (samenhangend met de MEV). De grafieken worden later door een vormgever opgemaakt en zijn nu ter illustratie. De visuele samenvatting, het voorwoord en de inleiding volgt medio augustus.

Proces
- Tweede conceptversie aan minister (eind juli/ begin augustus per mail), gevolgd door bespreking op 16 augustus;
- Begin augustus interdepartementale ambtelijke afstemming via CEC/IOFEZ/ambtelijke Vierhoek;
- De begrotingsraden vinden plaats van 23 t/m 26 augustus. De conceptontwerpbegrotingen worden behandeld in de week van 23/24/25 augustus. Behandeling MN is voorzien op vrijdag 19/8 en vrijdag 26/8;
- Uiterlijk 31 augustus ontvangt de Raad van State de door de MR geaccordeerde MN;
- Wanneer de augustusbesluitvorming is afgelopen (en cijfers op stand MEV binnen zijn), staat eind augustus het budgettaire beeld voor de Miljoenennota stil en maken we de definitieve stukken op;
- Prinsjesdag valt dit jaar op dinsdag 20 september.

Communicatie
Communicatie zal nog meekijken naar de toonzetting van de tekst (inclusief inleiding). Voorstellen voor kernboodschappen en concept-voorwoord bespreken we graag met u in augustus.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK
HEDEN
TER BESPREKING MAANDAG 11/07, 09.30 – 10.15 UUR
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

DGRB
Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Oplegnotitie conceptversie Miljoenennota 2023

Datum
8 juli 2022

Notanummer
2022-0000187609

Bijlagen
1. Miljoenennota 2023

Aanleiding

Hierbij ontvangt u de conceptversie van de Miljoenennota 2023. Op maandag 11 juli om 09:30 uur bespreken we met u (minister) de eerste (technische) concepttekst van de Miljoenennota 2023.

Kernpunten

- Deze conceptversie van de Miljoenennota is op dit moment nog een **inhoudelijke, technische uitwerking** van de verschillende onderwerpen. In volgende versies zal dit qua toon (bijv. empathie) en leesbaarheid verder uitgewerkt worden. Daarnaast wordt de inleiding toegevoegd. H2 omvat de kern van de besluitvorming, die staat nu nog grotendeels op PM. We adviseren u voor nu te focussen op H1 en H3.
- Er zullen nog scenario's op basis van de volgende cMEV raming van het CPB worden toegevoegd voor de ontwikkeling van economische groei en saldo en schuldontwikkeling. Deze zijn nu nog niet voorhanden en staan daarom nog op PM. Daarnaast worden diverse rentescenario's gepresenteerd en de doorwerking daarvan op de overheidsschuld. Deze zijn nu in concept opgenomen, het CPB levert in augustus de doorrekeningen op.
- Graag bespreken we met u de hoofdlijnen zoals die nu in de conceptversie zijn opgenomen. De komende weken zullen we de conceptversie verder verfijnen en **afstemmen met andere departementen en planbureaus.** Dit zal nog tot de nodige tekstuele wijzigingen leiden.
- Tevens volgt er nog een **visuele samenvatting van de Miljoenennota** medio augustus waar onder meer **brede welvaart** op basis van de prioriteiten van het coalitieakkoord als kapstok zal worden gebruikt. Dit is in lijn met de bestaande opzet van de tekst: paragraaf brede welvaart (1.3), begroting 2023 (H2) en toekomstige uitdagingen (H3).

Graag vragen we uw aandacht voor de volgende passages

- In hoofdstuk 1 is de kernboodschap dat we er nog goed voor staan qua groei en korte termijn schuldontwikkeling, maar dat de risico's vooral neerwaarts zijn. En dat de uitdagingen op lange termijn wel aanzienlijk zijn (gestaafd door oa de rentescenario's). Vindt u dit afdoende naar voren komen?
- Paragraaf 1.2.2 staat een actualisatie van de schuldindicator 2060 van het CPB naar aanleiding van een aangenomen Kamermotie. Bij de huidige rente

gaat **deze projectie al boven de 100 procent bbp uitkomen**. Eerder heeft het CPB een schuldprojectie van 92 procent gepresenteerd.
- De passage over het trendmatig begrotingsbeleid (niet inzetten van belastingmeevallers voor beleid).
- In paragraaf 1.2.4 staat een passage over Europa. Deze passage is een eerste concept, **voorstel is om een samenvatting in de Miljoenennota op te nemen van de Kamerbrief** waar ook deze zomer parallel aan het Miljoenennotaproces aan wordt gewerkt. Bijvoorbeeld de box met theoretische eindbeelden zal dan afhankelijk van de Kamerbrief wel of niet worden opgenomen.
- Graag uw aandacht voor H3:
    - Het belasten van vermogen
    - Verhouding overheid en markt
    - 'Compensatiemaatschappij'

Toelichting
De volledige tekst is nog een eerste conceptversie. Er staan nog onderdelen op PM in afwachting van (augustus)besluitvorming. Verschillende scenario's voor het economisch beeld en de overheidsfinanciën volgen ook nog (samenhangend met de MEV). De grafieken worden later door een vormgever opgemaakt en zijn nu ter illustratie. De visuele samenvatting, het voorwoord en de inleiding volgt medio augustus.

Proces
- Tweede conceptversie aan minister (eind juli/ begin augustus per mail), gevolgd door bespreking op 16 augustus;
- Begin augustus interdepartementale ambtelijke afstemming via CEC/IOFEZ/ambtelijke Vierhoek;
- De begrotingsraden vinden plaats van 23 t/m 26 augustus. De conceptontwerpbegrotingen worden behandeld in de week van 23/24/25 augustus. Behandeling MN is voorzien op vrijdag 19/8 en vrijdag 26/8;
- Uiterlijk 31 augustus ontvangt de Raad van State de door de MR geaccordeerde MN;
- Wanneer de augustusbesluitvorming is afgelopen (en cijfers op stand MEV binnen zijn), staat eind augustus het budgettaire beeld voor de Miljoenennota stil en maken we de definitieve stukken op;
- Prinsjesdag valt dit jaar op dinsdag 20 september.

Communicatie
Communicatie zal nog meekijken naar de toonzetting van de tekst (inclusief inleiding). Voorstellen voor kernboodschappen en concept-voorwoord bespreken we graag met u in augustus.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Persoonsgegevens

Sent: Wed 8/10/2022 4:31:35 PM
Subject: Tweede conceptversie Miljoenennota 2023
Received: Wed 8/10/2022 4:31:41 PM
Tweede conceptversie MN 2023.docx
Tweede conceptversie MN 2023.pdf
Oplegnota tweede versie Miljoenennota 2023.docx

Beste Sigrid, Marnix en Aukje,

Hierbij sturen we jullie de tweede versie Miljoenennota 2023 (in Word en opgemaakte PDF) en bijbehorende oplegnota. Op dinsdag 16 augustus (14.00-14.45u) bespreken we deze stukken met de minister.

Eventueel schriftelijk commentaar is uiteraard welkom (uiterlijk dinsdagochtend zou heel fijn zijn).
Na de bespreking met de minister worden de stukken namelijk klaargemaakt voor verzending naar de MR (uiterlijk woensdag 17/8) tbv bespreking in de MR op 19/8.

Wij zullen geprinte documenten bij jullie secretariaten aanleveren.

Veel groeten mede namens alle mensen die hier hard aan hebben gewerkt, Persoonsgegevens

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESPREKING
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken
Inlichtingen
Persoonsgegevens

Datum
10 augustus 2022
Notitienummer
Persoonsgegevens
Van
Kopie aan
Bijlagen
1

notitie

Tweede versie Miljoenennota 2023

Aanleiding en achtergrond

- Dinsdag 16 augustus (14.00 – 14.45 uur) bespreken we met u (minister) een nieuwe versie van de Miljoenennota 2023. Uw eerdere mondelinge opmerkingen tijdens de bespreking van 12 juli zijn hierin verwerkt.
- Uw suggesties worden verwerkt in een nieuwe versie en uiterlijk woensdag 17 augustus verspreid voor de eerste MR bespreking op vrijdag 19 augustus.

Kern

Inhoud

- Graag horen we van u of u nog opmerkingen heeft bij deze versie, zowel op inhoud als qua toon (vooral bij beschrijving actualiteit in hoofdstuk 1).
- Het stuk is afgestemd met de directies FEZ, de A-directies, het CPB en DNB. Op hoofdlijnen is interdepartementale afstemming afgerond en dit is goed verlopen. Hieruit zijn geen fundamentele inhoudelijke geschilpunten gekomen, alle opmerkingen zijn verwerkt.
- In paragraaf 1.2 wordt ook stil gestaan bij de gevolgen van de stijgende rente voor de overheidsfinanciën en de budgettaire kaders. Dit stuk zal naar aanleiding van besluitvorming en publicatie van de cijfers verder aangescherpt worden.
- De teksten over vermogen zijn nog sterk afhankelijk van de besluitvorming hierover. De toon en inhoud wijzigen daarmee mogelijk nog.

Proces

- De Miljoenennota blijft de komende weken *work in progress*. Naast de inhoudelijke aanpassingen – mede als gevolg van de augustusbesluitvorming - werken we aan de vormgeving en de kwaliteit van de figuren.
- De visuele samenvatting ontvangt u uiterlijk 12/8.
- Deze versie MN voor de eerste begrotingsraad bevat niet de bijlagen: deze ontvangt u in aanloop naar de tweede ministerraad.

Verder proces

- Vrijdag 19 en 26 augustus: MR-Begrotingsraden waarin ook de Miljoenennota voorligt en u mandaat vraagt voor de verdere afronding.
- Vrijdag 26 augustus: afronding augustusbesluitvorming.
- Woensdag 31 augustus: verzending Miljoenennota 2023 aan het Kabinet van de Koning en de Raad van State.
- Woensdag 14 september: bestuurlijk hoor-en-wederhoor met de Persoonsgegevens Persoonsgegevens
- Vrijdag 16 september: verzending embargostukken aan de beide Kamers.
- Dinsdag 20 september: Prinsjesdag.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

TER BESLISSING
Aan
de minister

Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Actualisatie rijksregelingen Oekraïne

Datum
16 augustus 2022

Notanummer
2022-0000207420

Bijlagen

Aanleiding

In de nota over de Julibrief 2022 (2022-175344) hebben wij u voorgelegd de rijksregelingen voor Oekraïne bij Augustusbrief te actualiseren, waarin de verlenging t/m juni 2023 wordt meegenomen. Deze actualisatie is uitgevoerd.

Beslispunt

Gaat u akkoord met het actualiseren van de rijksregelingen Oekraïne door in de Augustusbrief aanvullend 2,3 miljard euro te ramen? Deze uitgaven worden conform de afspraken over Oekraïne toegevoegd aan de departementale ontwerpbegrotingen. Departementen hoeven hiervoor niet om te buigen. De uitgaven tellen wel mee in het EMU-saldo. Dit brengt de totaal geraamde kosten op 6,1 miljard euro.

Toelichting

- In de Julibrief is gemeld dat er circa 3,7 miljard euro begroot is voor de rijksregelingen m.b.t. vluchtelingen uit Oekraïne. Dit zijn de budgettaire gevolgen van de verlenging tot en met 31 december 2022 en uitgaande van een instroom van 75.000 vluchtelingen.
- De aanvullende kosten van in totaal 2,3 miljard euro bestaan uit:
    - Een reservering op de Aanvullende Post voor de verlenging opvang ontheemden t/m Q2 2023 voor 1,5 miljard euro.
    - Voor de OCW-regelingen is 471 miljoen euro extra geraamd voor voornamelijk nieuwkomersonderwijs en tijdelijke onderwijshuisvesting.
    - Bij JenV is er o.a. 231 miljoen euro toegevoegd voor het Nationaal Programma Oekraïense Vluchtelingen.
    - SZW raamt 66 miljoen euro voor de verlenging van de kindregelingen.
    - Bij VWS wordt 35 miljoen euro toegevoegd voor o.a. de meerkostenregeling gemeenten.
- In tabel 1 vindt u een totaaloverzicht van de bijstellingen t.o.v. Julibrief 2022.
- Tijdens het voorjaar 2023 zal op basis van de realisaties en de dan geldende situatie een besluit worden genomen over het bijstellen van de ramingen.
- Voor de wapenleveranties vanuit Defensie geldt een generale compensatie. Er wordt op dit moment uitgezocht of en met welk bedrag de raming verhoogd dient te worden. U wordt hierover apart geïnformeerd.

Tabel 1. Oekraïne mutaties Augustusbrief

bedragen in miljoenen euro's (+ = saldoverslechterend)		2022	2023	2024	2025	2026	2027
Stand Julibrief		**1.261**	**2.797**	**-134**	**-96**	**49**	**-156**
1. Humanitaire uitgaven Oekraïne	BZ	-7	0	0	0	0	0
2. Mensenrechtenorganisaties	BZ	2	0	0	0	0	0
3. Ukraine Accountability Conference	BZ	6	0	0	0	0	0
4. Gemeentelijke en particuliere opvang	JenV	31	965	0	0	0	0
5. Regeling Medische zorg Asielzoekers	JenV	99	99	0	0	0	0
6. Subsidies NGO's	JenV	0	22	0	0	0	0
7. Tolken	JenV	0	2	0	0	0	0
8. DG Oekraïne	JenV	2	5	0	0	0	0
9. Nationale Opvangorganisatie (NOO)	JenV	1	2	0	0	0	0
10. Nieuwkomersonderwijs	OCW	0	118	0	0	0	0
11. Tijdelijke onderwijshuisvesting	OCW	0	318	0	0	0	0
12. Voorschoolse educatie	OCW	0	14	0	0	0	0
13. Leerlingenvervoer	OCW	0	21	0	0	0	0
14. Ondersteuning en uitvoering LOWAN	OCW	0	0	0	0	0	0
15. Convertibiliteit Oekraïense hryvnia	FIN	0	24	0	0	0	0
16. Militaire goederen en brandstof	DEF	3	0	0	24	3	0
17. Kindregelingen	SZW	15	51	0	0	0	0
18. Meerkostenregeling gemeentelijke zorg	VWS	5	15	0	0	0	0
19. Transport medische evacuees	VWS	0	8	0	0	0	0
20. Zorg aan onverzekerden (SOV)	VWS	0	5	0	0	0	0
21. Coördinatie (LCPS)	VWS	0	2	0	0	0	0
22. Reservering gemeentelijke en particuliere opvang	AP	0	-549	1.042	0	0	0
Stand na Augustusbrief		**1.414**	**3.919**	**907**	**-72**	**52**	**-156**

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Persoonsgegevens

Sent: Tue 8/16/2022 7:18:42 PM
Subject: Voorbereiding overleg begrotingsonderhandelingen augustus
Received: Tue 8/16/2022 7:18:47 PM
0. Bespreekpunten augustusbesluitvorming 16 augustus 2022.docx
1. Pakketten koopkracht en vermogen.docx
2. Uitgavenbeeld augustusbesluitvorming versie 16 augustus.docx
2.a Bijlage Verdeelsleutels.docx
2.b Bijlage Kasschuiven.docx
2.c. Bijlage dekkingsopties sociale zekerheid en zorg.docx
3.a DNB over begrotingsbeleid augustusbesluitvorming.docx
3.b Opiniestuk begrotingsbeleid.docx

Hoi Sigrid,

Morgenmiddag 16.15 tot 17.15 staat een overleg gepland over de begrotingsonderhandelingen in het kader van de augustusbesluitvorming.
We hebben hiervoor gezamenlijk met AFEP een aantal stukken voorbereid:

1. Een aantal bespreekpunten over de te maken hoofdkeuzes in relatie tot koopkracht, de lastenbesluitvorming en de beheersing van de uitgaven;

1. Mogelijke pakketten voor koopkracht en vermogen;

2. Het uitgavenbeeld en de stand van zaken op een aantal specifieke dossiers zoals asiel;

3. De zienswijze van DNB over het begrotingsbeleid (ter informatie en ondersteuning van beleid).

Morgen praten we je hier graag doorheen.
Groet, mede namens de AFEP-ers, Persoonsgegevens

1. Vooraf

De augustusbesluitvorming omvat zowel lasten- als uitgaven. Dit A4 bevat daarom een beknopt overzicht van de verschillende vraagstukken waarvan een aantal in samenhang moeten worden behandeld. Het voorstel is de verschillende overwegingen bij deze vraagstukken morgen met u te bespreken. Hierbij is relevant dat een aantal van de te maken keuzes zowel gevolgen hebben voor de besluitvorming volgende week (augustus), de voorjaarsbesluitvorming 2023 als de beheersing van de begroting gedurende de kabinetsperiode.

2. Agenda augustus

- Op hoofdlijnen bestaat de agenda voor de inkomstenkant uit drie blokken:
    1. Het sluiten van het inkomstenkader;
    2. Het verbeteren van de koopkracht (zowel incidenteel als structureel) inclusief het invullen van de middelen voor lastenverlichting uit het coalitieakkoord;
    3. Besluiten over het verschuiven van lasten op vermogen (hoger) naar arbeid (lager). De uitkomst is tevens de kabinetsreactie op het IBO Vermogen en de evaluatie BOR.
- Aan de uitgavenkant zal in ieder geval moeten worden besloten over:
    4. De stijgende rente-uitgaven onder het uitgavenplafond;
    5. Het gasdossier zoals (A) hogere prijzen die leiden tot hogere ontvangsten maar ook hogere uitgaven voor het vullen van de gasberging en (B) beslissing over de Mijnbouwheffing;
    6. Het verwerken van het uitvoeringsbeeld van SZW en VWS;
    7. De omgang met de ingediende kasschuiven op R/S/Z en het investeringsplafond I;
- Overige geagendeerde dossiers:
    8. Klimaatmaatregelen in relatie tot het opstarten van de kolencentrales en als gevolg daarvan de meevaller in de SDE-subsidies (BWO vrijdag 19/8);
    9. De hoogte van het accres voor medeoverheden vanaf 2026 in relatie tot afspraak in het coalitieakkoord over de verruiming van het belastinggebied (BWO 23/8);
    10. De investeringsbeslissing voor Pallas en de wijze waarop deze wordt gedekt.
- Daarbovenop bestaan voor een aantal dossiers budgettaire risico's (bijv. asiel). Deze worden kort toegelicht in de nota over het uitgavenbeeld.
- Bij dit bespreekstuk zijn als bijlagen opgenomen:
    1. Pakketten koopkracht en vermogen
    2. Voorlopig uitgavenbeeld
    3. Publicatie DNB over economisch vooruitzicht

3. Bespreekpunten

Varianten koopkrachtpakketten

In de bijgevoegde notitie zijn op hoofdlijnen twee pakketten conceptueel uitgewerkt. Beide pakketten bestaan uit incidentele en structurele maatregelen. Belangrijk bespreekpunt zijn de verschillende opties voor incidentele dekking. Waar komt deze incidentele dekking vandaan? Mede in relatie tot de kabinetsreactie op de aangenomen motie over meevallende BTW-inkomsten. Hierbij gaan we uit van structurele dekking uit vermogensmaatregelen (IBO) voor structurele koopkrachtmaatregelen.

Uitgavenbeeld

- De rente-uitgaven stijgen, nu circa 1,1 miljard structureel. Dit voorjaar oplopend naar ca. 5 miljard in 2027.
- Hogere ontvangsten uit gas. Per saldo ca. 6,5 miljard. Dekking voor rente-uitgaven en/of koopkracht.
- Meevallende uitgaven Zvw leiden tot lagere premies/lasten. Hoe hiermee om te gaan? Als dekking voor hogere rente-uitgaven dan ook compenserende lastenverzwaring. Als lagere lasten dan verlagen uitgaven.
- Specifieke dossiers:
    - Medeoverheden
    - Overige zoals asiel, slavernijverleden enzovoort.

Besluitvormingsproces en verdere planning

- Overleg met de mp (voorbereidend), vierhoek en coalitieoverleg 23 en 25 augustus.
- Begrotingsraad op 24 augustus.

Pakketten koopkracht en vermogen 16 augustus '22

Aanleiding

Op basis van de cMEV die aanstaande vrijdag 19 augustus wordt gepresenteerd worden alle cijfers (economische cijfers en koopkracht) geüpdatet. Budgettair gezien spelen er 3 grote onderwerpen die waarschijnlijk samenkomen in 1 overkoepelend budgettair pakket: 1) koopkracht 2) vermogen 3) uitgaven mee- en tegenvallers. In dit stuk hebben we voor de koopkracht een minimaal en een maximaal pakket gemaakt om de koopkrachtproblemen op te lossen. Daarbij is ook minimaal en maximaal dekking gevonden via vermogensmaatregelen uit het IBO. Er is bij deze pakketten dus nog niet gerekend met eventuele meevallers aan uitgavenkant. Wij bespreken deze notitie – samen met de twee andere stukken - graag met u.

Opties tot meerdere verhaallijnen en pakketten

In de gesprekken met u hebben we besproken om meerdere verhaallijnen en bijbehorende pakketten uit te werken en deze week aan u voor te leggen. Elk van deze verhaallijnen en bijbehorende pakketten grijpt aan op de huidige problematiek rondom koopkracht, pakt maatregelen aan die ingrijpen op de vermogensverdeling en zegt iets over het in balans brengen van de lasten op arbeid en vermogen waartoe is besloten in de VJN.

Opties voor mogelijke pakketten:

- Er zijn veel combinaties van pakketten mogelijk. Om u een eerste inschatting te kunnen geven, is er voor nu een minimaal (pakket A) en een maximaal pakket (pakket B) uitgewerkt zoals weergegeven in tabel 1 en tabel 2. Alle ramingen en bedragen zijn voorlopig en kunnen nog schuiven op basis van de cMEV.
- De budgettaire omvang van pakket A is incidenteel 7,4 miljard aan koopkrachtmaatregelen en structureel 2,9 miljard. Hiertegenover staat een structurele opbrengt aan vermogensmaatregelen van 2,9 miljard. Incidenteel is er dan nog een probleem van 5,5 miljard.
- De budgettaire omvang van pakket B bedraagt 15 miljard incidenteel en 8,8 miljard structureel. Daartegenover staan incidente en structurele vermogensopbrengsten van ca. 8,8 miljard. Er blijft dan een incidentele dekkingsopgave van ca. 8 miljard over.
- Het is belangrijk om incidentele en structurele budgettaire problemen te blijven scheiden. Incidenteel komt er een flinke koopkrachttegenvaller aan, die deels ook incidenteel kan worden opgelost door incidentele meevallers.
- Tegelijkertijd hebben we eerder gezien dat incidentele maatregelen niet bijdragen aan het structureel oplossen van de problemen die er zijn binnen koopkracht. De incidentele verlaging van de btw en de accijnsverlaging zijn hier voorbeelden van en waren daarnaast ongerichte maatregelen. Daarom is het noodzakelijk om ook te kiezen voor structurele oplossingen binnen het koopkrachtdossier. Structurele oplossingen binnen het koopkrachtdossier kunnen gedekt worden door structurele hervormingen op het gebied van vermogen.

Pakket A: efficiënte voortzetting van pakket 2022

- Bij dit minimale pakket is gestuurd op het evenaren van het bereik van mensen in betalingsproblemen door het pakket in 2022. De maatregelen die in 2022 zijn genomen hebben 280 duizend huishoudens buiten de betalingsproblemen kunnen houden. De stresstest van het CPB in juni liet zien dat bij een donker scenario – dat zich lijkt te materialiseren – naast de 500 duizend huishoudens die al betalingsproblemen hadden, daar nog 670 duizend huishoudens bij zouden komen. Het pakket is van vergelijkbare budgettaire omvang aan het pakket in 2022 doordat de meest gerichte maatregel, de energietoeslag, is vervangen door maatregelen die makkelijker uitvoerbaar maar ook minder gericht zijn (verhoging zorgtoeslag, algemene heffingskorting etc.)
    - **Verhoging WML per 2023:** De verhoging van het minimumloon die in de voorjaarsnota is afgesproken kan in één stap worden uitgevoerd. Dit verhoogt het inkomen van mensen met het minimumloon in 2023 (op jaarbasis) met 645 euro.
    - **Terugzetten dubbele AHK in bijstand:** Als gevolg van de afbouw van de dubbele algemene heffingskorting in de bijstand wordt deze jaarlijks verlaagd met ongeveer 75 euro per maand (netto). Door deze incidenteel volledig terug te zetten neemt het inkomen van huishoudens in de bijstand toe met 825 euro.
    - **Verhogen zorgtoeslag: d**e zorgtoeslag kan met maximaal 412 euro worden verhoogd zonder dat dit een wetswijziging vergt.
    - **Verhogen huurtoeslag:** door de vaste opslag in de huurtoeslag te verlagen (naar 0 euro) kan de huurtoeslag worden verhoogd met maximaal 204 euro op jaarbasis. Dit levert een voordeel voor alle huurtoeslagontvangers en huishoudens waarvan het inkomen net boven de oude inkomensgrens van de huurtoeslag valt.

- **Verhogen AHK:** Het verhogen van de algemene heffingskorting met 200 euro. Dit levert een belastingvoordeel (van maximaal 200 euro) voor huishoudens met een inkomen tussen 22 duizend en 72 duizend euro.

- In dit pakket wordt een minimaal koopkrachtpakket gerealiseerd. Er wordt een minimaal vermogenspakket aan gelinkt die bijdraagt aan het oplossen van verschillende onevenwichtigheden in het belasten van verschillende type werkenden. Incidenteel blijft er een gat over van 5,5 miljard.

Tabel 1: minimaal pakket A: efficiënte voortzetting van pakket 2022

Maatregel	2023	2024	2025	struc
Koopkrachtreparatie				
Verhoging WML met 7,5% in 2023	-2300	-1600	-600	-600
Terugzetten dubbele AHK in bijstand	-700	0	0	0
Verhogen zorgtoeslag met 412 euro	-2100	0	0	0
Verhoging huurtoeslag met 203 euro	-2300	-2300	-2300	-2300
Verhogen AHK met 200 euro				
Totale lasten (in mln)	**-7400**	**-3900**	**-2900**	**-2900**
Fiscale onevenwichtigheden				
Verhogen laag vpb-tarief naar 21%	2400	2400	2400	2400
Mkb-winstvrijstelling verlagen naar 10%	500	500	500	500
Totale opbrengst (in mln)	**2900**	**2900**	**2900**	**2900**
Saldo (in mln, - is saldobelastend)	**-4500**	**-1000**	**0**	**0**

Pakket B: breed koopkrachtpakket voor lage en middeninkomens

- De extra budgettaire ruimte ten opzichte van het minimale pakket wordt ingezet voor het verlagen van de lasten voor middeninkomens. Dit is aanvullend aan de maatregelen uit het minimale pakket. Voor het grootste deel betreft het maatregelen om de lasten op arbeid te verlagen. Het overige deel is een verlaging van de energiebelasting om de gevolgen van de energierekening te dempen.
    - **Verlaging EB:** Net als voor 2022 kan de vrijstelling in de energiebelasting verhoogd worden met 219 euro. NB: voor 2022 is hierop aanvullend ook het belastingtarief op elektriciteit verlaagd. Deze verlaging is in dit pakket niet opgenomen.
    - **Verlaging TES:** Het belastingtarief in de (oude) eerste schijf, tot een inkomen van 36 duizend euro, kan verlaagd. Dit kost PM euro per %-punt.
    - **Verhogen arbeidskorting middeninkomens:** Aanvullend op de verhoging van de arbeidskorting uit het coalitieakkoord kan de arbeidskorting worden verhoogd om werkenden tegemoet te komen. In de variant voor middeninkomens worden het eerste en het derde knikpunt verhoogd. Dit levert een belastingvoordeel op van PM euro voor een modaal inkomen.
- Om al deze maatregelen te dekken is gekozen voor een maximaal haalbaar vermogenspakket, ook bezien van wat er in de uitvoering naar verwachting mogelijk is. Er wordt ook een flinke stap gemaakt in het beter in balans brengen van de lasten op arbeid en (inkomen uit) vermogen door een verlaging van tarief eerste schijf (TES) en het verhogen van de arbeidskorting voor middeninkomens.
- Er blijft een incidentele dekkingsopgave van ca. 8 miljard over.

Tabel 2: maximaal pakket B: breed koopkrachtpakket voor lage en middeninkomens

Maatregel	2023	2024	2025	struc
Koopkrachtreparatie				
Verhoging WML met 7,5% in 2023	-2300	-1600	-600	-600
Terugzetten dubbele AHK in bijstand	-700	0	0	0
Verhogen zorgtoeslag met 412 euro	-2100	0	0	0
Verhoging huurtoeslag met 203 euro	-2300	-2300	-2300	-2300
Verhogen AHK met 200 euro				

Verlaging EB (vermindering met 219 euro)	-1800	0	0	0
Verlaging TES	-2900	-2900	-2900	-2900
Verhogen arbeidskorting middeninkomens	-3000	-3000	-3000	-3000
Totale lasten (in mln)	**-15100**	**-9800**	**-8800**	**-8800**
Fiscale onevenwichtigheden				
Afschaffen lage vpb-tarief	3900	3900	3900	3900
Mkb-winstvrijstelling naar 1%	1600	1600	1600	1600
Afschaffen doelmatigheidsmarge gebruikelijk loon	955	?	?	348
Afschaffen vrijstelling goingconcernwaarde BOR	113	?	?	350
Afschaffen Doorschuifregeling voor het aanmerkelijk belang	27	?	?	8
Versneld afbouwen zelfstandigenaftrek in 2026 ipv 2030	180	360	540	0
Afschaffen startersaftrek	0	0	120	120
Eigen woning en pensioen				
EWF verdubbelen naar 0,90% in stapjes van 0,15% per jaar tot 2025	800	1500	2.400	2.400
Hillen versneld afschaffen in 2023	500	500	500	0
Aftoppingsgrens tot waar pensioen wordt opgebouwd verlagen naar 68.000 euro	460	?	?	0
Afschaffen nettopensioenregeling	10	?	?	0
Erf- en schenkbelasting				
Verhogen tarief grote vermogens in erf- en schenkbelasting	245	?	?	?
Belastingconstructies				
Aanpassen giftenaftrek	55	55	55	55
Afschaffen vrijstellingen box 2 en box 3 binnen de 30%-regeling	20	?	?	?
Totale opbrengsten (in mln)	**8865**	**7915**	**9115**	**8781**
Saldo (in mln, - is saldobelastend)	**-6235**	**-1885**	**315**	**-19**

Verschillende verhaallijnen voor bij de pakketten:

Verhaallijn 1: beredenering vanuit de koopkracht (structureel)

- De problematiek rondom de koopkracht is groot. Structureel herstel zal primair moeten komen vanuit loonstijging en door de afhankelijkheid van fossiele energie te verminderen. Dan nog zal er een grote groep huishoudens zijn met betalingsproblemen.
- Het kabinet wil gericht lage- en middeninkomens compenseren voor de hogere prijzen. Het is budgettair niet mogelijk om alle huishoudens volledig te compenseren.
- De economische vooruitzichten zijn zeer onzeker en het is onduidelijk hoe deze geopolitieke situatie, en daarmee de energieprijs, zich verder zal ontwikkelen.
- Het CPB adviseert om naar structurele maatregelen te kijken om kwetsbare huishoudens financieel weerbaar te maken tegen economische crises en schokken, zoals ook toegezegd bij de brief voor het vervolg debat Voorjaarsnota.
- Tegelijkertijd zijn er uitdagingen ten aanzien van vermogensongelijkheid. Uit het IBO vermogensverdeling zijn een aantal maatregelen gekomen die fiscale onevenwichtigheden wegnemen bij verschillende typen werkenden, vermogensoverdrachten en vermogensvormen. De opbrengsten hiervan kunnen worden ingezet voor het koopkrachtpakket, waarmee ook de in de Voorjaarsnota toegezegde schuif van lasten op arbeid naar lasten op vermogen kan worden ingevuld.

Verhaallijn 2: beredenering vanuit de vermogensverdeling

- De vermogensverdeling is schever dan gedacht, zo blijkt uit het IBO vermogensverdeling. Er zijn grote en groeiende verschillen tussen groepen huishoudens. Het huidige fiscale beleid vergroot de verschillen tussen huishoudens in de bestaande vermogensverdeling. Voornamelijk de top 1% van de vermogensverdeling springt

eruit: zij bezitten 26% van het totale vermogen in Nederland en zij halen hun inkomen voornamelijk uit inkomen uit vermogen in plaats van inkomen uit arbeid.

- Het is belangrijk om stappen te zetten in het aanpakken van de fiscale onevenwichtigheden in het stelsel die de verschillen tussen huishoudens in de vermogensverdeling vergroten. Uit het IBO vermogensverdeling zijn een aantal maatregelen gekomen die fiscale onevenwichtigheden wegnemen bij verschillende typen werkenden, vermogensoverdrachten en vermogensvormen.
- De maatregelen die in pakket A/B zitten zijn, komen uit de analyse van het IBO. Niet alle maatregelen zijn opgenomen in het pakket, omdat niet alle maatregelen momenteel uitvoerbaar zijn voor de Belastingdienst. Daarnaast zijn er maatregelen opgenomen die niet uit het IBO vermogensverdeling voortkomen, maar wel uit eerdere rapporten (Commissie Borstlap). Daaruit blijkt onder andere dat de zelfstandigenaftrek de huidige arbeidsmarkt verstoort. Het versneld afschaffen van deze maatregelen draagt ook aan een betere balans in het belasten van verschillende type werkenden (werknemers en zzp'ers).
- De opbrengsten van de maatregelen op vermogen kunnen worden ingezet voor het koopkrachtpakket, waarmee ook de in de Voorjaarsnota toegezegde schuif van lasten op arbeid naar lasten op vermogen kan worden ingevuld.

Ministerie van Financiën

TER BESPREKING WOE 16:15-17:15
Aan
de minister

Inspectie der Rijksfinanciën

Persoonsgegevens

nota

Uitgavenbeeld augustusbesluitvorming

Datum
16 augustus 2022

Notanummer
2022-0000206365

Bijlagen
geen

Aanleiding

- Woensdag 17 augustus spreken we u over de augustusbesluitvorming. In deze nota lichten we het voorlopig uitgavenbeeld toe. Dit cijferbeeld wijzigt nog n.a.v. de cMEV van het CPB (publicatie 19 augustus).
- Daarnaast geldt dat over een aantal specifieke dossiers nog overleg en mogelijk ook besluitvorming plaatsvindt in de aankomende dagen. Deze nota bevat een korte stand van zaken met kernpunten waarover wordt gesproken.
- Om te komen tot integrale besluitvorming over zowel de lasten- als uitgaven zijn een aantal overwegingen en vraagstukken relevant. Deze zijn beknopt samengevat op het A4 met bespreekpunten voor het overleg met u.

Kernpunten uitgavenbeeld

- In de Miljoenennota worden de budgettaire gevolgen van de rentestijging t/m 2023 verwerkt; CPB geeft bij MEV alleen macro-economische variabelen voor de jaren 2022 en 2023. Dit leidt tot een structurele tegenvaller van 1,1 miljard vanaf 2023.
- In het voorjaar publiceert het CPB een meerjarige renteraming. Als de rente meerjarig op het niveau van 2023 blijft, zal de tegenvaller op basis van de huidige inschattingen oplopen tot 5 miljard structureel in 2027. In het voorjaar worden de gevolgen van de rentestijging na 2023 verwerkt. In de Miljoenennota wordt de oplopende rente als een reëel risico becijferd.
- De stijgende rente-uitgaven kunnen leiden tot discussie over de omgang met deze tegenvaller. Volgens de begrotingsregels van het kabinet zijn de rente-uitgaven onderdeel van het uitgavenplafond en is dekking van de tegenvaller dus vereist. Afwijken van deze regel is onverstandig, omdat hiermee alle regels die op enig moment niet goed uitkomen ter discussie komen te staan. Het kabinet volgt met deze regel het advies van de Studiegroep Begrotingsruimte. De gedachte achter rente onder het uitgavenplafond is dat dit goed is voor de beheersing van het EMU-saldo en geen afbreuk doet aan de stabiliserende werking van de begroting.
- Tegenover de structurele rente-tegenvaller van 1,1 miljard staan structurele meevallers van de EU-afdrachten (0,1 mld.) en zorg (0,3 mld.). Per saldo is sprake van een structurele uitgaventegenvaller van 0,7 miljard.
- Tegenover deze structurele tegenvaller staat een incidentele meevaller van de gasbaten van circa 6,5 miljard.
- In het voorliggende cijferbeeld is 3,5 miljard van de gasmeevaller ingezet om de uitgaventegenvaller t/m 2027 te dekken. Hierbij is rekening gehouden met

een zorg-meevaller aan de uitgavenkant. De resterende 3 miljard gasbaten kan in dit beeld ingezet worden voor de augustusbesluitvorming.

- In de meerjarenperiode t/m 2027 sluiten de uitgavenplafonds cumulatief op nul, met in sommige jaren een onderschrijding en in andere jaren een overschrijding.
- De structurele rente-tegenvaller (vanaf 2028) is nog niet gedekt en dient in het voorjaar te worden ingevuld met ombuigingen.
- De meevaller in de Zorgverzekeringswet (Zvw) leidt tot structurele premiedaling en daarmee structureel lagere lasten. Op het moment dat deze structurele meevaller aan de uitgavenkant van de begroting wordt ingezet als dekking voor de rentetegenvaller dan moet het kabinet nu ook besluiten dat dit bedrag gecompenseerd wordt aan de inkomstenkant door voor het hetzelfde bedrag als de premiedaling structureel de lasten te verhogen.
- Wanneer het kabinet de premiedaling niet compenseert met hogere lasten dan kan de Zvw-meevaller niet worden ingezet als dekking voor de rente-uitgaven. In dat geval zal de dekking voor de rente-uitgaven in de meerjarenperiode tot en met 2027 uit de incidentele gasmeevaller moeten komen. De structurele opgave met betrekking tot de rente tegenvaller wordt dan 0,3 miljard groter (zie tabel 4).
- In het uitgavenbeeld waarin voorgaande is verwerk (o.a. rente in de meerjarenperiode gedekt door gas en Zvw meevaller ingezet aan uitgavenkant) is nog 3 miljard beschikbaar voor augustus. Denkbare verdergaande opties zijn (niet limitatief):
- Denkbare verdergaande opties zijn (niet limitatief):
  1. Een extra mijnbouwheffing. Dit kan circa 2,8 miljard opleveren wanneer de heffing in 2023 en 2024 wordt geheven. Uit de snelle toetsing van de Landsadvocaat blijkt dat er reële juridische risico's zijn bij een verhoging, maar het is niet onmogelijk.
  2. De rente-tegenvaller te laten dekken met bezuinigingen aan de uitgavenkant, waardoor er incidenteel 3,5 miljard extra beschikbaar komt voor koopkrachtmaatregelen. Dit betekent dat o.a. op de sociale zekerheid, zorg en alle reguliere begrotingen bezuinigd moeten worden of de prijsbijstelling ingehouden wordt. In bijlage 1 zijn rekenvoorbeelden opgenomen die de orde van grootte aangeven van de dekkingsopgave per departement (sleuteltabel).
- De meevaller van circa 1 miljard als gevolg van het intrekken van de productiebeperking voor kolencentrales is nog niet belegd. Hierover vindt overleg plaats en is daarom buiten het uitgavenbeeld gehouden (zie pag. 6).
- In het uitgavenbeeld zijn geen generale middelen opgenomen voor bijvoorbeeld medeoverheden, asielhuisvesting en het slavernijverleden. Een beknopte stand van zaken is weergegeven op pag. 6.
- Op dit moment is nog geen overeenstemming met SZW en VWS over de uitvoeringsinformatie. Uitgangspunt is dat SZW de per saldo tegenvaller dekt en VWS de per saldo meevaller inlevert. Mogelijke beleidsintensiveringen die VWS voorstelt zullen afgewezen moeten worden.
- Tot slot adviseren we kasschuiven te verwerken (bijlage 2).
- Bovenstaand uitgavenbeeld leidt indicatief tot een saldo oplopend tot -2,9% in 2025 en een schuld van 56,1% van het bbp in 2027 (tabel 2). Hierbij is (nog) geen rekening gehouden met de lastenbesluitvorming.
- Ter achtergrond treft u in de toelichting een korte beschrijving van het effect van de inflatie op de overheidsfinanciën.

Toelichting

Tabel 1. Voorlopig uitgavenbeeld

(in mln., + is saldobelastend)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	struc
Generale dossiers	**763**	**-2.115**	**-1.540**	**-145**	**593**	**933**	**933**
Rente cMEV (vanaf '24 raming CEP '22)	247	929	1.129	1.129	1.129	1.129	1.129
Gasbaten raming EZK incl. Norg	501	-2.891	-2.574	-1.149	-385	-35	-35
EU-afdrachten	-5	-193	-125	-125	-126	-126	-126
Douane uitvoeringskosten sancties	0	PM	PM	PM	0	0	0
Dividenden	20	40	30	0	-25	-35	-35
HGIS cMEV	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Accres-effect van besluitvorming	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Rente-effect van besluitvorming	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM
Uitvoering SZW (standpunt FIN)	**-90**	**35**	**37**	**49**	**0**	**1**	**0**
Uitvoeringsinformatie SZW	65	93	77	116	87	118	118
Dekking ambtelijk overeengekomen	-55	-20	-27	-64	-73	-72	-72
Vrijval + inzet LPO SZW begroting	-33	-31	-3	-3	-3	-1	-1
Maatregelen: verlagen SLIM, STAP en LKV	0	-10	-10	-20	-49	-49	-45
Sociaal medische beoordelingen	-66	3	0	21	38	5	0
Uitvoering VWS (standpunt VWS 12 aug)	**-757**	**-74**	**-216**	**-252**	**-271**	**-284**	**-284**
IZA (Zvw)	0	-170	-170	-200	-200	-200	-200
Zvw	-658	-79	-79	-79	-79	-79	-79
Wlz	-166	92	-28	-30	-35	-36	-36
Overige tegenvallers	67	83	61	57	43	31	31
Overige mee- en tegenvallers	**2**	**-15**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**
Warmtelinq		-15					
Tweede Kamer	2						
Kasschuiven en overig	**-987**	**2.226**	**917**	**425**	**400**	**122**	**0**
Kaseffect koopkrachtpakket juli	250	-250					
Kasschuif Stikstof juli	199	-186		-13			
Vooruitbetaling OV	1.050	-1.050					
Kasschuiven met prioriteit	-1.330	112	286	358	424	149	0
Kasschuif Toeslagen	-1.181	457	597	127	0	0	0
Kasschuiven plafond I naar voren	25	143	33	-47	-23	-28	0
Beschikbaar voor augustus (3 miljard)		3.000					
Totaal	**-1.068**	**57**	**-802**	**77**	**722**	**772**	**649**
Cumulatief t/m 2027						-244	

Tabel 2. Indicatieve EMU-saldo en schuld

Eerste inschatting EMU-saldo en schuld	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Saldo (in % bbp)	-3,0%	-2,7%	-2,6%	-2,9%	-2,7%	-2,8%
Schuld (in % bbp)	51,9%	52,4%	52,9%	54,0%	55,1%	56,1%
Structureel EMU-saldo (in % bbp)	-3,6%	-3,3%	-3,0%	-3,2%	-2,8%	-2,8%

- Ten opzichte van de reeks bij Voorjaarsnota verbetert het saldo in 2022. Dit komt door bijstellingen op corona-maatregelen en kasschuiven naar latere jaren. In 2023 verslechtert het saldo in het voorlopig uitgavenbeeld. In latere jaren blijft het saldo grofweg gelijk aan de raming bij de Voorjaarsnota.
- Deze saldoreeks is een eerste inschatting. Belangrijke effecten zoals de doorwerking van de cMEV en de lastenbesluitvorming zitten hier nog niet in.
- Verder zijn een aantal technische posten zoals het effect van de nieuwe CBS-regels rondom het exploitatieresultaat van EBN de omgang met studieleningen nog niet verwerkt. Vooral in latere jaren kunnen deze nog een verslechterend effect hebben (tot maximaal 0,1% bbp voor de studieleningen, effect EBN is nog onbekend).
- Enkel het rente-effect van de nieuwe rentestanden 2022 en 2023 zijn verwerkt. Als de volledige reeks inclusief de verwachte oploop in latere jaren verwerkt zou worden, dan verslechtert het saldo met 0,1% bpp in 2024 oplopend naar 0,3% bbp in 2026 en 2027. In dat geval zou vanaf 2025 het saldo op of negatiever dan -3% bbp uitkomen.
- De onderste regel in tabel 2 toont het structureel saldo. Dit is het feitelijk saldo geschoond voor conjuncturele effecten zoals het effect van de economie op belastinginkomsten en werkloosheidsuitgaven. Het CPB ging in de CEP-raming uit van een bovengemiddelde stand van de economie tot en met 2026. Daarom is het structureel saldo in deze jaren slechter dan het feitelijk saldo. De nieuwe inzichten uit de cMEV zullen van invloed zijn op deze verhouding tussen het feitelijk en structureel saldo. De preventieve arm van de Europese begrotingsregels schrijft voor Nederland een structureel tekort voor van maximaal -0,75% bbp en moet anders een verbetering per jaar van minstens 0,5% bbp laten zien. Op dit moment voldoet het structureel saldo in alle jaren niet aan deze vereisten. Voor 2022 en 2023 zijn de Europese begrotingsregels buiten werking gezet.

Tabel 3. Indicatieve rente-tegenvaller

(in mln., + is saldobelastend)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Rente cMEV (inschatting)	247	929	1.129	1.129	1.128	1.128
Rente incl. oploop t/m 2027 (inschatting)	247	929	2.098	3.029	3.960	5.003

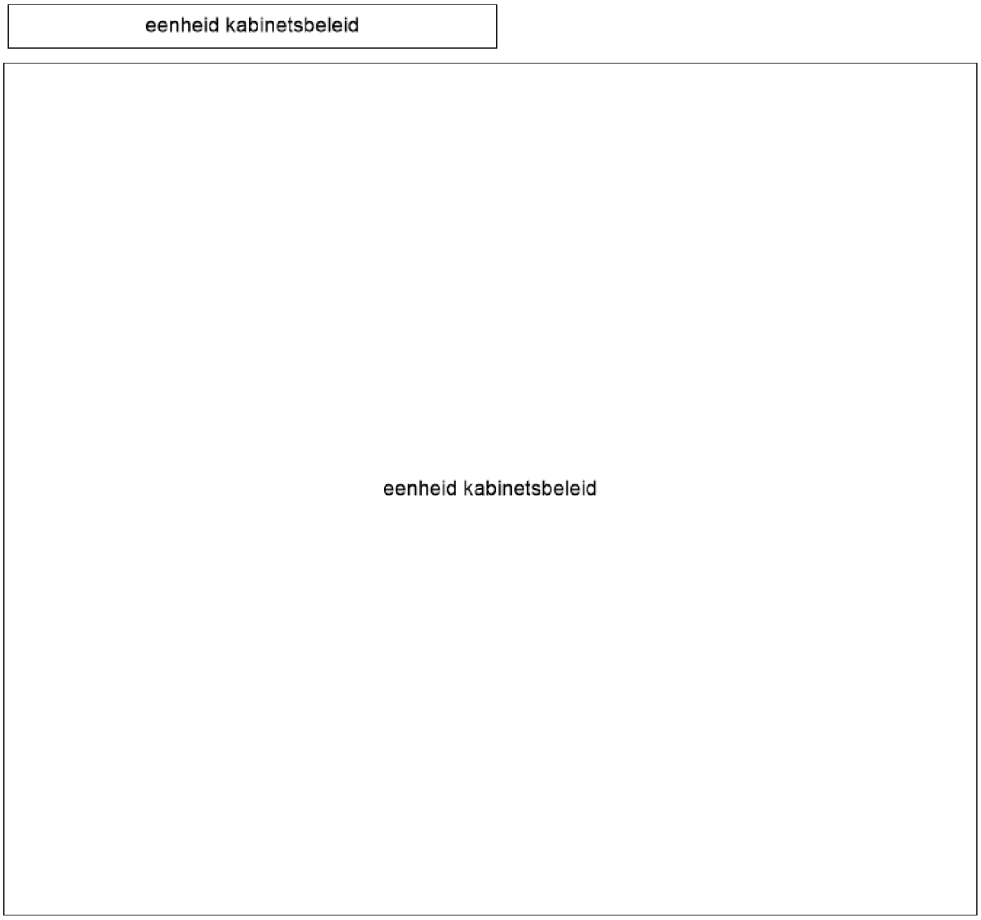
- De rente-tegenvaller is een inschatting van de Agent op basis van de verwachte marktrentes (ongeveer 1 % voor 2022 en 1½% voor 2023) en op basis van het financieringstekort uit de Voorjaarsnota. De precieze cijfers ontvangt u na doorrekening cMEV op maandag 22 augustus.
- Het CPB geeft in de MEV geen nieuwe raming voor 2024 en verder. Zodoende gaan wij in de reguliere systematiek in de uitgangspunten voor de MN 2023 voor de latere jaren deze kabinetsperiode uit van de oude lagere renteraming van maart j.l. (dus 0,25 % voor 2024 t/m 2027). Bij CEP in maart 2023 volgt dan de verwerking van de rentestijging na 2023. Als de rente meerjarig hoog blijft, zal de tegenvaller op basis van de huidige inschattingen oplopen tot 5 miljard structureel in 2027. In de MJN zullen we los van de precieze boekingswijze de oplopende rente beschrijven als reëel risico en becijferen.

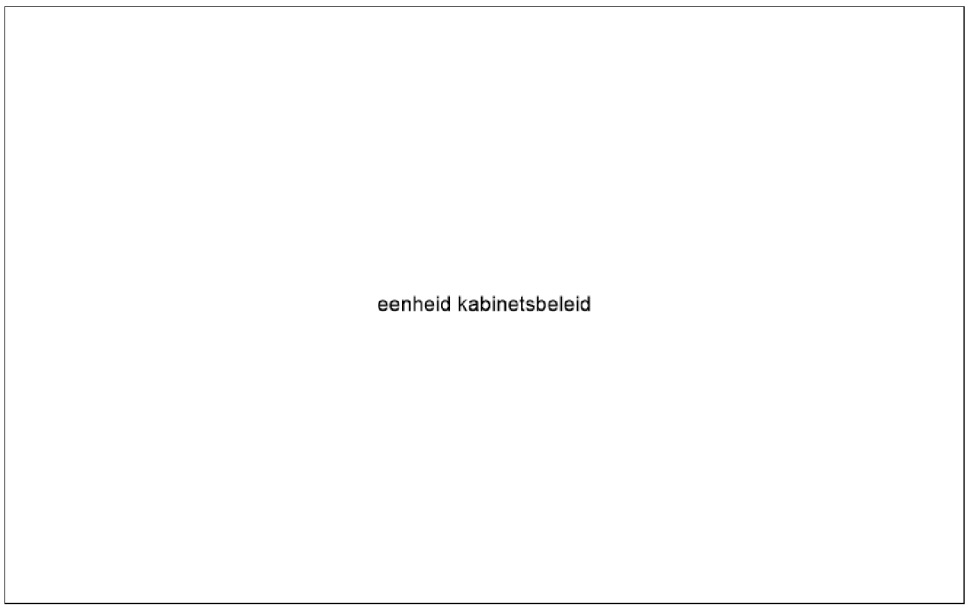
Tabel 4. Omgang meevaller Zvw

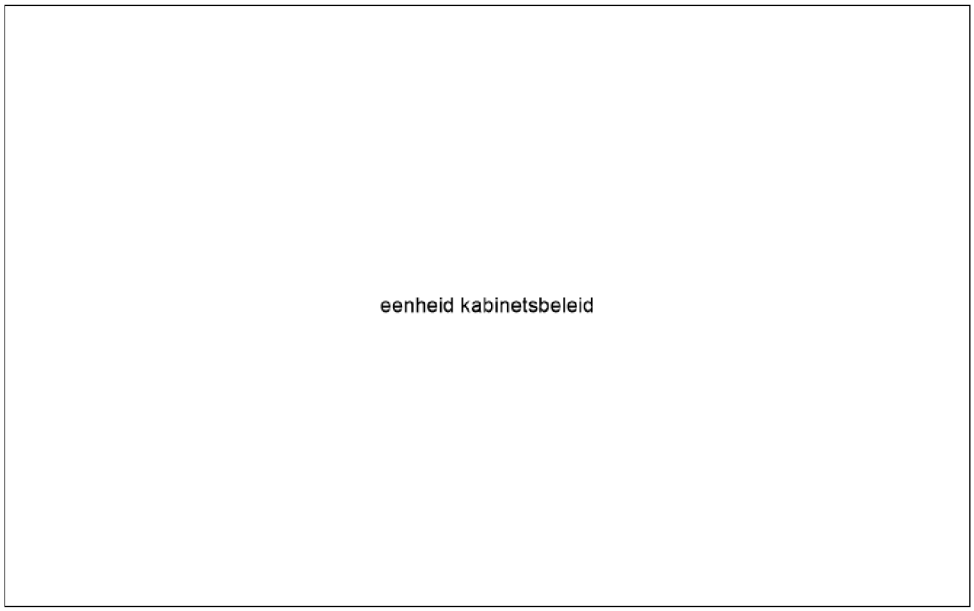
(in mln., + is saldobelastend)	2022	2023	2024	2025	2026	2027	struc
Zvw-meevaller (premiedaling)		249	249	279	279	279	279
Minder beschikbaar van gasmeevaller		-1.335					
Extra benodigde structurele dekking							-279

- De hoogte van de zorgpremies die alle burgers betalen is 1-op-1 gekoppeld aan de uitgaven onder de Zorgverzekeringswet (Zvw). Op dit moment is er sprake van een meevaller op de Zvw-uitgaven. Deze lagere uitgaven leiden automatisch tot lagere zorgpremies. Lagere zorgpremies worden binnen het inkomstenkader behandeld als lastenverlichting. Deze lastenverlichting moet gecompenseerd worden door een lastenverzwaring elders om het inkomstenkader weer te sluiten. Dit was altijd al zo. Wat deze kabinetsperiode nieuw is, is dat in de begrotingsregels is opgenomen dat het kabinet expliciet besluit of ze deze meevaller wil inzetten voor problematiek elders aan de uitgavenkant, of dat de meevaller wordt gebruikt voor lastenverlichting door tegenover de lagere zorgpremies geen compenserende lastenverhoging te stellen.
- Als de keuze wordt gemaakt om de Zvw-meevaller niet te compenseren met een lastenverzwaring elders leidt dit ertoe dat 1,3 miljard euro minder beschikbaar aan de uitgavenkant in de meerjarenperiode t/m 2027.
- Structureel betekent dit dat er in het voorjaar een dekkingsopgave van 1 miljard resteert in plaats van 0,7 miljard.
- Ter achtergrond wordt hieronder de begrotingsregel toegelicht.

Begrotingsregel 2B.7 Zvw-premies en Zvw-uitgaven
Het kabinet dient in het voorjaar en bij de juli- en augustusbesluitvorming een besluit te nemen over de inzet van een eventuele plafondrelevante meevaller in de uitgaven op grond van de Zorgverzekeringswet (Zvw). In het geval dat er sprake is van een meevaller aan de uitgavenzijde, mag het kabinet kiezen of zij de ruimte die hierdoor onder het uitgavenplafond ontstaat inzet voor extra uitgaven elders en/óf gebruikt voor een lastenverlichting door tegenover de lagere zorgpremies geen compenserende lastenverhoging te stellen. Als het kabinet kiest voor extra uitgaven, dan dient het kabinet op hetzelfde moment expliciet te besluiten dat dit bedrag gecompenseerd wordt aan de inkomstenkant door voor hetzelfde bedrag de lasten te verhogen.

eenheid kabinetsbeleid
eenheid kabinetsbeleid

eenheid kabinetsbeleid

eenheid kabinetsbeleid

eenheid kabinetsbeleid

eenheid kabinetsbeleid

Ter achtergrond: Effect inflatie op de overheidsfinanciën

- Het directe effect van hogere inflatie op de begroting is in algemene zin ongeveer nul. Aan de inkomstenkant nemen de belastingontvangsten toe, terwijl aan de uitgavenkant de begrotingen meestijgen met de inflatie. Hiervoor wordt het uitgavenplafond verhoogd. Echter, als de hogere inflatie leidt tot hogere rentelasten op de staatsschuld, dan neemt de totale budgettaire ruimte binnen de begroting wel af.
- Aan de inkomstenkant leiden hogere prijzen van goederen en diensten direct tot meer ontvangsten van de omzetbelasting (btw). Dit effect wordt gedempt door de consumptiedaling die volgt uit het koopkrachtverlies vanwege de inflatie. Bij andere belastingsoorten werkt het effect van de inflatie op de ontvangsten indirect door. De mate waarin inflatie leidt tot hogere lonen is bijvoorbeeld bepalend voor de ontvangsten van loon- en inkomstenbelasting.
- Aan de uitgavenkant worden de begrotingen jaarlijks bij Voorjaarsnota geïndexeerd voor de zogenoemde loon- en prijsontwikkeling (LPO), op basis van de CEP-raming van het Centraal Planbureau. Voor de uitkering van de LPO wordt het uitgavenplafond gecorrigeerd. Wanneer inflatie leidt tot stijging van de rentetarieven, dan stijgen de rente-uitgaven op de staatsschuld. Hogere rente-uitgaven moeten ingepast worden onder het uitgavenplafond. Het precieze effect van hogere inflatie op delen van de begroting hangt af van de onderliggende soort prijsstijgingen, maar in algemene zin zien we op dit moment dat een rentestijging van 1,5 procentpunt grosso modo voor een rentetegenvaller zorgt van ca. 1 miljard euro structureel erbij ieder jaar, oplopend naar vijf miljard euro structureel in 2027.
- Verder zorgt een hogere inflatie voor een hogere nominale groei van de economie, terwijl de nominale omvang van de overheidsschuld niet wijzigt. Hierdoor daalt de relatieve overheidsschuld als percentage van het bbp.

- In deze bijlage is een verdeelsleutel op basis van zowel de begrotingstotalen als op basis van de uitgekeerde prijsbijstelling weergegeven. Tabel 2 geeft de verdeelsleutel weer op basis van de begrotingstotalen. In tabel 3 staat de verdeling op basis van de prijsbijstelling.
- De verdeelsleutel op basis van de begrotingstotalen is gebaseerd op het totaal van de uitgaven op de kaderrelevante plafonds (plafond R, S, Z en I). De niet-belastingontvangsten zijn buiten beschouwing gelaten. De begrotingshoofdstukken van De Koning, Staten-Generaal, Hoge Colleges van Staat en het niet-HGIS gedeelte van BZ zijn buiten beschouwing gelaten. Ook het Gemeente- en Provinciefonds en de aanvullende posten zijn niet meegenomen. Het hoofdstuk Financiën is uitgezonderd voor de Nationale Schuld en het btw-compensatiefonds. Voor IenW is de Brede Doeluitkering (BDU) uitgezonderd. Het hoofdstuk Koninkrijksrelaties en het BES-fonds zijn meegenomen binnen BZK. HGIS, incl. ODA, is als aparte reeks opgenomen. In het verleden is ODA bij verdeelsleutels doorgaans uitgezonderd o.b.v. inputdoelstelling.
- In tabel 1 staan de begrotingstotalen per begroting in miljoenen euro's. Op basis van deze totalen is een verdeelsleutel berekend per begrotingsjaar (tabel 2). Uitgegaan is van een indicatief bedrag van 1 miljard euro. AZ komt door afronding op nul uit. De begrotingen met de grootste omvang (VWS, SZW, OCW) dragen in deze verdeling de grootste last.
- Deze stand is op basis van Julibrief 2022 waarin de augustusbesluitvorming nog niet is meegenomen. Mutaties naar aanleiding van augustusbesluitvorming kunnen invloed hebben op de begrotingstotalen en de verdeelsleutel.

Tabel 1. Begrotingstotalen per begroting 2024-2027 in miljoenen euro's

Departement	2024	2025	2026	2027
AZ	89	88	91	91
BZK (incl. KR en BES-fonds)	7.736	7.590	7.683	7.739
JenV	16.773	16.894	16.795	16.872
OCW	47.916	49.415	48.257	48.292
FIN (excl. NS en BCF)	6.120	5.828	5.859	5.846
DEF	17.503	17.591	17.295	17.205
IenW (excl. BDU)	12.751	13.208	11.588	10.394
EZK (incl. NGF)	13.435	12.538	11.812	11.206
LNV	2.036	1.681	1.510	1.449
SZW (incl. premiegefin.)	99.532	105.518	109.744	113.976
VWS (incl. premiegefin.)	121.340	127.648	133.074	138.576
HGIS (incl. ODA)	7.980	8.508	8.818	9.045
Totaal	**353.213**	**366.505**	**372.526**	**380.693**

Tabel 2. Verdeelsleutel begrotingstotalen in miljoenen euro's

Departement	2024	2025	2026	2027
AZ	0	0	0	0
BZK (incl. KR en BES-fonds)	22	21	21	20
JenV	47	46	45	44
OCW	136	135	130	127
FIN (excl. NS en BCF)	17	16	16	15
DEF	50	48	46	45
IenW (excl. BDU)	36	36	31	27
EZK (incl. NGF)	38	34	32	29
LNV	6	5	4	4
SZW (incl. premiegefin.)	282	288	295	299
VWS (incl. premiegefin.)	344	348	357	364
HGIS (incl. ODA)	23	23	24	24
Totaal	**1000**	**1000**	**1000**	**1000**

- De verdeelsleutel prijsbijstelling (tabel 3) is op basis van de uitgekeerde prijsbijstelling 2022. Het betreft daarmee een indicatieve verdeling, die op basis van de uit te keren prijsbijstelling

2023 definitief wordt vastgesteld. Departementen die relatief veel prijsbijstelling ontvangen, dragen bij deze verdeelsleutel veel dekking aan. In 2022 is in totaal circa 2 miljard per jaar aan prijsbijstelling toegevoegd.

- De verdeelsleutel is gebaseerd op de totaal uitgekeerde prijsbijstelling 2022. Een deel hiervan is echter wettelijk verplicht, waardoor niet de gehele prijsbijstelling ingehouden kan worden.
- Voor de prijsbijstelling van de Zorg, Sociale Zekerheid en HGIS geldt een eigen systematiek waardoor deze niet meeloopt in deze verdeelsleutel. De indexatie via de systematiek voor Zorg en Sociale Zekerheid is wettelijk verplicht, waardoor inhouding niet zonder wetswijziging kan plaatsvinden. Deze wettelijke verplichting geldt niet voor de HGIS (incl. ODA) prijsbijstelling, waardoor er besloten kan worden om de prijsbijstelling al dan niet gedeeltelijk in te houden.

Tabel 3. Verdeelsleutel prijsbijstelling in miljoenen euro's

Departement	2024	2025	2026	2027
AZ	1	1	1	1
BZK (incl. SG, HCvS, KR en BES-fonds)	44	43	41	41
JenV	63	60	60	62
OCW	299	291	287	297
FIN (excl. NS en BCF)	24	23	22	23
DEF (incl. DMF)	157	150	143	147
IenW (incl. MF en DF)	217	214	211	202
EZK (incl. NGF)	63	59	49	40
LNV (incl. DGF)	18	18	15	15
SZW	16	17	16	16
VWS	21	20	20	21
GF	3	3	3	3
AP	74	102	132	133
Totaal	**1000**	**1000**	**1000**	**1000**

Bijlage 2. Voorstel verwerken van kasschuiven **16 augustus '22**

Departementen hebben verzoeken ingediend om geld naar achteren te schuiven. Met een kasschuif kan een departement geld in een ander jaar uitgeven dan in eerste instantie voorzien was. In totaal komt er geen extra geld beschikbaar. Het voorstel is om 2,5 miljard aan reguliere kasschuiven naar achteren te honoreren. Dit bestaat uit een kasschuif van 1,2 miljard voor toeslagen en 1,3 miljard aan overige kasschuiven verdeeld over alle departementen. Hier tegenover staat een vooruitbetaling aan de OV-bedrijven van ruim 1 miljard euro.

Tabel 1. Reguliere Kasschuiven

(in mln., + is saldobelastend)	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Reguliere kasschuiven met prioriteit	**-1.330**	**112**	**286**	**358**	**424**	**149**
SZW	-100	-52	-4	-49	122	83
IenW	-25	11	7	6	0	0
EZK	-229	286	9	33	-47	-52
VWS	-238	-4	64	74	98	5
BZK	-8	18	-6	-8	2	2
BZ	0	0	0	0	0	0
LNV	-269	182	44	51	212	-219
JenV	-55	45	9	1	0	0
Defensie	-170	46	8	18	37	61
FIN	-58	28	6	20	5	0
OCW	-54	39	2	48	6	-42
Aanvullende Post	-125	-487	147	166	-13	310
w.v. LNV	-40	40	0	-31	-198	229
w.v. VWS	-85	-526	147	197	185	81
Overige Kasschuiven	**-131**	**-593**	**597**	**127**	**0**	**0**
Toeslagen*	-1.181	457	597	127	0	0
Vooruitbetaling OV	1.050	-1.050				

*De precieze omvang van de kasschuif voor toeslagen kan nog wijzigen.

Conform de begrotingsregels wordt het uitgavenplafond gecorrigeerd voor schuiven naar achteren op plafond I. In totaal wordt 3,2 miljard op plafond I naar achteren geschoven. De schuiven naar voren worden ingepast binnen het uitgavenplafond.

Tabel 2. Schuiven op plafond I

in mln.	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036
Plafond I	**-433**	**-1.314**	**-312**	**-927**	**30**	**563**	**1.416**	**1.110**	**-274**	**111**	**-237**	**214**	**-383**	**65**	**371**
IenW	-20	-1.166	-294	-862	-405	300	1.428	1.123	-255	117	-233	214	-383	65	371
EZK naar achter	-84	56	-53	-15	7	40	34	15	0	0	0	0	0	0	0
EZK naar voren	0	168	33	-47	-23	-28	-46	-28	-19	-6	-3	0	0	0	0
LNV	25	-25	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SZW	-1	0	1	-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
OCW	-3	3	0	-2	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Defensie	-350	-350	0	0	450	250	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Bijlage 3. Groslijst dekkingsopties uitgaven zorg en sociale zekerheid **16-8-2022**

Hieronder zijn voor een totaal van structureel 13 miljard verschillende dekkingsopties in beeld gebracht. Hierbij is in de eerste plaats gekeken naar hervormingen en besparingen in de zorg en sociale zekerheid aan de uitgavenkant. Ongeveer 2/3 van de uitgaven gaan naar de zorg en sociale zekerheid. Door de vergrijzing stijgen deze uitgaven bovendien harder dan andere overheidsuitgaven.

	(in miljoen; + is saldobelastend)	2023	2024	2025	2026	2027	struc.
	Dekkingsopties uitgaven	**40**	**-380**	**-1190**	**-2900**	**-3950**	**-13.130**
	Sociale zekerheid						
1	WW hoger, korter en getrapt			300	300	100	-500
2	Anticumulatie ZW/WW				-50	-50	-100
3	Deeltijdfuncties in beoordeling AO			-50	-100	-100	-600
4	IVA uitkering naar 70% oude loon				-100	-100	-400
5	WIA gebaseerd op WML					-100	-3.000
6	Afschaffen ANW voor nieuwe instroom			-50	-50	-200	-200
7	Verlagen maximumdagloon naar modaal loon			-100	-600	-900	-1.900
8	1 op 1 koppeling AOW-leeftijd						-2.000
	Zorg						
9	Pakketmaatregel geneesmiddelen		-250	-250	-250	-250	-250
10	Langdurige ggz terug naar Wmo (en Zvw)				-900	-900	-900
11	Tariefkorting langdurige ggz 10%		-170	-170	-170	-170	-170
12	Inkomensafhankelijke bijdrage Wmo			-200	-200	-200	-200
13	Eigen risico verhogen met 100 euro				PM	PM	-1.400
14	Terugbrengen tarieven informele zorg Zvw-pgb			-300	-300	-300	-300
15	Invoeren benchmark verzorgings- en verpleeghuizen			-110	-220	-330	-760
16	Invoeren normerende tarieven verpleeghuiszorg			-300	-300	-300	-300
17	Objectief verdeelmodel gehandicaptenzorg	40	40	40	40	-150	-150

* Een aantal maatregelen in de tabel zijn voor het laatst doorgerekend ten behoeve van de publicatie van de Ombuigings- en Intensiveringslijst (op 31 maart 2021). De bedragen in de tabel moeten dus worden gezien als orde groottes.

Hervormingen Sociale zekerheid

1. De WW wordt in de eerste maanden verhoogd, dan getrapt verlaagd, en de maximale duur wordt verkort naar 1 jaar. In eerste instantie leidt een hogere WW tot hogere uitgaven.
2. Deze maatregel zorgt ervoor dat de WW-rechten doorlopen als iemand tijdens werkloosheid ziek wordt en de Ziektewet (ZW) instroomt. Nu wordt de WW-uitkering stopgezet en wordt de WW-uitkering weer hervat als iemand uitstroomt uit de ZW.
3. Deze maatregel zorgt ervoor dat er bij de beoordeling van arbeidsongeschiktheid (AO) ook wordt gekeken naar de mogelijkheid om een deeltijdfunctie te vervullen i.p.v. alleen maar voltijdsfuncties. Hierdoor zal de beoordeling van de mate van arbeidsongeschiktheid vaker minder hoog uitvallen.
4. De IVA-uitkering is voor volledig en duurzaam arbeidsongeschikten, en ligt op een hoger niveau dan voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Dit zorgt voor een prikkel om volledig arbeidsongeschikt te worden verklaard. Deze maatregel trekt de hoogte van de uitkering gelijk.
5. Na de loongerelateerde uitkering in de WIA (op basis van eerder verdiende loon), vervalt de loonaanvullingsuitkering. Dit zorgt ervoor dat de vervolguitkering in de WIA wordt gebaseerd op het WML, waardoor de WIA meer op de bijstand gaat lijken. De WGA-uitkering (voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten) wordt maximaal 70% WML en de IVA (voor volledig arbeidsongeschikten) 75% WML.
6. De Algemene nabestaandenwet voorziet nabestaanden van een uitkering. Deze uitkering is hoger en aan minder voorwaarden verbonden dan de bijstand. Deze uitkering kan worden afgeschaft voor nieuwe instroom.

7. De werknemersverzekeringen (WW, WIA, ZW) zijn gebaseerd op het laatstverdiende loon. Dit is gemaximeerd op het maximum dagloon. Dit ligt fors hoger dan het modale maandloon, waardoor de werknemersverzekeringen ook hoger kunnen zijn dan een modaal inkomen. Met deze maatregel wordt de maximale uitkering bij een werknemersverzekering verlaagd.
8. Door deze maatregel stijgt de AOW-leeftijd op gelijke voet mee met de levensverwachting. In het pensioenakkoord van 2019 is dit verlaagd naar een 2/3de koppeling.

Besparingen Zorg
9. Deze maatregel verwijdert een aantal geneesmiddelen uit het pakket, waarvoor kan worden beargumenteerd dat collectieve verzekering niet noodzakelijk is (e.g. maagzuurremmers en obstipatiemiddelen). De opbrengst is onzeker door nader te onderzoeken substitutie-effecten.
10. Vanaf 2021 is de Wlz opengesteld voor mensen met een psychische grondslag (maatregel Rutte III). Dit heeft tot een onvoorzien grote instroom van cliënten geleid, daarnaast bleek in de nacalculatie het verschil in tarieven per cliënt tussen Wmo en Wlz groter dan vooraf voorzien. Om de beheersbaarheid van deze zorg te vergroten, wordt de openstelling teruggedraaid. Dit vergt afspraken met gemeenten.
11. In plaats van de langdurige ggz terug naar de Zvw en Wmo over te hevelen, is het ook een optie om de tarieven (die te hoog zijn) te korten. Met deze maatregel wordt via een algemene tariefkorting, vooruitlopend op een kostprijsonderzoek, vast een gedeelte van de kostenstijging gecompenseerd.
12. De eigen bijdrage voor de Wmo (exclusief Beschermd wonen en opvang) wordt inkomens- en vermogensafhankelijk conform de situatie van voor 2019. Deze maatregel wijkt af van de maatregel in het Coalitieakkoord, omdat het een breder deel van de Wmo behelst (maatwerkvoorzieningen en algemene voorzieningen met een duurzame hulpverleningsrelatie).
13. Het verhogen van het eigen risico met 100 euro levert ongeveer 1,4 miljard euro op. Voor de uitvoering moet de Zvw aangepast worden en deze moet getoetst worden aan Europees recht (duur ca. 1,5 tot 2 jaar).
14. Het tarief voor informele zorg in het Zvw- en WLZ-pgb wordt teruggebracht van ca. 22-25 euro naar ca. 15 euro. Mogelijk is er substitutie van informele zorg naar (duurdere) formele zorg, maar deze kan niet worden gekwantificeerd.
15. Bij Coalitieakkoord is besloten om de Integrale Vergelijking (een benchmark i.c.m. individuele tarieven voor de verpleeghuissector) niet in te voeren omdat VWS en het zorgveld het als een niet wenselijke maatregel zien (minder vrijheid voor aanbieders/zorgkantoren). Het kan echter verstandig zijn om een dergelijke benchmark alsnog in te voeren. Doelmatigheidswinst leidt namelijk tot dezelfde zorg qua kwaliteit en toegang, maar voor minder geld. Het is daarmee zeker t.o.v. pakketverkleiningen of hogere eigen betalingen een no-regret maatregel om de ouderenzorg houdbaar te maken.
16. Een alternatief voor benchmarking is het invoeren van een simpeler alternatief: normerende tarieven. De tarieven worden dan gebaseerd op de best presterende instellingen, in tegenstelling tot op de gemiddelde instelling zoals nu. De opbrengst is nu indicatief geraamd op 300 miljoen euro, maar dit bedrag kan worden bijgesteld afhankelijk van hoe sterk er genormeerd wordt.
17. De middelen in de gehandicaptenzorg worden op basis van objectieve kenmerken verdeeld, in plaats van op historische kenmerken zoals nu het geval is. Dit leidt tot een meer accurate verdeling en doelmatigheid.

Ministerie van Financiën

TER INFORMATIE
Aan
De minister

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Nota DNB over begrotingsbeleid augustusbesluitvorming

Datum
16 augustus 2022

Notanummer
2022-0000207789

Bijlagen
1

Aanleiding

De Nederlandsche Bank (DNB) heeft een nota geschreven met adviezen voor het kabinet ten behoeve van de augustusbesluitvorming. Het gaat daarbij om koopkracht- en begrotingsbeleid.

Kernpunten

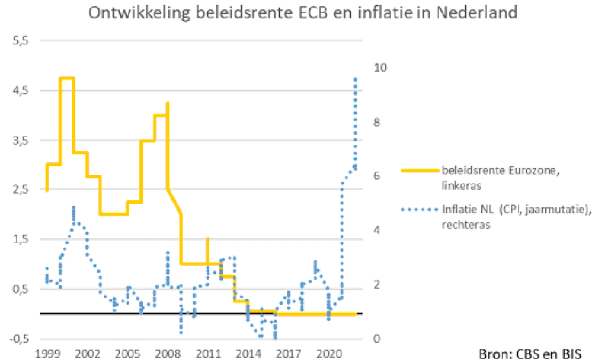
- De adviezen van DNB **zijn geheel in lijn met de inzet die ook in de concept Miljoenennota staat.**
- DNB adviseert om vooral koopkrachtsteun te geven aan lage inkomens. Lage inkomens worden namelijk significant harder geraakt door de hoge inflatie.
- Daarbij adviseert DNB ook om niet te komen tot een groter begrotingstekort; expansiever beleid zou juist kunnen leiden tot een verdere verhoging van de inflatie. Daarnaast zou inkomenscompensatie via een hogere staatsschuld volgens DNB betekenen dat rekeningen worden doorgeschoven naar volgende generaties.
- DNB geeft tot slot aan dat de huidige (energie)crisis geheel anders is dan bij corona en daarbij een grote steun vanuit de overheid niet voor de hand ligt. Ook dit is in lijn met het concepthoofdstuk 3 in de Miljoenennota over 'de compensatiemaatschappij'.
- U kunt de nota van DNB zien als een aanmoediging om bij de augustusbesluitvorming in te zetten op volledige dekking van koopkrachtmaatregelen.
- Belangrijk om op te merken bij deze analyse is expansief begrotingsbeleid inderdaad inflatie kan stimuleren en dat overheden dat in acht moeten nemen, maar dat prijsstabiliteit uiteindelijk het mandaat van de ECB is. De ECB is onafhankelijk bij de invulling hiervan. De notie in het artikel dat de ECB "drastisch haar koers [heeft] gewijzigd" door de beleidsrente voor het eerst in 11 jaar te verhogen met 50 basispunten en de aankoopprogramma's te stoppen delen wij niet. Het is o.i. een te eenzijdige conclusie in deze analyse om enkel te wijzen naar expansief begrotingsbeleid:
  - Het monetaire beleid is nog steeds zeer ruim. Concreet heeft de ECB haar basisrentetarieven[1] verhoogd tot respectievelijk 0,50%, 0,75%

[1] het rentetarief voor de basisherfinancieringstransacties en de rentetarieven voor de marginale beleningsfaciliteit en de depositofaciliteit

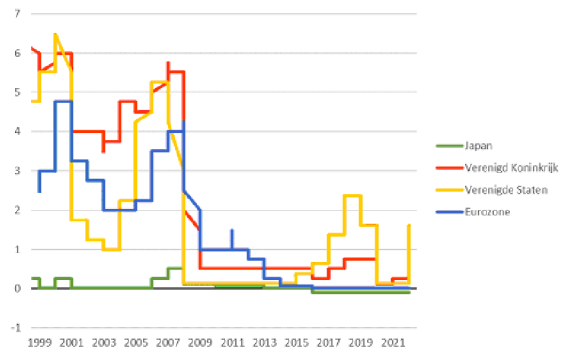
en 0,00%, met ingang van 27 juli 2022. Gegeven de hoge inflatie in de eurozone van 9% is de reële rente nog steeds zeer negatief.

- De ECB is weliswaar gestopt met het netto-aankopen van (nieuwe) obligaties, maar rolt haar bestaande opkopen nog steeds door.
- De beleidsrente is in historisch opzicht en in vergelijking met andere centrale banken nog steeds zeer laag. Onderstaande figuren laat de ontwikkeling van de inflatie in Nederland zien met de beleidsrente van de ECB en de beleidsrente van andere centrale banken. De beleidsrente wordt bepaald op het gemiddelde inflatiecijfer in de eurozone.

Figuur: ontwikkeling beleidsrente ECB en inflatie in Nederland

Figuur: ontwikkeling beleidsrente verschillende centrale banken

Toelichting
Bijgevoegd vindt u de twee A4 van DNB.

Communicatie
Alleen ter info

Politiek/bestuurlijke context
Van belang voor augustusbesluitvorming.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Inflatie vraagt om een collectief antwoord

De inflatie is de afgelopen 12 maanden ongekend sterk opgelopen. Het verleden leert dat inflatie, wanneer deze eenmaal is ontspoord, grote schade aan de economie toebrengt. Het is daarom van belang om tijdig en vooral effectief in te grijpen. In reactie hierop heeft de Europese Centrale Bank (ECB) haar koers drastisch gewijzigd, zo is de beleidsrente voor het eerst in 11 jaar tijd verhoogd en zijn de aankoopprogramma's gestopt. Meer renteverhogingen zitten in het vat. Bij het bestrijden van de inflatie hebben nationale overheden en sociale partners echter ook een rol. Overheden zullen juist nu terughoudend moeten zijn met stimulerend begrotingsbeleid. Tegelijkertijd hebben met name de gestegen energieprijzen een grote impact op de koopkracht van veel huishoudens. Hoewel de wens om huishoudens en bedrijven te compenseren voor de hogere inflatie begrijpelijk is, bestaat het risico dat zulke maatregelen de inflatie juist verder voeden. De maatvoering is dus cruciaal. En de hoge inflatie, en de gevolgen ervan, vereisen bovenal een collectief antwoord.

Deze maand neemt het Nederlandse kabinet een besluit over eventuele koopkrachtmaatregelen, in voorbereiding op Prinsjesdag. Met een inflatie in Nederland van bijna 12% in juli, zal de druk groot zijn om huishoudens te (blijven) compenseren voor de hogere (energie)prijzen. De roep om extra compensatie wordt ook gevoed door de recente ervaring met de coronasteunmaatregelen. Toen werkte miljardensteun immers goed om bedrijven en huishoudens te beschermen. Maar er is een cruciaal verschil met de coronacrisis, waardoor grootschalige steun nu onverstandig is en zelfs averechts werkt. De oorzaak van de hoge inflatie ligt namelijk in de eerste plaats bij de aanbodkant van de economie. Tekorten in het aanbod los je niet op door financiële steun te geven aan kopers van producten en diensten. Dat stimuleert de vraag alleen maar, terwijl het aanbod achterblijft. Een economische les is dat de prijzen dan zullen stijgen. De ECB probeert met haar beleid de vraag af te remmen. Als de overheid tegelijkertijd het gaspedaal indrukt, helpt dat niet om de bestemming te bereiken.

Tegelijkertijd hebben de stijgende (energie-)prijzen naast economische ook grote maatschappelijke gevolgen. We zien om ons heen de energierekeningen snel oplopen en daarmee ook de kans dat mensen in betalingsproblemen komen. Vooral de huishoudens met lage inkomens worden bijzonder hard geraakt. Het ligt voor de hand dat de overheid in ieder geval de ergste noden aanpakt die daarmee ontstaan. Wanneer het kabinet tot verdere compensatie besluit, is het echter belangrijk die ook echt te richten op de hardst getroffen huishoudens. Dit vraagt om gerichter, maar ook om ander beleid dan tot nu toe gevoerd is. In de vormgeving van steun moet bijvoorbeeld oog zijn voor de gevolgen voor de bredere economie. Zo werken de verlaging van energiebelastingen en brandstofaccijnzen eerder dit jaar de energietransitie tegen en komen deze maatregelen ook ten goede aan hoge inkomens. Daarnaast is het belangrijk om maatregelen te nemen die de prikkel om (meer) te gaan werken niet wegnemen, en liefst zelfs vergroten. Immers, we hebben ook te maken met een historische krapte op de arbeidsmarkt en het is van belang dat meer mensen meer uren per week gaan werken en ook langer doorwerken.

Als de overheid aanvullende steun verleent, zou dit niet moeten leiden tot een groter begrotingstekort. Het huidige begrotingsbeleid is al behoorlijk stimulerend, en dat tegen de achtergrond van een economie die zich krachtig heeft hersteld uit de coronacrisis en dus nu al tegen zijn capaciteitsgrenzen aanloopt. Er is dus alle reden om juist nu vast te houden aan de regels voor begrotingsdiscipline. De overheid kan met eventuele steun de pijn ten slotte niet wegnemen, alleen maar herverdelen. De hoge inflatie wordt namelijk voor een belangrijk deel veroorzaakt door de gestegen kosten van energie die we importeren uit het buitenland. Daardoor wordt ons land simpelweg armer. Inkomenscompensatie financieren met een hogere staatsschuld betekent dat de rekening wordt doorgeschoven naar volgende generaties.

Als de manoeuvreerruimte voor de overheid zo beperkt is dat zij alleen de ergste noden kan lenigen, wat betekent dat dan voor de inkomensschade die wordt geleden door anderen? Hier ligt een taak voor werkgevers en werknemers. Aan de onderhandelingstafel zullen zij tot een betekenisvolle, maar tegelijk ook passende, loonstijging moeten komen. We zijn niet gebaat bij het onverkort doorwerken van de inflatie naar de lonen; in de jaren '70 hebben we gezien dat automatische prijscompensatie niet de juiste weg is. Maar het ligt wel voor de hand om te komen tot een loonstijging die rekening houdt met de ontwikkeling van (kern)inflatie en arbeidsproductiviteit en op die manier de pijn verzacht. Zo kan een deel van het koopkrachtverlies voor werkenden worden goedgemaakt, aanvullend op de inkomenssteun die de overheid geeft aan degenen die het hardst worden getroffen. En wordt de rekening ook niet volledig bij het bedrijfsleven neergelegd; dat is tenslotte de motor van onze economie.

Het moge duidelijk zijn dat het kabinet voor ingewikkelde keuzes staat. Naast de hoge inflatie liggen er immers ook nog andere grote vraagstukken. Met de huidige energieprijzen is de klimaattransitie urgenter dan ooit. Daarnaast is er een ongekende krapte op de arbeidsmarkt. Extra arbeidsaanbod uitlokken in een meer duurzame economie is niet eenvoudig. Dat andere grote vraagstuk, hoe gaan we om met de pijn van de inflatieschok, kan de centrale bank, en ook de overheid, niet alleen oplossen. Niet alleen het ECB-beleid, maar ook de mate waarin overheden compensatie bieden, bepaalt uiteindelijk de lengte en diepte van de inflatieschok. En ook werkgevers en werknemers zullen moeten bijdragen. Tijdens de coronacrisis waren we gebaat bij brede financiële steun - en dus een doorslaggevende rol voor de overheid. Nu zijn we dat juist niet. Hoe lastig die boodschap ook is, we kunnen er niet omheen. Tegelijkertijd heeft Nederland al vaker laten zien via een gezamenlijke, breed gedragen aanpak, sociaal-economische uitdagingen het hoofd te kunnen bieden.

Ministerie van Financiën

HEDEN
DEPARTEMENTAAL VERTROUWELIJK
TER BESLISSING
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

Datum
16 augustus 2022

Notanummer
2022-0000208104

Bijlagen
1. MN 2023

nota

BZ MR-versie Miljoenennota 2023

Aanleiding

Naar aanleiding van de bespreking concept Miljoenennota 2023 hebben wij uw commentaar verwerkt. Tevens is er ambtelijk met AZ gesproken over de MN: hieruit volgt ook een beslispunt.

Beslispunten

- **Bent u akkoord** met de verwerking van uw commentaar en suggesties van de SG FIN. Zie track changes.
- **Bent u akkoord met verzending MR van deze versie, met PM in 3.1 over Vermogen nav de augustusbesluitvorming.**
    - Ter overweging: u kunt voor een soepele landing in de MR overwegen om te bellen met de MP over paragraaf 3.1.

Toelichting

- In het stuk zijn de opmerkingen van u (minister en stas FB) en SG verwerkt, daarnaast zijn ook nog een aantal aanpassingen op verzoek departementen aangebracht (tekstuele nuances).
- AZ heeft aangegeven het onverstandig te vinden de passage over Vermogen nu op te nemen. Dit zou de augustusbesluitvorming volgens hen te veel onder druk zetten.
- Het plaatje DSA (debt sustainability analysis) van het CPB staat nu nog in deze versie, morgen krijgen we def go of no go van het CPB hierop. Afhankelijk daarvan zullen we de tekst nog aanpassen/grafiekje op PM zetten in MR versie.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

Persoonsgegevens

Sent: Fri 8/19/2022 7:03:41 AM
Subject: CPB cijfers
Received: Fri 8/19/2022 7:03:43 AM
cMEV Notitie DEF v2.docx
Spreeklijn minister MR 19 augustus v2.docx

Beste Sigrid, Aukje en Marnix,

Zojuist heeft het CPB haar cMEV raming afgegeven. Bijgevoegd treffen jullie een eerste duiding van dat beeld, een woordvoeringslijn en spreeklijn tbv MR en vierhoek. Conform verwachting is in 2022 sprake van forse kk verslechtering; tegelijkertijd verbeteren het EMU saldo en schuld fors. Dit wordt door diverse factoren veroorzaakt, maar de nominale ontwikkeling speelt daar een belangrijke rol in. Het blijft ons inziens van belang om te blijven benadrukken dat deze verbetering geen budgettaire ruimte oplevert conform de afgesproken spelregels; er mogen geen rekeningen doorgeschoven worden naar toekomstige generaties. Dit wordt versterkt door de grote onzekerheden waarin we nu verkeren. Omdat het CPB geen cijfers voor na 2023 heeft gepubliceerd hebben we bijvoorbeeld nog geen beeld hoe de gestegen inflatie nu op middellange termijn doorwerkt op de economische ontwikkeling. De verwachte rentetegenvaller doet zich overigens wel voor.

We gaan komende dagen het CPB beeld nog nader bestuderen en het eigen beeld opmaken van saldo, schuld, uitgavenplafonds en inkomstenkader. Deze cijfers dienen dan als basis voor de gesprekken volgende week.

Mede namens de collega's van AFEP,
Hartelijke groet,

Persoonsgegevens

Ministerie van Financiën

TER INFORMATIE
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Algemene Financiële en Economische Politiek

Persoonsgegevens

nota

CPB (cMEV) raming 2022-2023

Datum
19 augustus

Notanummer
XXXX

Bijlagen
geen

Aanleiding

Het CPB heeft vandaag (19 augustus) de augustusraming cMEV gepubliceerd. De augustusraming geeft een actueel economisch en budgettair beeld voor 2022 en 2023 en is input voor de augustusbesluitvorming. Hierbij zijn de maatregelen waarover besloten is bij de Voorjaarsnota meegenomen net als de invulling van de €2,4 miljard lastenverlichting uit het coalitieakkoord zoals deze in de startnota zijn opgenomen (deze zijn al zichtbaar in de koopkracht). Deze raming presenteert alleen een set tabellen. De toelichtingen door het CPB volgen op Prinsjesdag met de MEV. Deze notitie bevat een spreeklijn voor de Vierhoek en de ministerraad van 19 augustus, plus een woordvoeringslijn voor het publiek.

Kern

Tabel 1: Kerngegevens raming CPB

			augustusraming (cMEV)		maartraming (CEP)	
	2020	**2021**	**2022**	**2023**	**2022**	**2023**
Bbp-groei (%)	-3,9	4,9	4,6	1,1	3,6	1,7
Werkloze beroepsbevolking (% beroepsbevolking)	4,9	4,2	3,4	3,9	4,0	4,3
Contractloon marktsector (%)	2,8	2,2	2,9	3,4	2,8	3,3
Inflatie (hicp, %)	1,3	2,7	9,9	4,3	5,2	2,4
Feitelijk EMU-saldo (% bbp)	-3,7	-2,6	-0,9	-1,1	-2,5	-2,3
EMU-schuld (% bbp)	54,7	52,4	48,8	47,1	53,8	53,1

Economisch beeld en koopkracht

- Het CPB raamt voor 2022 een bbp-groei van 4,6%. Bij het CEP werd dit geraamd op 3,6%. Dit past bij de hogere realisaties in het tweede kwartaal, die het CBS onlangs publiceerde. Het CPB voorziet dat de economie sneller afkoelt dan bij CEP: voor 2023 is de bbp-groei geraamd op 1,1% (was 1,7%).
- Het CBP raamt de groei in contractlonen voor 2023 slechts 0,1% hoger dan verwacht in het CEP en komt voor 2023 uit op 3,9% (2022 3,4%). Dit is gezien de arbeidsmarktkrapte en inflatie verrassend te noemen.

- De raming van de inflatie voor het jaar 2022 ligt op 9,9%, wat veel hoger is dan de raming eerder dit jaar van 5,2%. Voor 2023 wordt echter lagere inflatie verwacht van 4,3%, al is deze ook 2,4% hoger dan geraamd bij het CEP. In 2023 leidt de verwachte geleidelijke daling van de energieprijzen – conform de gasprijsmarktverwachtingen – tot een substantieel lagere bijdrage van energie aan de cpi-inflatie in 2023 dan in 2022.
- Het CPB raamt een mediane koopkrachtstijging van -6,8% in 2022 en +0,6% in 2023 ten opzichte van 2022. Dit betekent dat er geen verder verslechtering van de koopkracht wordt verwacht in 2023.
- Het effect van de energietoeslag is zichtbaar doordat de koopkrachtverslechtering voor uitkeringsgerechtigden in 2022 relatief klein is (-2,1%). Het wegvallen van maatregelen leidt echter tot een relatief grote achteruitgang in 2023 voor deze groep. Naast de mediane ontwikkeling is er veel spreiding binnen de verschillende groepen. Het CPB geeft aan dat er sprake is inflatie-ongelijkheid: hoe lager het inkomen, des te hoger is gemiddeld de ervaren inflatie, en dat is niet in het koopkrachtbeeld verwerkt.
- De verbetering van de koopkracht in 2023 is voornamelijk het gevolg van loonstijging. Voor structureel herstel van de koopkracht is verdere loonstijging nodig.
- Het CPB publiceert voor het eerst een raming van de ontwikkeling van de armoede. Het aandeel personen in armoede neemt in 2023 toe tot 7,6% en voor kinderen is dat zelfs 9,5%. Deze cijfers onderschatten het probleem doordat het deel van het inkomen besteed aan energie onderschat wordt. Wanneer hiervoor wordt gecorrigeerd, stijgt de armoede tot 8,1% en 9,8% van de kinderen.

Overheidsfinanciën

- De CPB (cMEV) raming is een stuk positiever over de overheidsfinanciën dan bij CEP werd verwacht: het CPB raamt het EMU-saldo op -0,9% bbp voor 2022 en -1,1% bbp voor 2023 (-2,5% en -2,3% bij CEP). Dit komt onder andere door hogere belastinginkomsten (+ 7 mld) dan eerder verwacht. De overheidsfinanciën verbeteren ook door hogere gasbaten. Tegelijkertijd leidt de hogere rente tot hogere uitgaven op de schuld. Daarnaast verwacht het CPB dat een deel van de begrote uitgaven niet zal worden gerealiseerd: coalitieakkoordmiddel komen naar verwachting later tot besteding (circa 1,5 mld in 2022 en 2023) en ook op de reguliere uitgaven wordt een forse onderuitputting verwacht (3,6 mld in 2022 en 4,5 mld in 2023).
- De betere uitkomsten in het EMU-saldo betekenen niet dat er meer budgettaire ruimte is. Hogere belastinginkomsten zijn volgens de begrotingsregels niet te gebruiken voor beleid. De lagere uitgaven zullen deels tot besteding komen in de toekomst en we zien ook nog fikse tegenvallers aankomen, plus enkele grote opgaven.
- Momenteel wordt de doorrekening van de cMEV op de rijksbegroting verwerkt in de kabinetsraming van het EMU-saldo en EMU-schuld. Dan berekenen we ook de stand van het uitgavenplafond en inkomstenkader die leidend zijn voor de budgettaire besluitvorming. We informeren u hier komende maandag over via de adviesnota voor de politieke vierhoek van dinsdag.
- Naar verwachting verbetert de FIN-raming van het saldo in 2022 ten opzichte van de Voorjaarsnota, deze komt naar verwachting wel negatiever uit dan

waar het CPB op uitkomt, omdat het CPB veel onderuitputting veronderstelt terwijl deze uitgaven wel nog in de begroting staan.

Woordvoeringslijn

- We hebben in Nederland op dit moment te maken met historisch slechte koopkrachtcijfers. Die worden vooral veroorzaakt door de hoge inflatie. Het CPB raamt deze op 9,9 procent voor 2022. Gemiddeld gaat de koopkracht van huishoudens er dit jaar met 6,8 procent op achteruit. Voor 2023 ziet het beeld er beter uit: gemiddeld lijkt de koopkracht er licht op vooruit te gaan.
- De koopkrachteffecten verschillen sterk. Vooral de lagere inkomensgroepen gaan erop achteruit. Het kabinet wil gerichte maatregelen nemen om kwetsbare groepen tegemoet te komen.
- Tegelijkertijd hebben we ook te maken met een economie die er nog steeds goed voor staat. De groei van de economie is voor dit jaar zelfs naar boven bijgesteld, door de hoge groei in het tweede kwartaal.
- De Nederlandse economie kwam sterk uit de coronacrisis, de werkloosheid is laag, en dit lijkt aan te houden. De werkloosheid loopt volgend jaar iets op (ook doordat meer mensen zich aanbieden), maar blijft historisch gezien laag.
- Een hoge economische groei en hoge winsten geven ruimte voor werkgevers om lonen te laten stijgen. Dit is nog niet terug te zien in de raming van het CPB, dat de loonraming niet heeft bijgesteld ten opzichte van een eerdere raming dit jaar. Maar loonstijging is gewenst, gezien de koopkrachtdaling en de aanhoudende arbeidsmarktkrapte.
- In de raming van het CPB verbetert het EMU saldo en schuld ten opzichte van de vorige raming. Momenteel wordt het effect van deze nieuwe CPB-cijfers op de overheidsfinanciën en de uitgavenplafonds verwerkt in de kabinetsraming die bij Miljoenennota wordt gepubliceerd.
- Deze raming kent veel onzekerheden, mede door de oorlog in Oekraïne zijn voorspellingen nog moeilijker te maken. Het risico dat alle onzekerheid leidt tot een omslag in de economie blijft aanwezig.

Toelichting

- Het CPB benoemt dat onderliggend aan de bbp-groei het beeld begint te kantelen. De oorlog in Oekraïne en de verstoringen door de coronacrisis hebben geleid tot een scherp opgelopen inflatie. Vooral de zeer snel gestegen energieprijzen raken een groeiend aantal huishoudens in de portemonnee nu steeds meer energiecontracten worden aangepast. Hierdoor komt de consumptiegroei de komende kwartalen tot stilstand. De inflatie en de daarmee gepaard gaande onzekerheid, en ook de renteverhogingen door centrale banken om de inflatie te beteugelen, remmen wereldwijd de economische groei.
- Het CPB raamt voor 2022 de werkloosheid op 3,4% en voor 2023 op 3,9%. Er wordt dus een kleine toename in werkloosheid verwacht tussen 2022 en 2023, wat deels verklaard kan worden doordat juist meer mensen zich aanbieden op de arbeidsmarkt. Maar ten opzichte van de vorige raming gaat het CPB uit van verbetering van de werkgelegenheid in beide jaren. Echter, beide getallen zijn historisch bezien erg laag en naar beneden bijgesteld ten opzichte van de ramingen in de CEP eerder dit jaar.
- Het CPB geeft aan dat de reden voor het lage verwachting van de contractloonstijging ligt aan de veronderstelling van het CPB dat werkgevers

enige terughoudendheid voelen in loononderhandelingen omdat het economisch beeld onzeker is en omdat verschillen tussen bedrijven – ook binnen cao's – het lastig maken om generiek cao-loonbeleid te onderhandelen. Dit drukt de geraamde cao-loongroei. Wel raamt het CPB in de cMEV incidenteel loon hoger dan bij de CEP, namelijk 0,7% (cMEV) ten opzicht van 0,3% (CEP) voor 2023.

- Het CPB raamt een koopkrachtstijging van -6,8% in 2022 en +0,6% in 2023 ten opzichte van 2022. Het effect van de energietoeslag is zichtbaar doordat de koopkrachtverslechtering voor uitkeringsgerechtigden in 2022 relatief klein is (-2,1%). Het wegvallen van maatregelen leidt echter tot een relatief grote achteruitgang in 2023. Naast de mediane ontwikkeling is er veel spreiding binnen de verschillende groepen, zoals te zien in onderstaande tabel.

Tabel 2: Raming mediane koopkrachtonwikkeling per inkomensgroep

Inkomensgroep	***2022***	***2023***
1e (<= 116% WML)	-5,4%	+0,5%
2e (116% - 187% WML)	-6,8%	+0,9%
3e (187% – 286% WML)	-6,8%	+0,7%
4e (286% - 422% WML)	-6,8%	+0,6%
5e (>422% WML)	-6,8%	+0,2%

Spreeklijn CPB-raming en augustusbesluitvorming voor MR 19 augustus

Aanleiding

Normaal gesproken geeft MEZK een duiding van de cijfers van het CPB die vanochtend zijn gepubliceerd. Wij hebben begrepen dat zij dit niet doet. U kunt ten aanzien van het economisch beeld en de overheidsfinanciën onderstaande spreeklijn gebruiken voor in de MR.

Spreeklijn

- We hebben in Nederland op dit moment te maken met historisch slechte koopkrachtcijfers. Die worden vooral veroorzaakt door de torenhoge inflatie. Het CPB raamt deze op 9,9 procent voor 2022. Gemiddeld gaat de koopkracht van huishoudens er dit jaar met 6,8 procent op achteruit. Gelukkig lijkt het beeld voor 2023 beter.
- De koopkrachteffecten verschillen sterk. Vooral de lagere inkomensgroepen gaan erop achteruit. Het kabinet wil gerichte maatregelen nemen om kwetsbare groepen tegemoet te komen.
- Tegelijkertijd hebben we ook te maken met een economie die er nog steeds goed voor staat. De groei van de economie is voor dit jaar zelfs naar boven bijgesteld, als gevolg van de hoge groei in het tweede kwartaal.
- De Nederlandse economie kwam sterk uit de coronacrisis met lage werkloosheid en dit lijkt aan te houden. De werkloosheid loopt volgend jaar iets op (ook doordat meer mensen zich aanbieden), maar blijft historisch gezien laag.
- Een hoge economische groei en hoge winsten geven ruimte voor werkgevers om lonen te laten stijgen. Dit is nog niet terug te zien in de raming van het CPB, dat de loonraming niet heeft bijgesteld ten opzichte van een eerdere raming dit jaar. Maar loonstijging is gewenst, gezien de koopkrachtdaling en de aanhoudende arbeidsmarktkrapte.
- De overheidsfinanciën staan er beter voor in de raming van het CPB, mede door meevallende belastinginkomsten en gasbaten. Momenteel wordt het effect van deze nieuwe CPB-cijfers op de overheidsfinanciën doorgerekend. De doorwerking op uitgavenplafonds en het inkomstenkader is leidend voor de besluitvorming.
- Deze raming kent veel onzekerheden, mede door de oorlog in Oekraïne zijn voorspellingen nog moeilijker te maken. Het risico dat alle onzekerheid leidt tot een omslag in de economie blijft aanwezig. Zo is er aan de uitgavenkant een incidentele meevaller bij de gasbaten. Daartegenover staat een structurele tegenvaller bij de rente-uitgaven. Het gaat naar huidige inzichten om structureel € 1,1 miljard vanaf 2023 op basis van verwachte bijstelling CPB van de rente in 2023. Deze tegenvaller dient te worden gedekt. Naar verwachting zal de rente in het voorjaar ook voor latere jaren opwaarts worden bijgesteld en loopt de tegenvaller verder op tot € 5 miljard en wellicht meer in 2027.

- Met de huidige onzekerheid in de economische vooruitzichten is het daarom verstandig om de financiële weerbaarheid van kwetsbare huishoudens te vergroten en daarbij de rekening niet door te schuiven naar toekomstige generaties.
- Voor eventuele maatregelen zal dus dekking gevonden moeten worden en is het belangrijk om vast te houden aan trendmatig begrotingsbeleid. Tegenover extra uitgaven of lastenverlagingen zullen vermindering van andere uitgaven of verhoging van de lasten staan. Voorstellen voor extra uitgaven of lastenverlaging moeten uiteraard worden gedekt. Hierbij

geldt dat inzet van meevallers uit het CPB beeld (bijv gasbaten) zullen leiden tot een verslechtering van het EMU saldo.

- Besluitvorming over koopkracht en dekking daarvoor zal de aankomende week plaatsvinden. Uiterlijk komende vrijdag zal hierover besloten worden waarbij de maatregelen worden aangekondigd in de aankomende Miljoenennota bij Prinsjesdag.

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER INFORMATIE
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Meerjarenraming cMEV 2022

Datum
23 augustus 2022

Notanummer
2022-0000211216

Bijlagen
geen

Aanleiding

Het Centraal Planbureau (CPB) heeft afgelopen vrijdag de cMEV-raming gepubliceerd. Deze bevat actuele macro-economische cijfers voor 2022 en 2023. In deze nota informeren we u over de meerjarige doorwerking hiervan op de overheidsfinanciën en over onze raming van het EMU-saldo en de EMU-schuld.

Kernpunten

- Ten opzichte van Voorjaarsnota 2022 verbetert het EMU-saldo in onze raming voor 2022 met 1,3 procentpunt naar -2,1 procent van het bbp. In 2023 verbetert het saldo beperkt met 0,1 procentpunt naar -2,4 procent. Het saldo ontwikkelt zich naar -1,9 procent in 2027. De EMU-schuld daalt eind 2023 naar 49,5 procent bbp.
- Deze verbetering is hoofdzakelijk het gevolg van gestegen belasting- en premieontvangsten. De toename van de ontvangsten is grotendeels gevolg van de verbeterde economische groei in de eerste helft van 2022 en de gestegen inflatie. Door automatische stabilisatie bewegen de inkomsten mee met de conjunctuur. Dat is economisch optimaal. In het trendmatig begrotingsbeleid kunnen deze meevallers dus niet ingezet worden voor extra uitgaven of lastenverlichting (net zo min als tegenvallers leiden tot lastenverzwaring of bezuinigingen).
- Ten opzichte van het CPB raamt het kabinet een slechter EMU-saldo voor 2022 en 2023. Dit komt voornamelijk doordat de gasbatenmeevaller wel meeloopt bij het CPB, maar nog niet in de kabinetscijfers. Verder veronderstelt het CPB dat een deel van de reguliere uitgaven en een deel van de intensiveringen uit het CA niet tot besteding komt dit en volgend jaar, hoofdzakelijk vanwege vertraging (6 mld. in 2022 en 10 mld. in 2023). Een groot deel van deze uitgaven zal in latere jaren alsnog tot besteding komen.
- De verbetering van het saldo toont hoe volatiel deze indicator is. Binnen het uitgavenbeeld ontstaat incidentele budgettaire ruimte via de gasbatenmeevaller. Onderliggend en structureel is hier verder geen sprake van:
    - Het CPB verwacht dat de economie sneller afkoelt dan in de raming van maart en dat de meevallers die zij ramen incidenteel van aard zijn (gasbaten en onderuitputting).
    - Inflatie zorgt op korte termijn voor hogere belastinginkomsten, maar met enige vertraging ook voor hogere uitgaven door de indexatie van de begrotingen.

    - Hogere inflatie is weliswaar goed voor de schuldquote, maar leidt ook tot extra budgettaire problematiek (koopkracht, rente).
    - We hebben voor 2024 en verder gerekend met de macro-economische uitgangspunten uit de CEP-raming van afgelopen maart. Dat is daarmee onze best guess, maar het is wel met grote onzekerheden omgeven. Dat zullen we ook benadrukken in de Miljoenennota.
- In ramingen gaan we altijd uit van een geleidelijke afkoeling, maar de kans op een economische omslag blijft onverminderd aanwezig. Het CPB voorziet bijvoorbeeld al een afname van de consumptie.
- Het oordeel over de ontwikkeling van de overheidsfinanciën is niet wezenlijk veranderd door de nieuwe raming, zoals boven beschreven. Hoewel saldo en schuld er optisch beter voor staan, begeven we ons nog steeds op de rand van wat budgettair verantwoord is. De verbetering heeft incidentele oorzaken en de onzekerheden in de economie, en daarmee de ontwikkeling van de overheidsfinanciën, blijven aanwezig.
- In onze raming zijn de maatregelen die op tafel liggen in de augustusbesluitvorming nog niet verwerkt. Ook is de meevaller op de gasbaten niet in deze raming meegenomen (wel in die van het CPB). Daarnaast is de verwachte oploop in de rente-uitgaven na 2023 niet verwerkt in onze raming omdat het CPB enkel nieuwe rentestanden tot 2023 levert.
- Met betrekking tot de onderuitputting is het de ambitie van het kabinet dat middelen wel degelijk uit worden gegeven. Wel wordt het kasritme en onderuitputting kritisch bezien.

Toelichting

- Tabel 1 toont de ontwikkeling van het EMU-saldo sinds Voorjaarsnota 2022.
- De cMEV bevat alleen nieuwe cijfers voor 2022 en 2023. Voor de raming voor jaren 2024 tot en met 2027 zijn de uitgangspunten uit de CEP-raming van afgelopen voorjaar gebruikt.
- De verbetering van het EMU-saldo komt hoofdzakelijk door meevallers op de geraamde belasting- en premieontvangsten. De toename van de ontvangsten is grotendeels gevolg van de verbeterde economische groei in de eerste helft van 2022 en de gestegen inflatie. U ontvangt de reguliere maandrapportage over de inkomsten separaat van AFEP.
- Aan de uitgavenkant leidt de doorrekening van de cMEV tot mee- en tegenvallers. De lager geraamde werkloosheid leidt tot lagere uitgaven aan WW en bijstand. Ook is er een neerwaartse bijstelling in de coronasteun voor de NOW. Hier tegenover staan hogere rente-uitgaven voor de financiering van de staatsschuld, hogere uitgaven m.b.t. Oekraïne, en hogere reserveringen voor de indexatie van de begrotingen voor de loon- en prijsontwikkeling vanaf 2023.
- Bij Voorjaarsnota zijn de begrotingen reeds gecompenseerd voor de loon- en prijsbijstelling in 2022. De inflatie is sindsdien opgelopen, maar de departementen worden voor de inflatie in 2022 niet meer automatisch gecompenseerd. Effectief leidt dit tot een structurele verbetering van het saldo (inkomsten stijgen wel volledig mee met de prijzen, maar de uitgaven niet).

Tabel 1. Ontwikkeling EMU-saldo sinds de voorjaarsnota (raming Financiën)

In procenten bbp, + = overschot	2022	2023	2024	2025	2026	2027
EMU-saldo Voorjaarsnota 2022	**-3,4%**	**-2,5%**	**-2,6%**	**-3,0%**	**-2,7%**	**-2,7%**
Noemereffect (ontwikkeling bbp)	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Belasting- en premie-inkomsten	1,2%	0,7%	0,9%	1,0%	1,1%	1,2%
Nood- en steunmaatregelen corona	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Plafondrelevante mutaties	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
Loon- en prijsontwikkeling uitgaven	0,0%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,4%
Niet-beleidsmatige mutaties WW en Bijstand	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Overige uitgavenmutaties met plafondcorrectie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Oekraïnemiddelen buiten het plafond	0,0%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Overige niet-plafondrelevante uitgaven en correcties van het EMU-saldo	-0,0%	0,0%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
EMU-saldo decentrale overheden	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
EMU-saldo Augustusbrief 2022	**-2,1%**	**-2,4%**	**-2,3%**	**-2,5%**	**-2,0%**	**-1,9%**
EMU-schuld Augustusbrief 2022	**50,0%**	**49,5%**	**49,8%**	**50,4%**	**50,7%**	**50,9%**

Vergelijking met raming CPB

- In de cMEV raamt het CPB zelf ook het saldo en de schuld. De ramingen van het CPB verschillen met die van het kabinet, zie tabel 2. Dat is gebruikelijk, al zijn de verschillen deze keer relatief groot.
- Dit komt allereerst doordat wij de gasbatenmeevaller nog niet verwerkt hebben in onze raming omdat deze nog onderdeel uitmaakt van de augustusbesluitvorming.
- Daarnaast veronderstelt het CPB dat een deel van de reguliere rijksuitgaven en van de intensiveringen uit het coalitieakkoord, de Voorjaarsnota en het Nationaal Programma Onderwijs niet tot besteding komen dit en volgend jaar, hoofdzakelijk vanwege vertraging. Het CPB schuift deze uitgaven door naar latere jaren, waardoor er een verschil optreedt in de saldoramingen van het CPB en Financiën. Dit betreft ca. 6 mld. in 2022 en 10 mld. in 2023, waarbij het CPB verwacht dat deze middelen pas na 2023 tot besteding komen.

Tabel 2. Ramingsverschil CPB en kabinet

In procenten bbp	2022	2023
EMU-saldo kabinet	-2,1%	-2,4%
EMU-saldo CPB	-0,9%	-1,1%
Verschil	**-1,1%**	**-1,2%**
EMU-schuld kabinet	50,0%	49,5%
EMU-schuld CPB	48,8%	47,1%
Verschil	**1,2%**	**2,4%**

Communicatie
Niet van toepassing

Politiek/bestuurlijke context
Niet van toepassing

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ahu_08-2022

Ministerie van Financiën

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

HEDEN
TER INFORMATIE
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

nota

Meerjarenraming cMEV 2022

Datum
23 augustus 2022

Notanummer
2022-0000211216

Bijlagen
geen

Aanleiding

Het Centraal Planbureau (CPB) heeft afgelopen vrijdag de cMEV-raming gepubliceerd. Deze bevat actuele macro-economische cijfers voor 2022 en 2023. In deze nota informeren we u over de meerjarige doorwerking hiervan op de overheidsfinanciën en over onze raming van het EMU-saldo en de EMU-schuld.

Kernpunten

- Ten opzichte van Voorjaarsnota 2022 verbetert het EMU-saldo in onze raming voor 2022 met 1,3 procentpunt naar -2,1 procent van het bbp. In 2023 verbetert het saldo beperkt met 0,1 procentpunt naar -2,4 procent. Het saldo ontwikkelt zich naar -1,9 procent in 2027. De EMU-schuld daalt eind 2023 naar 49,5 procent bbp.
- Deze verbetering is hoofdzakelijk het gevolg van gestegen belasting- en premieontvangsten. De toename van de ontvangsten is grotendeels gevolg van de verbeterde economische groei in de eerste helft van 2022 en de gestegen inflatie. Door automatische stabilisatie bewegen de inkomsten mee met de conjunctuur. Dat is economisch optimaal. In het trendmatig begrotingsbeleid kunnen deze meevallers dus niet ingezet worden voor extra uitgaven of lastenverlichting (net zo min als tegenvallers leiden tot lastenverzwaring of bezuinigingen).
- Ten opzichte van het CPB raamt het kabinet een slechter EMU-saldo voor 2022 en 2023. Dit komt voornamelijk doordat de gasbatenmeevaller wel meeloopt bij het CPB, maar nog niet in de kabinetscijfers. Verder veronderstelt het CPB dat een deel van de reguliere uitgaven en een deel van de intensiveringen uit het CA niet tot besteding komt dit en volgend jaar, hoofdzakelijk vanwege vertraging (6 mld. in 2022 en 10 mld. in 2023). Een groot deel van deze uitgaven zal in latere jaren alsnog tot besteding komen.
- De verbetering van het saldo toont hoe volatiel deze indicator is. Binnen het uitgavenbeeld ontstaat incidentele budgettaire ruimte via de gasbatenmeevaller. Onderliggend en structureel is hier verder geen sprake van:
    - Het CPB verwacht dat de economie sneller afkoelt dan in de raming van maart en dat de meevallers die zij ramen incidenteel van aard zijn (gasbaten en onderuitputting).
    - Inflatie zorgt op korte termijn voor hogere belastinginkomsten, maar met enige vertraging ook voor hogere uitgaven door de indexatie van de begrotingen.

    - Hogere inflatie is weliswaar goed voor de schuldquote, maar leidt ook tot extra budgettaire problematiek (koopkracht, rente).
    - We hebben voor 2024 en verder gerekend met de macro-economische uitgangspunten uit de CEP-raming van afgelopen maart. Dat is daarmee onze best guess, maar het is wel met grote onzekerheden omgeven. Dat zullen we ook benadrukken in de Miljoenennota.
- In ramingen gaan we altijd uit van een geleidelijke afkoeling, maar de kans op een economische omslag blijft onverminderd aanwezig. Het CPB voorziet bijvoorbeeld al een afname van de consumptie.
- Het oordeel over de ontwikkeling van de overheidsfinanciën is niet wezenlijk veranderd door de nieuwe raming, zoals boven beschreven. Hoewel saldo en schuld er optisch beter voor staan, begeven we ons nog steeds op de rand van wat budgettair verantwoord is. De verbetering heeft incidentele oorzaken en de onzekerheden in de economie, en daarmee de ontwikkeling van de overheidsfinanciën, blijven aanwezig.
- In onze raming zijn de maatregelen die op tafel liggen in de augustusbesluitvorming nog niet verwerkt. Ook is de meevaller op de gasbaten niet in deze raming meegenomen (wel in die van het CPB). Daarnaast is de verwachte oploop in de rente-uitgaven na 2023 niet verwerkt in onze raming omdat het CPB enkel nieuwe rentestanden tot 2023 levert.
- Met betrekking tot de onderuitputting is het de ambitie van het kabinet dat middelen wel degelijk uit worden gegeven. Wel wordt het kasritme en onderuitputting kritisch bezien.

Toelichting

- Tabel 1 toont de ontwikkeling van het EMU-saldo sinds Voorjaarsnota 2022.
- De cMEV bevat alleen nieuwe cijfers voor 2022 en 2023. Voor de raming voor jaren 2024 tot en met 2027 zijn de uitgangspunten uit de CEP-raming van afgelopen voorjaar gebruikt.
- De verbetering van het EMU-saldo komt hoofdzakelijk door meevallers op de geraamde belasting- en premieontvangsten. De toename van de ontvangsten is grotendeels gevolg van de verbeterde economische groei in de eerste helft van 2022 en de gestegen inflatie. U ontvangt de reguliere maandrapportage over de inkomsten separaat van AFEP.
- Aan de uitgavenkant leidt de doorrekening van de cMEV tot mee- en tegenvallers. De lager geraamde werkloosheid leidt tot lagere uitgaven aan WW en bijstand. Ook is er een neerwaartse bijstelling in de coronasteun voor de NOW. Hier tegenover staan hogere rente-uitgaven voor de financiering van de staatsschuld, hogere uitgaven m.b.t. Oekraïne, en hogere reserveringen voor de indexatie van de begrotingen voor de loon- en prijsontwikkeling vanaf 2023.
- Bij Voorjaarsnota zijn de begrotingen reeds gecompenseerd voor de loon- en prijsbijstelling in 2022. De inflatie is sindsdien opgelopen, maar de departementen worden voor de inflatie in 2022 niet meer automatisch gecompenseerd. Effectief leidt dit tot een structurele verbetering van het saldo (inkomsten stijgen wel volledig mee met de prijzen, maar de uitgaven niet).

Tabel 1. Ontwikkeling EMU-saldo sinds de voorjaarsnota (raming Financiën)

In procenten bbp, + = overschot	2022	2023	2024	2025	2026	2027
EMU-saldo Voorjaarsnota 2022	**-3,4%**	**-2,5%**	**-2,6%**	**-3,0%**	**-2,7%**	**-2,7%**
Noemereffect (ontwikkeling bbp)	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Belasting- en premie-inkomsten	1,2%	0,7%	0,9%	1,0%	1,1%	1,2%
Nood- en steunmaatregelen corona	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Plafondrelevante mutaties	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
Loon- en prijsontwikkeling uitgaven	0,0%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,4%
Niet-beleidsmatige mutaties WW en Bijstand	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Overige uitgavenmutaties met plafondcorrectie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Oekraïnemiddelen buiten het plafond	0,0%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Overige niet-plafondrelevante uitgaven en correcties van het EMU-saldo	-0,0%	0,0%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
EMU-saldo decentrale overheden	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
EMU-saldo Augustusbrief 2022	**-2,1%**	**-2,4%**	**-2,3%**	**-2,5%**	**-2,0%**	**-1,9%**
EMU-schuld Augustusbrief 2022	**50,0%**	**49,5%**	**49,8%**	**50,4%**	**50,7%**	**50,9%**

Vergelijking met raming CPB

- In de cMEV raamt het CPB zelf ook het saldo en de schuld. De ramingen van het CPB verschillen met die van het kabinet, zie tabel 2. Dat is gebruikelijk, al zijn de verschillen deze keer relatief groot.
- Dit komt allereerst doordat wij de gasbatenmeevaller nog niet verwerkt hebben in onze raming omdat deze nog onderdeel uitmaakt van de augustusbesluitvorming.
- Daarnaast veronderstelt het CPB dat een deel van de reguliere rijksuitgaven en van de intensiveringen uit het coalitieakkoord, de Voorjaarsnota en het Nationaal Programma Onderwijs niet tot besteding komen dit en volgend jaar, hoofdzakelijk vanwege vertraging. Het CPB schuift deze uitgaven door naar latere jaren, waardoor er een verschil optreedt in de saldoramingen van het CPB en Financiën. Dit betreft ca. 6 mld. in 2022 en 10 mld. in 2023, waarbij het CPB verwacht dat deze middelen pas na 2023 tot besteding komen.

Tabel 2. Ramingsverschil CPB en kabinet

In procenten bbp	2022	2023
EMU-saldo kabinet	-2,1%	-2,4%
EMU-saldo CPB	-0,9%	-1,1%
Verschil	**-1,1%**	**-1,2%**
EMU-schuld kabinet	50,0%	49,5%
EMU-schuld CPB	48,8%	47,1%
Verschil	**1,2%**	**2,4%**

Communicatie
Niet van toepassing

Politiek/bestuurlijke context
Niet van toepassing

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER INFORMATIE
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Meerjarenraming cMEV 2022

Datum
23 augustus 2022

Notanummer
2022-0000211216

Bijlagen
geen

Aanleiding

Het Centraal Planbureau (CPB) heeft afgelopen vrijdag de cMEV-raming gepubliceerd. Deze bevat actuele macro-economische cijfers voor 2022 en 2023. In deze nota informeren we u over de meerjarige doorwerking hiervan op de overheidsfinanciën en over onze raming van het EMU-saldo en de EMU-schuld.

Kernpunten

- Ten opzichte van Voorjaarsnota 2022 verbetert het EMU-saldo in onze raming voor 2022 met 1,3 procentpunt naar -2,1 procent van het bbp. In 2023 verbetert het saldo beperkt met 0,1 procentpunt naar -2,4 procent. Het saldo ontwikkelt zich naar -1,9 procent in 2027. De EMU-schuld daalt eind 2023 naar 49,5 procent bbp.
- Deze verbetering is hoofdzakelijk het gevolg van gestegen belasting- en premieontvangsten. De toename van de ontvangsten is grotendeels gevolg van de verbeterde economische groei in de eerste helft van 2022 en de gestegen inflatie. Door automatische stabilisatie bewegen de inkomsten mee met de conjunctuur. Dat is economisch optimaal. In het trendmatig begrotingsbeleid kunnen deze meevallers dus niet ingezet worden voor extra uitgaven of lastenverlichting (net zo min als tegenvallers leiden tot lastenverzwaring of bezuinigingen).
- Ten opzichte van het CPB raamt het kabinet een slechter EMU-saldo voor 2022 en 2023. Dit komt voornamelijk doordat de gasbatenmeevaller wel meeloopt bij het CPB, maar nog niet in de kabinetscijfers. Verder veronderstelt het CPB dat een deel van de reguliere uitgaven en een deel van de intensiveringen uit het CA niet tot besteding komt dit en volgend jaar, hoofdzakelijk vanwege vertraging (6 mld. in 2022 en 10 mld. in 2023). Een groot deel van deze uitgaven zal in latere jaren alsnog tot besteding komen.
- De verbetering van het saldo toont hoe volatiel deze indicator is. Binnen het uitgavenbeeld ontstaat incidentele budgettaire ruimte via de gasbatenmeevaller. Onderliggend en structureel is hier verder geen sprake van:
  - Het CPB verwacht dat de economie sneller afkoelt dan in de raming van maart en dat de meevallers die zij ramen incidenteel van aard zijn (gasbaten en onderuitputting).
  - Inflatie zorgt op korte termijn voor hogere belastinginkomsten, maar met enige vertraging ook voor hogere uitgaven door de indexatie van de begrotingen.

29.08.22

    - Hogere inflatie is weliswaar goed voor de schuldquote, maar leidt ook tot extra budgettaire problematiek (koopkracht, rente).
    - We hebben voor 2024 en verder gerekend met de macro-economische uitgangspunten uit de CEP-raming van afgelopen maart. Dat is daarmee onze best guess, maar het is wel met grote onzekerheden omgeven. Dat zullen we ook benadrukken in de Miljoenennota.
- In ramingen gaan we altijd uit van een geleidelijke afkoeling, maar de kans op een economische omslag blijft onverminderd aanwezig. Het CPB voorziet bijvoorbeeld al een afname van de consumptie.
- Het oordeel over de ontwikkeling van de overheidsfinanciën is niet wezenlijk veranderd door de nieuwe raming, zoals boven beschreven. Hoewel saldo en schuld er optisch beter voor staan, begeven we ons nog steeds op de rand van wat budgettair verantwoord is. De verbetering heeft incidentele oorzaken en de onzekerheden in de economie, en daarmee de ontwikkeling van de overheidsfinanciën, blijven aanwezig.
- In onze raming zijn de maatregelen die op tafel liggen in de augustusbesluitvorming nog niet verwerkt. Ook is de meevaller op de gasbaten niet in deze raming meegenomen (wel in die van het CPB). Daarnaast is de verwachte oploop in de rente-uitgaven na 2023 niet verwerkt in onze raming omdat het CPB enkel nieuwe rentestanden tot 2023 levert.
- Met betrekking tot de onderuitputting is het de ambitie van het kabinet dat middelen wel degelijk uit worden gegeven. Wel wordt het kasritme en onderuitputting kritisch bezien.

Toelichting

- Tabel 1 toont de ontwikkeling van het EMU-saldo sinds Voorjaarsnota 2022.
- De cMEV bevat alleen nieuwe cijfers voor 2022 en 2023. Voor de raming voor jaren 2024 tot en met 2027 zijn de uitgangspunten uit de CEP-raming van afgelopen voorjaar gebruikt.
- De verbetering van het EMU-saldo komt hoofdzakelijk door meevallers op de geraamde belasting- en premieontvangsten. De toename van de ontvangsten is grotendeels gevolg van de verbeterde economische groei in de eerste helft van 2022 en de gestegen inflatie. U ontvangt de reguliere maandrapportage over de inkomsten separaat van AFEP.
- Aan de uitgavenkant leidt de doorrekening van de cMEV tot mee- en tegenvallers. De lager geraamde werkloosheid leidt tot lagere uitgaven aan WW en bijstand. Ook is er een neerwaartse bijstelling in de coronasteun voor de NOW. Hier tegenover staan hogere rente-uitgaven voor de financiering van de staatsschuld, hogere uitgaven m.b.t. Oekraïne, en hogere reserveringen voor de indexatie van de begrotingen voor de loon- en prijsontwikkeling vanaf 2023.
- Bij Voorjaarsnota zijn de begrotingen reeds gecompenseerd voor de loon- en prijsbijstelling in 2022. De inflatie is sindsdien opgelopen, maar de departementen worden voor de inflatie in 2022 niet meer automatisch gecompenseerd. Effectief leidt dit tot een structurele verbetering van het saldo (inkomsten stijgen wel volledig mee met de prijzen, maar de uitgaven niet).

Tabel 1. Ontwikkeling EMU-saldo sinds de voorjaarsnota (raming Financiën)

In procenten bbp, + = overschot	2022	2023	2024	2025	2026	2027
EMU-saldo Voorjaarsnota 2022	**-3,4%**	**-2,5%**	**-2,6%**	**-3,0%**	**-2,7%**	**-2,7%**
Noemereffect (ontwikkeling bbp)	0,0%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%	0,1%
Belasting- en premie-inkomsten	1,2%	0,7%	0,9%	1,0%	1,1%	1,2%
Nood- en steunmaatregelen corona	0,2%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Plafondrelevante mutaties	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
Loon- en prijsontwikkeling uitgaven	0,0%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,4%	-0,4%
Niet-beleidsmatige mutaties WW en Bijstand	0,1%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Overige uitgavenmutaties met plafondcorrectie	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Oekraïnemiddelen buiten het plafond	0,0%	-0,1%	-0,1%	0,0%	0,0%	0,0%
Overige niet-plafondrelevante uitgaven en correcties van het EMU-saldo	-0,0%	0,0%	-0,2%	-0,1%	-0,1%	-0,1%
EMU-saldo decentrale overheden	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
EMU-saldo Augustusbrief 2022	**-2,1%**	**-2,4%**	**-2,3%**	**-2,5%**	**-2,0%**	**-1,9%**
EMU-schuld Augustusbrief 2022	**50,0%**	**49,5%**	**49,8%**	**50,4%**	**50,7%**	**50,9%**

Vergelijking met raming CPB

- In de cMEV raamt het CPB zelf ook het saldo en de schuld. De ramingen van het CPB verschillen met die van het kabinet, zie tabel 2. Dat is gebruikelijk, al zijn de verschillen deze keer relatief groot.
- Dit komt allereerst doordat wij de gasbatenmeevaller nog niet verwerkt hebben in onze raming omdat deze nog onderdeel uitmaakt van de augustusbesluitvorming.
- Daarnaast veronderstelt het CPB dat een deel van de reguliere rijksuitgaven en van de intensiveringen uit het coalitieakkoord, de Voorjaarsnota en het Nationaal Programma Onderwijs niet tot besteding komen dit en volgend jaar, hoofdzakelijk vanwege vertraging. Het CPB schuift deze uitgaven door naar latere jaren, waardoor er een verschil optreedt in de saldoramingen van het CPB en Financiën. Dit betreft ca. 6 mld. in 2022 en 10 mld. in 2023, waarbij het CPB verwacht dat deze middelen pas na 2023 tot besteding komen.

Tabel 2. Ramingsverschil CPB en kabinet

In procenten bbp	2022	2023
EMU-saldo kabinet	-2,1%	-2,4%
EMU-saldo CPB	-0,9%	-1,1%
Verschil	**-1,1%**	**-1,2%**
EMU-schuld kabinet	50,0%	49,5%
EMU-schuld CPB	48,8%	47,1%
Verschil	**1,2%**	**2,4%**

Communicatie
Niet van toepassing

Politiek/bestuurlijke context
Niet van toepassing

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

TERSTOND TER ADVISERING
Aan
de minister
de staatssecretaris Fiscaliteit en Belastingdienst

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

Datum
25 augustus 2022

Notanummer
2022-0000212699

Bijlagen
geen

nota

Verzoek aanvullende budgettaire ruimte

Vraag
U heeft gevraagd of er een redeneerlijn is om 5 miljard extra ruimte uit het saldo te halen bovenop de 12,9 miljard (waarvan 11 miljard voor koopkracht, 1 mld GF/PF en 0,9 mld asiel) gedekte budgettaire ruimte die gisteren met u is besproken.

Antwoord
- Binnen het uitgaven- en lastenkader is deze ruimte niet beschikbaar. De 5 miljard ruimte gaat daarmee ten laste van het saldo.
- Vanuit het trendmatig begrotingsbeleid is er geen inhoudelijke grond voor dekking uit het EMU-saldo. Omgekeerd zou dit immers ook betekenen dat een tegenvallend EMU saldo zou leiden tot een dekkingsopgave.
- Wat ons betreft is het risico groot dat met dekking uit het EMU-saldo de begrotingsdiscipline verdwijnt. Het trendmatig begrotingsbeleid is naar onze mening noodzakelijk om (in onzekere tijden) een budgettair en politiek anker te behouden.
- Indien er voor deze optie wordt gekozen, is er geen inhoudelijke afbakening/begrenzing voor nu en in de toekomst. Daarbij leidt aanvullende dekking uit het EMU-saldo tot structureel hogere rentelasten waardoor de opgave voor komend voorjaar groter wordt.
- Mogelijk wordt opgebracht te redeneren vanuit EMU-saldoverbetering en/of -schuld van dit jaar ten opzichte van de Voorjaarsnota. De totale ruimte is dan groter dan 5 mld.
- Indien ervoor wordt gekozen 5 miljard extra uit het saldo te financieren, is ons voorstel om de taakstellende onderuitputting alleen voor 2022 te laten staan en niet voor 2022, 2023 en 2024. Dat betekent dat je ten opzichte van het voorstel van gisteren meer ten laste van het saldo brengt (2,6 miljard).
- Met deze route is het risico groot dat dekkingsmaatregelen uit het pakket (mijnbouwheffing, SDE-heffing) niet doorgaan omdat er immers ook een groot deel van het pakket dan ongedekt blijft. Dit leidt tot aanvullende belasting van het EMU-saldo van 3,3 miljard (2,8 en 0,5 miljard). Ook komen mogelijk andere discussies aan de uitgavenkant terug.

Communicatie
Niet van toepassing.

Politiek/bestuurlijke context
Niet van toepassing.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

TERSTOND TER ADVISERING
Aan
de minister
de staatssecretaris Fiscaliteit en Belastingdienst

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Verzoek aanvullende budgettaire ruimte

Datum
25 augustus 2022

Notanummer
2022-0000212699

Bijlagen
geen

Vraag
U heeft gevraagd of er een redeneerlijn is om 5 miljard extra ruimte uit het saldo te halen bovenop de 12,9 miljard (waarvan 11 miljard voor koopkracht, 1 mld GF/PF en 0,9 mld asiel) gedekte budgettaire ruimte die gisteren met u is besproken.

Antwoord
- Binnen het uitgaven- en lastenkader is deze ruimte niet beschikbaar. De 5 miljard ruimte gaat daarmee ten laste van het saldo.
- Vanuit het trendmatig begrotingsbeleid is er geen inhoudelijke grond voor dekking uit het EMU-saldo. Omgekeerd zou dit immers ook betekenen dat een tegenvallend EMU saldo zou leiden tot een dekkingsopgave.
- Wat ons betreft is het risico groot dat met dekking uit het EMU-saldo de begrotingsdiscipline verdwijnt. Het trendmatig begrotingsbeleid is naar onze mening noodzakelijk om (in onzekere tijden) een budgettair en politiek anker te behouden.
- Indien er voor deze optie wordt gekozen, is er geen inhoudelijke afbakening/begrenzing voor nu en in de toekomst. Daarbij leidt aanvullende dekking uit het EMU-saldo tot structureel hogere rentelasten waardoor de opgave voor komend voorjaar groter wordt.
- Mogelijk wordt opgebracht te redeneren vanuit EMU-saldoverbetering en/of -schuld van dit jaar ten opzichte van de Voorjaarsnota. De totale ruimte is dan groter dan 5 mld.
- Indien ervoor wordt gekozen 5 miljard extra uit het saldo te financieren, is ons voorstel om de taakstellende onderuitputting alleen voor 2022 te laten staan en niet voor 2022, 2023 en 2024. Dat betekent dat je ten opzichte van het voorstel van gisteren meer ten laste van het saldo brengt (2,6 miljard).
- Met deze route is het risico groot dat dekkingsmaatregelen uit het pakket (mijnbouwheffing, SDE-heffing) niet doorgaan omdat er immers ook een groot deel van het pakket dan ongedekt blijft. Dit leidt tot aanvullende belasting van het EMU-saldo van 3,3 miljard (2,8 en 0,5 miljard). Ook komen mogelijk andere discussies aan de uitgavenkant terug.

Communicatie
Niet van toepassing.

Politiek/bestuurlijke context
Niet van toepassing.

28.08.22 Helder & klopt allemaal, maar de meevallers (geraamd) 2022 zijn exponentieel hoog, zeker vs 2023 Ramij. Uitkraad voorzichtigheid Regels gebodden en staat maar het koopkrachtplaks is ook exponentieel groot. Inderdaad, binnen uitgaven kader alles met structureel ... dekken blijft! Pagina 1 van 2

cons

Mag niet gebeuren

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Ministerie van Financiën

AFGESCHERMD
HEDEN
TER BESLISSING
Aan

de minister

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Oplegnota Miljoenennota 2023 + aanbiedingsbrieven
Raad van State en Kabinet van de Koning

Datum
30 augustus 2022

Notanummer
2022-0000214995

Bijlagen
1. Aanbiedingsbrief MN 2023 RvS
2. Aanbiedingsbrief MN 2023 KvdK

Aanleiding

Wegens timing van besluitvorming was het niet mogelijk om de Miljoenennota 2023 op 31/8 aan te bieden aan het Kabinet van de Koning (KvdK) en de Raad van State (RvS). Gisteravond heeft de RvS ter vervanging de augustusbrief ontvangen.
Bijgaand ontvangt u de Miljoenennota voor akkoord om deze zo spoedig mogelijk aan te bieden.

Beslispunt

- Bent u akkoord met de gewijzigde passages naar aanleiding van de MR 26/8 en augustusbesluitvorming van MR 31/8?
- Bent u akkoord met de toonzetting augustusbesluitvorming (H2) en vermogen (H3.1)?
- Diverse technische en cijfermatige aanpassingen (tevens voor de miljoenennota bijlagen) volgen nog, zoals de standen van de uitgavenplafonds en het inkomstenkader. Bent u ermee akkoord dat wij deze technische punten z.s.m. verwerken en vervolgens verzenden aan RvS? Het CPB gaat de besluitvorming nog doorrekenen en de definitieve MEV vaststellen. Deze cijfers worden vervolgens ook nog verwerkt in de definitieve Miljoenennota.

Verzoek

- U wordt verzocht de twee bijgevoegde aanbiedingsbrieven te ondertekenen.

Toelichting

- Gewijzigde passages betreffen:
  - Inkomenseffecten (p. 20)
  - Paragraaf 1.2 'analyse over economische en financiële stabiliteit EMU' is in lijn gebracht met de brief 2/9.
  - Paragraaf 2.2 Augustusbesluitvorming is nieuw ingevoegd (de tabel is nog niet actueel)
  - Paragraaf 2.4 'horizontale ontwikkeling inkomsten en lasten' is nieuw ingevoegd.
  - Paragraaf 3.1 vermogen is aangepast conform terugkoppeling MR.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.

-0-

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Raad van State
Persoonsgegevens
Postbus 20019
2500 EA Den Haag

Directie Begrotingszaken

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Inlichtingen

Persoonsgegevens

Ons kenmerk
2022-0000214924

Uw brief (kenmerk)

Datum
Betreft Aanbieding Miljoenennota 2023

Geachte Persoonsgegevens

Daartoe gemachtigd door de Ministerraad heb ik heden de Koning verzocht bij de Raad van State bovenvermeld concept van de Miljoenennota 2023 voor advies aanhangig te maken.

Tevens verzoek ik U om artikel 3.3, vijfde lid, onderdeel a, van de Wet open overheid toe te passen met betrekking tot het te publiceren advies van de Afdeling. De reden van dit beroep is artikel 3.3, vijfde lid, onderdeel b, van de Wet open overheid, dat de definitieve regeling van openbaarmaking van in dat artikel bedoelde voorstellen van wet en daarbij behorende stukken behelst.

Voor de leden van de Raad bied ik u het concept van de Miljoenennota 2023 vergezeld van de bijlagen aan.

Met het oog op de wenselijkheid dat deze nota op de derde dinsdag in september bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal wordt ingediend, zou ik het op prijs stellen indien deze aangelegenheid thans door uw college in studie wordt genomen.

Hoogachtend,

de minister van Financiën

S.A.M. Kaag

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Kabinet van de Koning
de Koning
Postbus 20016
2500 EA Den Haag

Directie Begrotingszaken

Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Persoonsgegevens

Ons kenmerk
2022-0000214903

Uw brief (kenmerk)

Bijlagen
2

Datum
Betreft Aanbieding Miljoenennota 2023

Daartoe gemachtigd door de Ministerraad veroorloof ik mij Uwe Majesteit bovenvermeld concept van de Miljoenennota 2023 aan te bieden. Het concept gaat vergezeld van een aantal bijlagen.

Ik moge U verzoeken het concept aan de Afdeling advisering van de Raad van State ter advisering voor te leggen en de Raad te machtigen zijn advies rechtstreeks aan mij te doen toekomen.

Tevens verzoek ik U om artikel 3.3, vijfde lid, onderdeel a, van de Wet open overheid toe te passen met betrekking tot het te publiceren advies van de Afdeling. De reden van dit beroep is artikel 3.3, vijfde lid, onderdeel b, van de Wet open overheid, dat de definitieve regeling van openbaarmaking van in dat artikel bedoelde voorstellen van wet en daarbij behorende stukken behelst.

Hoogachtend,

de minister van Financiën

S.A.M. Kaag

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESLISSING
Aan
de minister

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Samenvatting Miljoenennota

Datum
9 september 2022

Notanummer
2022-0000225254

Bijlagen
geen

Aanleiding
Er wordt momenteel hard gewerkt aan de Miljoenennota, waaronder de visuele samenvatting.

Beslispunten
Heeft u opmerkingen of wensen bij de visuele samenvatting?
Bijgevoegd treft u twee varianten van de visuele samenvatting, die verschillen in volgorde. Welke variant heeft uw voorkeur?

Kernpunten
- Variant 1 begint met brede welvaart, als basis van kabinetsbeleid, en laat daarna zien wat het kabinet doet.
- Variant 2 begint met de actualiteit (Oekraïne/inflatie en koopkracht).
- Bij variant 1 ligt dus meer de nadruk op verder vooruitkijken als kabinet, variant 2 probeert meer aan te sluiten bij de actualiteit.
- De cijfers worden nog geactualiseerd op basis van de MEV.
- De visual over koopkracht (staafdiagram) is onder voorbehoud van beschikbare data SZW.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

kopie

Ministerie van Financiën

HEDEN ter tekening
~~TER ADVISERING TBV GESPREK RVS EN BESLISSING~~
Aan
de minister

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

nota

Politiek hoor en wederhoor Raad van State

Datum
13 september 2022

Notanummer
2022-0000228090

Bijlagen
1. Kabinetsreactie September

Aanleiding

Aanstaande woensdag 14 september spreekt u om 13:00 uur met Persoonsgegevens Persoonsgegevens de Raad van State (hierna RvS), over het advies over de Miljoenennota 2023 en de Septemberrapportage begrotingstoezicht 2022. Met deze notitie bereiden wij u voor. Daarbij gaan wij apart in op 1) de beoordeling en op 2) het advies van de RvS.

Adviezen + beslispunt

- De RvS publiceert met Prinsjesdag twee adviezen:
  - **de Septemberrapportage** begrotingstoezicht, waarin de RvS in zijn functie als begrotingsautoriteit aangeeft of Nederland voldoet aan de nationale en Europese begrotingsregels;
    - de Septemberrapportage wordt formeel voorzien van een kabinetsreactie en ook opgenomen in deze rapportage, zie bijlage. **Indien u akkoord bent verzoeken wij u deze te ondertekenen, zodat we deze kunnen delen met RvS.**
  - **het advies bij de Miljoenennota**, wat een breder advies is over politiek en kabinetsbeleid. Dit advies wordt voorzien van een nader rapport dat ook met Prinsjesdag wordt gepubliceerd. Dit nader rapport ontvangt u later deze week ter ondertekening.
- In het **gesprek** kunt u met Persoonsgegevens de RvS beide adviezen bespreken. Daarnaast reageert u namens het kabinet schriftelijk op beide adviezen; deze reactie wordt samen met de adviezen op Prinsjesdag gepubliceerd.

Kernpunten

Het conceptrapport bespreekt een aantal thema's. Hieronder vindt u puntsgewijs een suggestie voor een gespreksvraag en appreciatie:

1. Septemberrapportage
   - Begrotingsproces en -regels
   - Houdbaarheid overheidsfinanciën
   - Aandachtspunten bij de kaders
   - Nakoming toezeggingen door regering
2. Advies over de Miljoenennota
3. Arbeidsmarkt

1) Septemberrapportage

a) Begrotingsproces en -regels

- De RvS waardeert de herziening van het begrotingsproces en adviseert om volgend jaar verder stappen te zetten in het naleven van de gemaakte begrotingsafspraken door meer tijd te nemen voor de besluitvorming.
- De overschrijding van het structureel saldo in 2022 en 2023 blijven zonder gevolgen door de activering van de zogenoemde ontsnappingsclausule van het SGP. De RvS benadrukt dat het belangrijk blijft om de ontwikkeling van de overheidsfinanciën nauwlettend te volgen en zich in te spannen om zich de houden aan de Europese begrotingsregels.
- De RvS geeft aan dat de kaders en de daarmee beleidsmatige begrenzing van de overheidsfinanciën vallen of staan met de discipline van zowel het kabinet als parlement om de kaders te respecteren en te handhaven. Trendmatig begrotingsbeleid dient gedurende de kabinetsperiode gehandhaafd te worden als budgettair anker.
- U kunt aangeven dat:
    - U erkent dat het wenselijk is om voor een pakket met de omvang van de afgelopen augustusbesluitvorming meer tijd te nemen om de gevolgen in kaart te brengen. Tegelijkertijd liet de het **historische grote koopkrachtverlies** het kabinet geen andere keuze. U kunt de RvS bedanken dat hij begrip toont voor de uitzonderlijke omstandigheden.
    - U de mening van de RvS deelt en de spanning met de Europese grenswaarden onderkent. In het coalitieakkoord heeft het kabinet echter bewust gekozen voor een ambitieuze investeringsagenda omdat u de risico's van een tijdelijke verslechtering van de overheidsfinanciën aanvaardbaar acht met oog op de urgentie van de investeringen.
    - Wat u betreft het trendmatig begrotingsbeleid een waardevol anker is. Het koopkrachtpakket leidt weliswaar tot een tijdelijke verslechtering van het EMU-saldo, maar is structureel gedekt en leidt tot een verbetering van het EMU-saldo op de middellange termijn.

b) Houdbaarheid overheidsfinanciën

- De RvS adviseert in het kader van de aanstaande vergrijzing – met naar verwachting aanzienlijke gevolgen voor de toekomstige overheidsfinanciën – om te sturen op langere beleidscycli dan vier jaar, bijvoorbeeld op 2030 en 2050.
- Daarnaast geeft de Afdeling in overweging de, te ontwikkelen, kernset van bredewelvaartsindicatoren in te richten op ten minste 2030 en 2050, en zo een basis te leggen voor een langeretermijn(beleids)cyclus.
- U kunt aangeven dat:
    - **U het belang van het monitoren van de lange termijn gevolgen voor de overheidsfinanciën onderschrijft**. Langere beleidscycli dan vier jaar zijn in zekere zin al werkzaam bij de klimaat- en transitiefondsen die lopen tot respectievelijk 2030 en 2035.
    - De ontwikkeling van de **kernset van bredewelvaartsindicatoren primair ligt bij de planbureaus.** U kunt aangeven dat u onderkent dat de grote maatschappelijke

opgaven zich niet beperken tot een vierjaarsperspectief. U kunt hierbij het pleidooi van de RvS dat de brede welvaartsindicatoren zich niet lenen voor continue sturing onderstrepen.

c) Aandachtspunten bij de kaders

- De RvS ziet het investeringsplafond als een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van de uitgaven. Hij adviseert daarbij om verdiepend in lijn met de aanbeveling van het IBO Publieke investeringen vooral in te gaan op de uitvoerbaarheid van voorgenomen beleid.
- Ook vindt de RvS het van belang om transparant te zijn over de te verwachten onderuitputting, gezien de cumulatieve € 4,7 miljard aan taakstellende onderuitputting voor het koopkrachtpakket.
- De RvS merkt op dat tijde van het opstellen van het concept-rapport de beleidsmatige lastenontwikkeling nog niet voorhanden was.
- U kunt aangeven dat:
    - **U zich aansluit bij het advies van de RvS**. De komende tijd worden de middelen vanuit de investeringsfondsen verder uitgewerkt in de begrotingsstukken.
    - U de geraamde taakstellende onderuitputting realistisch acht, mede gezien de historische ontwikkeling en de verwachtingen van het CPB. U gaat ervan uit dat de maatschappelijke doelen van de investeringsagenda niet in gevaar komen.
    - U zich tezamen met het kabinet de komende jaren zal inspannen om de beleidsmatige lastenontwikkeling tijdig te delen met de RvS. **De augustusbesluitvorming was vanwege de historische koopkrachtdaling buitengewoon complex.**

d) Nakoming toezeggingen door regering

- De RvS is positief over de toenemende aandacht brede welvaart in de Miljoenennota 2023. Ook hier adviseert de RvS om te komen tot een sociaal-economische structuuranalyse, zie onderdeel 2 (Advies Miljoenennota).

2) Advies Miljoenennota

- Het advies over de Miljoenennota is toegespitst op de aanbeveling om een sociaal-economische structuuranalyse onderdeel te maken van het Hervormingsprogramma dat jaarlijks in het voorjaar in het kader van het Europees Semester dient te worden opgesteld.
- In deze analyse moeten de verschillende grote uitdagingen waar we voor staan in samenhang worden besproken. Dit tezamen met een uiteenzetting van de verschillende componenten van de economische groei, de sterkten en zwaktes van onze economie en ten gunste van welke groepen de groei is gekomen. Een drietal elementen zou hierin terug moeten komen: de impact van EU-beleid, brede welvaart en de kwaliteit van overheidsuitgaven.
- U kunt aangeven dat er, zoals ook door de RvS wordt erkend, weer stappen gezet zijn in het verankeren van **brede welvaart**. Door jaarlijks te rapporteren over de brede welvaartsprioriteiten in de Miljoenennota, wordt een deel van de vraag van de RvS al ondervangen. U kunt aangeven dat u het Hervormingsprogramma graag gericht houdt op nieuw concreet beleid, en u daarom de voorkeur heeft om deze aanbeveling **verder op te pakken in de Miljoenennota van volgend jaar**.

3) Arbeidsmarkt (is ook onderdeel van het advies MN)
   - De RvS uit zijn **zorgen** over het effect van de **krapte op de arbeidsmarkt** op de uitvoerbaarheid van publieke diensten en noodzakelijke transities.
   - De RvS heeft enkele adviezen:
     - Houd bij voorgenomen beleid rekening met de arbeidsmarkteffecten. Bijvoorbeeld door de bestaande uitvoeringstoetsen uit te breiden met de arbeidsmarkteffecten.
     - Maak meer uren werken aantrekkelijk. Hierbij kijkt de RvS met name naar het aantrekkelijker maken van voltijds werken. Dit kan worden verbeterd via het belasting- en toeslagenstelsel, de kinderopvang, schooltijden, verlofregelingen en het verbeteren van de kwaliteit van werk. RvS noemt ook een meerurenbonus.
     - Ook bepleit de RvS gerichte loonsverhogingen, voor specifieke delen van de collectieve sector. Daarbij stellen ze de vraag of de modellen die de kabinetsbijdrage voor de loonruimte bepalen aan vernieuwing toe zijn.
   - U kunt aangeven dat:
     - U het meewegen van arbeidsmarkteffecten bij nieuw beleid een **interessante optie** vindt, hoewel dit in de praktijk ook moeilijk te ramen is. U kunt ook onderkennen dat stapeling van beleid, dat in de ogen van het kabinet noodzakelijk is, hieraan bijdraagt.
     - U daarom ook het belang ziet van het aantrekkelijk en praktisch mogelijk maken om meer uren te werken. Dat het kabinet hier oa door het aanvullend subsidiëren van kinderopvang hier een bijdrage aan levert en ook verdere stappen worden onderzocht.
     - Dit kabinet stelt meer middelen beschikbaar voor lonen in het primair onderwijs, defensie loongebouw en de arbeidsvoorwaarden politie.

-0-

Ministerie van Financiën

> Retouradres Postbus 20201 2500 EE Den Haag

Raad van State
Persoonsgegevens
Postbus 20019
2500 EA Den Haag

Directie Begrotingszaken
Korte Voorhout 7
2511 CW Den Haag
Postbus 20201
2500 EE Den Haag
www.rijksoverheid.nl

Persoonsgegevens

Ons kenmerk
2022-0000228078

Uw brief (kenmerk)

Datum
Betreft Reactie van de regering Septemberrapportage

Geachte Persoonsgegevens

Inleiding
Het kabinet dankt de Afdeling advisering van de Raad van State (hierna: de Afdeling) voor haar oordeel over de ontwikkeling van de overheidsfinanciën en in hoeverre deze ontwikkeling voldoet aan de regels uit het Stabiliteits- en Groeipact (SGP).

De septemberrapportage bespreekt de volgende punten, die hieronder stapsgewijs worden besproken en voorzien van een reactie namens het kabinet:

A.1. Begrotingsproces
A.2. Toets aan de Europese begrotingsregels
A.3. Toets aan de nationale begrotingsregels
A.4. Houdbaarheid van de overheidsfinanciën
A.5. Aandachtspunten bij de uitgavenkaders
A.6. Aandachtspunten bij het lastenkader
A.7. Nakomen van de door de regering eerder gedane toezeggingen

A1 Begrotingsproces
De Afdeling spreekt haar waardering uit voor de herziening van het begrotingsproces, zoals uiteengezet in de Kamerbrief van 13 april jl.[1] Wel adviseert de Afdeling om volgend jaar verdere stappen te zetten in het naleven van de gemaakte begrotingsafspraken. Er wordt opgemerkt in de Septemberraportage dat er in augustus in korte tijd een aanvullend pakket is samengesteld, met nog weinig zicht op de precieze gevolgen.

In de Kamerbrief over het begrotingsproces heeft het kabinet aangegeven dat het in augustus de besluitvorming op een zo actueel mogelijk economisch beeld wil baseren. Dat is bij de huidige inflatie en economische situatie zeker van belang. Vanwege het historisch grote koopkrachtverlies zag het kabinet zich genoodzaakt om in korte tijd een omvangrijk ondersteunend pakket samen te stellen. Het kabinet beaamt daarnaast dat het begrotingsbeleid gebaat is bij een goed proces en de strikte naleving van de afspraken en blijft zich hiervoor de komende jaren inzetten.

[1] Kamerbrief begrotingsproces | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

A2 Toets aan de Europese begrotingsregels

De Afdeling geeft aan dat de overschrijding van het structureel saldo in 2022 en 2023 zonder gevolgen blijft door de activering van de zogenoemde ontsnappingsclausule van het SGP. Wel geeft de Afdeling mee dat het, ondanks de algemene ontsnappingsclausule, belangrijk blijft om de ontwikkeling van de overheidsfinanciën nauwlettend te volgen en te beoordelen en zich in te spannen om zich de houden aan de Europese begrotingsregels.

Het kabinet deelt deze mening en onderkent de spanning met de Europese grenswaarden. In het coalitieakkoord heeft het kabinet bewust gekozen voor een ambitieuze investeringsagenda, waaronder het tegengaan van klimaatverandering, de aanpak van de stikstofcrisis en het investeren in de toekomstige welvaart via onderwijs en innovatie. De hoge kosten van deze investeringen zijn noodzakelijk om nog hogere kosten in de toekomst te voorkomen. Het kabinet acht de risico's van een tijdelijke verslechtering van de overheidsfinanciën aanvaardbaar met oog op de urgentie van de investeringen.

A3 Toets Nationale begrotingsregels

De Afdeling adviseert de regering om het trendmatig begrotingsbeleid gedurende de kabinetsperiode te handhaven als budgettair anker. Daarbij wordt gesteld dat de kaders en de daarmee beleidsmatige begrenzing van de overheidsfinanciën vallen of staan met de discipline van zowel het kabinet als parlement om de kaders te respecteren en te handhaven.

Het kabinet sluit zich aan bij dit advies. Het kabinet erkent dat het koopkrachtpakket leidt tot een verslechtering van het EMU-saldo voor 2023 en 2024 en tot een overschrijding van het uitgavenplafond en inkomstenkader. Tegelijkertijd is het pakket structureel gedekt en leidt het tot een verbetering van het EMU-saldo op de middellange termijn.

A4 Houdbaarheid overheidsfinanciën

De Afdeling spreekt haar waardering uit over de analyse in de Miljoenennota 2023 aangaande de financiële en intergenerationele houdbaarheid van de Nederlandse overheidsfinanciën. De Afdeling adviseert in het kader van de aanstaande vergrijzing – met naar verwachting aanzienlijke gevolgen voor de toekomstige overheidsfinanciën – om te sturen op langere beleidscycli dan vier jaar, bijvoorbeeld op 2030 en 2050. Daarnaast geeft de Afdeling in overweging de, te ontwikkelen, kernset van bredewelvaartsindicatoren in te richten op ten minste 2030 en 2050, en zo een basis te leggen voor een langeretermijn(beleids)cyclus.

Het kabinet onderschrijft het belang van het monitoren van de lange termijn gevolgen voor de overheidsfinanciën. Langere beleidscycli dan vier jaar zijn zoals ook de Afdeling beschrijft in zekere zin bijvoorbeeld al werkzaam bij de klimaat- en stikstoffondsen die lopen tot respectievelijk 2030 en 2035. Tevens krijgen lange termijn uitdagingen voor de overheidsfinanciën zoals vergrijzing jaarlijks de aandacht in de Miljoenennota. De ontwikkeling van de kernset van bredewelvaartsindicatoren ligt primair bij de Planbureaus en het kabinet is sluit zich aan bij de door heen gekozen insteek. Het kabinet onderkent echter de notie dat de grote maatschappelijke opgaven zich niet beperken tot een vierjaarsperspectief en onderstreept het pleidooi van de Raad van State dat de brede welvaartsindicatoren zich niet lenen voor continue sturing, maar van belang zijn om de ontwikkeling van de trends in de samenleving te monitoren en waar mogelijk bij te sturen.

A5 Aandachtspunten bij uitgavenkaders
De Afdeling is positief over het tonen van de horizontale ontwikkeling van de uitgaven. Een belangrijk onderdeel van de ontwikkeling van de uitgaven in de komende jaren is onder meer het investeringsplafond. Daarbij wordt geadviseerd om verdiepend in lijn met de aanbeveling van het IBO Publieke investeringen vooral in te gaan op de uitvoerbaarheid van voorgenomen beleid. Tevens adviseert de Afdeling om bij de begrotingen van de afzonderlijke fondsen verdiepend in te gaan op de ontwikkeling van de middelen onder het investeringsplafond, door onder meer de onderliggende oorzaken en risico's te benoemen. Daarnaast geeft de Afdeling aan dat het van belang is om transparant te zijn over de te verwachten onderuitputting, gezien de cumulatieve € 4,7 miljard aan taakstellende onderuitputting voor het koopkrachtpakket.

Het kabinet sluit zich aan bij het advies van de Afdeling. De komende tijd zal het kabinet in de begrotingsstukken de middelen vanuit het investeringsfonds verder uitwerken. Daarbij zal ook aandacht zijn voor de uitvoerbaarheid en de risico's. Het IBO Publieke investeringen ziet toe op de ontwikkeling van de coalitieakkoordmiddelen. In de Miljoenennota geeft het kabinet aan dat in 2022 nog een duidelijk onderscheid te maken is tussen reguliere investeringsmiddelen en coalitieakkoordmiddelen. Op het moment dat de coalitieakkoordmiddelen zijn overgeboekt naar de fondsen, verdwijnt dit onderscheid omdat de middelen doorgaans worden toegevoegd aan bestaande budgetten. Hierdoor wordt het de komende jaren inzichtelijk hoe de plafonds van de verschillende fondsen zich ontwikkelen en wat de onderliggende oorzaken zijn voor verschuivingen. Het kabinet zal dit monitoren.

Ten aanzien van onderuitputting acht het kabinet de geraamde taakstellende onderuitputting realistisch, mede gezien de historische ontwikkeling en de verwachtingen van het CPB. Dit is, zoals de Afdeling opmerkt, soms ook gevolg van de krappe arbeidsmarkt. Het kabinet gaat ervan uit dat de maatschappelijke doelen van de investeringsagenda niet in gevaar komen.

A6 Aandachtspunten bij het lastenkader
De Afdeling merkt op ten aanzien van het lastenkader dat ten tijde van het opstellen van het concept-rapport de beleidsmatige lastenontwikkeling nog niet voorhanden was. Daarnaast stelt de Afdeling dat het IBO vermogen waardevolle beleidsaanbevelingen doet om de geconstateerde aandachtspunten qua vermogensverdeling te adressen.

Het kabinet erkent dat de augustusbesluitvorming vanwege de historische koopkrachtdaling complex was, en zal zich komend jaar inspannen om deze beleidsmatige lastenontwikkeling tijdig te delen met de Afdeling. Tevens onderschrijft het kabinet de waardevolle aanbevelingen van het IBO vermogen. In de Miljoenennota, paragraaf 3.1, is uiteengezet welke maatregelen in dezen zijn genomen en hoe dat verder zal worden ingepast.

A7 Nakoming van door de regering eerder gedane toezeggingen
De Afdeling is positief over de toenemende aandacht brede welvaart in de Miljoenennota 2023. De Afdeling adviseert daarnaast om een sociaal-economische structuuranalyse onderdeel te maken van het Hervormingsprogramma dat jaarlijks in het voorjaar in het kader van het Europees Semester dient te worden opgesteld. De Afdeling adviseert om afzonderlijke passages uit de Miljoenennota en bouwstenen uit de verschillende (hoofdlijnen)brieven samen te brengen tot

een samenhangend geheel, dat een uiteenzetting biedt van de verschillende componenten van de economische groei, de sterkten en zwaktes van onze economie en ten gunste van welke groepen de groei is gekomen. Daarin komen ook de implicaties voor hervormingen en beleid op de lange termijn aan de orde. De Afdeling geeft een drietal elementen die terug moeten komen: de impact van EU-beleid, brede welvaart, kwaliteit van overheidsuitgaven.

Zoals de Afdeling aangeeft wordt met deze Miljoenennota een nieuwe stap gezet in de richting van het verankeren van brede welvaart in de beleidscyclus. Door het aangeven van de brede welvaartsprioriteiten, en hier jaarlijks over te rapporteren in de Miljoenennota, zorgt het kabinet dat hier op één plaats op samenhangende wijze over gecommuniceerd wordt. Als hier op termijn de kernset van brede welvaartsindicatoren van de planbureaus bijkomt, is het kabinet ervan overtuigd dat dit een integraal en onafhankelijk denkkader voor brede welvaart zal bieden. Deze bouwstenen kunnen vervolgens worden benut voor structuuranalyses van het financieel en sociaal-economisch kabinetsbeleid.

Aanvullend bevat de Miljoenennota een analysehoofdstuk (hoofdstuk 3 in de Miljoenennota 2023), waarin de ruimte genomen wordt om dieper in te gaan op dwarsdoorsnijdende thema's. Ook in de volgende Miljoenennota zal een dergelijk hoofdstuk worden opgenomen. Het kabinet wil er ook graag op wijzen dat hoewel de reeds gepubliceerde (hoofdlijnen)brieven vooral de richting schetsen voor de afzonderlijke beleidsterreinen, dit niet betekent dat er geen oog is voor de samenhang met andere opgaven. Zo zal bijvoorbeeld in het aankomende Nationaal Plan Energiesysteem nadrukkelijk rekening worden gehouden met de samenhang met ruimtelijke ordening en sociale en maatschappelijke vraagstukken. Het proces om tot dit plan te komen wordt ook zo ingericht om de samenhang tussen verschillende beleidsterreinen te bewaken.

Het kabinet ziet het belang van een structuuranalyse, en gaat kijken hoe hier opvolging aan kan worden gegeven. Het kabinet heeft de voorkeur om het Hervormingsprogramma te richten op nieuw concreet beleid dat bijdraagt aan de landenspecifieke aanbevelingen en aan de doelen die Nederland in Europa heeft afgesproken. Daar komt bij dat het Hervormingsprogramma te vroeg in het jaar wordt opgesteld om de voorjaarsbesluitvorming mee te nemen. Het kabinet heeft daarom de voorkeur om deze aanbeveling van de Afdeling op te pakken in de Miljoenennota van volgend jaar. Het kabinet zal daarin verder werken aan het integreren van brede welvaart in de begrotingscyclus, en de gevraagde analyse over de samenhang van het beleid hier zo veel mogelijk aan koppelen. Daarnaast kan ook het analysehoofdstuk hiervoor worden benut.

Hoogachtend,

de minister van Financiën,

Sigrid A.M. Kaag

Directie Begrotingszaken

Ons kenmerk
2022-0000228078

Ministerie van Financiën

HEDEN
TER BESLISSING
Aan
de minister

nota

Oplegnota Augustusbesluitvorming in Miljoenennota 2023

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

Datum
14 september 2022

Notanummer
2022-0000229060

Bijlagen
1. Miljoenennota 2023 - para

Aanleiding

De Miljoenennota 2023 bevindt zich in een afrondende fase. De besluitvorming zoals verwerkt in de Augustusbrief is ook verwerkt in de definitieve versie. Morgen ontvangt u de Miljoenennota 2023 ter informatie bij verzending aan de drukker.

Beslispunt

- Bent u akkoord met de voorgestelde verwerking (zie bijlage) van de augustusbesluitvorming in de Miljoenennota 2023?

Kernpunten

- De teksten boven de tabel met de toelichting op de budgettaire verwerking zijn aangescherpt, daar graag uw bijzondere aandacht voor.
- De hoofdtekst van de Miljoenennota 2023 bevat een tabel met daarin de augustusbesluitvorming. Qua opzet en indeling van deze tabel is ten behoeve van herkenbaarheid grotendeels aangesloten bij de augustusbrief.
- De toelichtende teksten onder de tabel sluiten aan op de categorieën in de tabel. De strekking van deze toelichting is gelijk aan die van de toelichting in de augustusbrief.
- In de tabel is de reeks uitgavenbeeld augustus in enkele reeksen uitgesplitst om ook dekkingsmaatregelen als de *mijnbouwheffing* duidelijk weer te geven in de tabel. Daarbij is ook het structurele effect van het uitgavenbeeld nu meegenomen en zijn de bedragen voor 2022 en 2023 apart weergegeven.
- Verder zijn verschillende cijferreeksen van een update voorzien bijvoorbeeld vanwege de verwerking van de MEV-cijfers en het aansluiten bij de daadwerkelijke budgettaire effecten. De meest in het oog springende aanpassing is de verhoging van de studiebeurs aangezien deze als lening verwerkt wordt in de begroting.
- Voor de volledigheid worden in de tabel hieronder de verschillen verklaard tussen de augustusbrief enerzijds en de Miljoenennota anderzijds.

Verklaring verschillen augbrief & MN	2022	2023	2024	2025	2026	2027	struc
Totaalbeeld Augustusbrief		3.829	-333	230	-332	-1.526	-144
Totaalbeeld Miljoenennota 2023	-5.357	8.986	-710	128	-354	-1.510	462
verschil	-5.357	5.157	-377	-102	-22	16	606
w.v. 2022 en 2023 samen voor uitgaven	-5.374	5.374					
w.v. struc uitgaven niet in aug tabel							710
w.v. verhoging studiebeurs niet relevant	0	-176	-339	37	93	113	0
w.v. studiebeurs net andere reeks	0	13	32	0	0	0	0
w.v. wml is in tabel aug incl arbeidskorting	0	76	15	1	0	0	-7
w.v. resterend overschot lastenkader	31	-11	15	14	13	13	13
w.v. brandstofaccijns lasten	0	-32	0	0	0	0	0
w.v. actualisatie rente nav MEV	0	-36	-68	-69	-68	-68	-68
w.v. actualisatie HGIS	0	-31	-31	-32	-32	-33	-33
w.v. actualisatie uitvoering SZW/VWS MEV	0	2	2	-54	-16	23	23
w.v. actualisatie perceptiekosten	-16	-18	-8	-3	-12	-37	-37
w.v. actualisatie accres	1	-4	6	4	0	4	4
restant verschil	**0**	**-0**	**-0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting

- Voor een aantal maatregelen zijn de reeksen bijgesteld ten opzichte van het beeld in de augustusbrief.
    - De verhoging van de studiebeurs wordt budgettair verwerkt als lening waardoor de reeks er anders uit ziet. Daarnaast is ook het totale bedrag net wat anders dan in de augustusbrief was opgenomen.
    - Het bedrag genoemd bij de wml is inclusief het terugdraaien van het effect arbeidskorting. Het effect op de arbeidskorting (lastenkant) is op de heenweg echter niet ingeboekt en kan nu ook niet worden uitgeboekt.
- Naar aanleiding van de accreditatie door het CPB zijn de reeksen brandstofaccijns en het resterend overschot lastenkader aangepast.
- Op enkele punten zijn de cijferreeksen in de tabel van een update voorzien, hoofdzakelijk vanwege verwerking van de MEV. Het gaat daarbij om de rente, HGIS, enkele regelingen bij SZW en VWS, de perceptiekosten en het accres voor gemeenten en provincies.

Ministerie van Financiën

Directie Begrotingszaken

Persoonsgegevens

TBV WEEKENDTAS VR. 16/9
TER INFORMATIE
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst
de staatssecretaris van Financiën – Toeslagen en Douane

nota

Miljoenennota 2023

Datum
15 september 2022

Notanummer
2022-0000229349

Bijlagen
geen

Aanleiding

Bijgaand treft u de definitieve versie Miljoenennota 2023 zoals deze onder embargo zal worden gedeeld met het parlement.

Kernpunten

- De hoofdtekst van de Miljoenennota bevat een tabel met daarin de augustusbesluitvorming. Qua opzet en indeling is ten behoeve van herkenbaarheid grotendeels aangesloten bij de augustusbrief.
- De reeks 'uitgavenbeeld augustus' uit de augustusbrief is in de Miljoenennota uitgesplitst om ook dekkingsmaatregelen als de mijnbouwheffing duidelijk weer te geven in de tabel. Daarbij is ook het structurele effect van het uitgavenbeeld nu meegenomen en zijn de bedragen voor 2022 en 2023 apart weergegeven.
- Verder zijn verschillende cijferreeksen van een update voorzien. Redenen hiervoor zijn: verificatie inkomstencijfers door het CPB, verwerking van MEV-cijfers en het aansluiten bij daadwerkelijke budgettaire effecten. De meest in het oog springende aanpassing is de verhoging van de studiebeurs aangezien deze als lening verwerkt wordt in de begroting.
- Het effect van de MEV raming van het CPB is verwerkt in de Miljoenennota. Het EMU-saldo komt voor 2022 uit op -0,9% bbp en voor 2023 op -3,0% bbp. De EMU-schuld wordt geraamd op 49,8% bbp in 2022 en op 49,5% in 2023. Ten opzichte van de laatst gepubliceerde raming in de Voorjaarsnota verbetert het saldo voor 2022 (was -3,4%) en verslechtert dit in 2023 (was -2,5%).

Proces

- Vrijdag 16/9 om 15.00 ontvangen de griffies van beide Kamers onder embargo een USB-stick met de Miljoenennota 2023, de bijlagen en de daarmee samenhangende ontwerpbegrotingen. Dit is exclusief het Nader rapport bij het advies Raad van State bij de Miljoenennota; deze ontvangt u vrijdag 16/9.
- Op een separate usb-stick ontvangen zij om 18.00 het Belastingplan.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden

Niet van toepassing.